

Оливер Бакрески, Билјана Ванковска, Душко Стојановски
Александра Деаноска - Трендафилова, Стојан Славески
Стојан Кузев, Саше Герасимоски

КОМЕНТАР НА ЗАКОНОТ ЗА ПРИВАТНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ

Скопје 2014

**Оливер Бакрески, Билјана Ванковска,
Душко Стојановски, Александра Деаноска-Трендафилова
(уредувачи) Стојан Славески, Стојан Кузев,
Саше Герасимоски**

КОМЕНТАР НА ЗАКОНОТ ЗА ПРИВАТНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ

Скопје, август 2014 година

КОМЕНТАР НА ЗАКОНОТ ЗА ПРИВАТНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ

Издавач:
КОМОРА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
ЗА ПРИВАТНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ

За издавачот:

Верица Милеска Стефановска
*Прейсесдајтел на
Комората на Република Македонија
за приватно обезбедување*

Лектор
Елена Боцевска

Печати, дизајн, компјутерска и графичка подготовка
ПОПЕ КОМПАНИ ДОО Скопје

Тираж: 300

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

351.746.3(497.7)(094.5.072)
351.759.4(497.7)(094.5.072)

КОМЕНТАР на Законот за приватно обезбедување / Оливер Бакрески
... [и др.]. - Скопје : Комора на Република Македонија за приватно
обезбедување, 2014. - 231 стр. ; 19 см

Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-65505-6-1

1. Бакрески, Оливер [автор]
а) Приватно обезбедување - Македонија - Коментирани закони
COBISS.MK-ID 97153546

Содржина

ПРЕДГОВОР	7
ЗАКОН ЗА ПРИВАТНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ.....	9
I. ОПШТИ ОДРЕДБИ	9
II. УСЛОВИ ЗА ВРШЕЊЕ ПРИВАТНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ	30
III. ВРШЕЊЕ НА ПРИВАТНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ.....	80
1. Физичко обезбедување	81
2. Техничко обезбедување	112
IV. ПРИВАТНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ЗА СОПСТВЕНИ ПОТРЕБИ	122
V. ЗАДОЛЖИТЕЛНО ПРИВАТНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ	126
VI. ОВЛАСТУВАЊА НА РАБОТНИЦИТЕ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ	130
VII. РАБОТНА ОБЛЕКА И ОЗНАКА НА РАБОТНИЦИТЕ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ	177
VIII. КОМОРА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА ПРИВАТНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ.....	180
IX. ЕВИДЕНЦИИ, ЗАШТИТА НА ПОДАТОЦИ И ИНФОРМАЦИИ	185
X. НАДЗОР	195
XI. ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ	203
XII. ОВЛАСТУВАЊЕ ЗА ПОДЗАКОНСКИ ПРОПИСИ.....	221
XIII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ.....	224
Попис на цитирани книги, прописи и толкување на кратенки.....	228

ПРЕДГОВОР

Приватното обезбедување во Република Македонија е резултат на процесите што се случува во последната деценија од минатиот век кога се создадоа услови за практично етаблирање на приватниот безбедносен сектор како значаен фактор во вкупните односи за градење поволен безбедносен амбиент во државата. Со тоа приватното обезбедување и приватните компании за обезбедување станаа реален партнер на јавниот безбедносен сектор во државата со изразити елементи на апсолутна доминација на сопственоста, како и приватизирање на одредени функции што дотогаш беа ексклузивно право на јавниот безбедносен сектор. Исто така, ова создаде можност покрај полицијата и приватните агенции за обезбедување да се вклучат во заедничките напори за заштита на граѓаните и на нивната сопственост, како и на нивните животи. Ова значи дека овие два сектора имаат реален придонес во вкупниот ефект на остварување на безбедноста во државата.

Во основа, со донесувањето на Законот за обезбедување на лица и имот во декември 1999 година и Законот за приватно обезбедување од 2012 година направени се фундаментални чекори за регулирање на прашањата во оваа сфера. Аргументациите во Законот за обезбедување на лица и имот и сите негови измени, дополнувања и усогласувања, како и измените и новите решенија дадени во Законот за приватно обезбедување укажуваат на фактот дека станува збор за област која постојано еволуира и дека пред сè тоа е материја која уредува мошне значајна сфера во општествениот дискурс што секако дека ја потврдува и актуелноста на овој закон во пошироката општествена средина.

Од направената анализа на Законот за приватно обезбедување ќе дојдеме до констатацијата дека тој во делот на обезбедувањето вклучува цел спектар прашања од обезбедувањето, но регулира и бројни прашања врзани за условите за вршење приватно обезбедување, вршењето приватно обезбедување, приватното обезбедување за сопствени потреби, задолжително приватно обезбедување, овластувањата на работниците за приватно обезбедување итн.

Оттука, дадените коментари на законот за приватно обезбедување всушност значат своевидна анализа од аспект на практичната примена на законските решенија, односно тие ќе претставуваат операционализација на вкупните напори да се поедностави содржината за да се разберат одредбите и сите законски решенија со кој се уредуваат работите во оваа дејност. Тоа значи, дека при коментирање на законските одредби најнапред е изложена материјата интегрално, потоа следи јасна елаборација и експликација на постојните решенија вклучувајќи и интерпретација, односно толкување на конкретните норми содржани во овој закон. Исто така, во тие услови експертите кои беа вклучени во коментарите односно во стручно-консултативна дескрипција критички да се осврнат на некои законски решенија, со цел нудење поконзистентни решенија за одредени законски одредби во кои е воочена одредена непрецизност и контрадикторност.

Скопје, август 2014 г.

од уредувачите

ЗАКОН ЗА ПРИВАТНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Предмет на уредување

Член 1

Со овој закон се уредуваат условите за вршење приватно обезбедување; вршењето на приватното обезбедување; приватното обезбедување за сопствени потреби; задолжителното приватно обезбедување; овластувањата на работниците за приватно обезбедување; работната облека и ознаката на работниците за приватно обезбедување; формирањето, овластувањата и финансирањето на Комората на Република Македонија за приватно обезбедување; евиденциите, заштитата на податоците и информации; надзорот; овластувањето за подзаконски прописи и прекршочните одредби.

Како што е вообичаено, првиот член начелно го дефинира предметот на уредување на законот (*ratione materiae*), односно законската материја и опфатот во кој таа се регулира. Очигледно, овој член експлицитно ги набројува темелните аспекти и принципи на приватното обезбедување во Република Македонија, односно правниот режим во кој тоа се реализира како одделна дејност. Значењето на овој член произлегува и од фактот што со овој Закон престана да важи дотогашниот Закон за обезбедување на имот и лица, кој беше донесен во 1999 година. Ова е прв закон кој го воведува концептот на приватно обезбедување кој доминира во современите национални законодавства, но и во меѓународните акти кои се однесуваат на оваа материја.

Дејност од јавен интерес

Член 2

Приватното обезбедување е дејност од јавен интерес.

Иако од лапидарна природа, одредбата од членот 2 е од суштинско значење, во овој член Законот го детерминира карактерот на дејноста опфатена со приватното обезбедување, за која се утврдува дека потпаѓа под дејност од јавен интерес. Интересно е што во ниту една своја одредба, Уставот на Република Македонија не дефинира што се подразбира под терминот „јавен интерес“ и врз основа на кои критериуми тој се утврдува со закон. Но, согласно член 61 став 2 од Уставот, Собранието на Република Македонија се дефинира како претставнички орган на граѓаните и носител на законодавната власт, од што следува дека има дискреционо право да го утврди јавниот интерес. Но, како што во една своја одлука укажува Уставниот суд (Уставен суд, У. број 200/2007-0-0 од 17.12.2008), тоа овластување не е неограничено, односно дефинирањето на јавниот интерес и неговото детектирање во одредена дејност, мора да има разумна основа. Нужно е законодавецот да утврди во што се состои и како се остварува јавниот интерес, односно која е таа разумна причина што ја наметнува потребата од функционирање на правни лица со овластувања за приватно обезбедување и на тој начин да се навлезе во државната сфера која значи монопол на употреба на сила. Оттука, потребно е јавниот интерес да биде детектиран при уредувањето на условите за вршење на одделните дејности, а особено на оние кои имаат одредени специфики и во кои постои можност од остварување (или загрозување) на правата на граѓаните и другите субјекти.

Генерално, дефиниција на институтот „дејност од јавен интерес“ може да се најде посредно во позитивното право, односно во важечките закони, како Законот за јавните претпријатија, Законот за установите, Законот за здруженија и фондации и Законот за локалната самоуправа. Согласно членот 2 став 1 и 2 од Законот за јавните претпријатија, како дејност од јавен интерес се сметаат дејностите (или одделни работи од дејноста) со кои се остварува јавен интерес. (Во овој Закон како синоним се употребува и поимот „услуги од јавен интерес“). Согласно член 43, дејности од јавен интерес за Република Македонија можат да вршат физички и правни лица врз основа на дозвола, која ја издава Владата, односно единицата на локалната самоуправа. Стариот Закон за јавните претпријатија не ја познава категоријата „дејност

од јавен интерес“, туку оперира со поимот „стопански дејности од јавен интерес“, односно дејности кои биле „незаменлив услов за животот и работата на граѓаните, за работата на правните лица и на државните органи“.

Јавниот интерес и јавните овластувања според Кривичниот законик. Фактот што приватното обезбедување е определено како дејност од јавен интерес е релевантно и од казнено-правен аспект. Имено, во чл. 122, ст.4, т. в. е определено дека како службено лице ќе се смета и овластено лице во правно лице на кое со закон или со друг пропис донесен врз основа на закон му е доверено вршење на јавни овластувања и кога должноста ја врши во рамките на тие овластувања.¹ Врз основа на тоа, работниците за приватно обезбедување се третираат како службени лица и во поглед на нивната казнено-правна одговорност, но и од аспект на заштитата на службените лица од противправни дејствија во насока на нивно спречување во вршењето на должностите, овластувањата и сл. Следствено, тие може да бидат одговорни за определени дејствија инкриминирани во гл. XXX од Кривичниот законик: Кривични дела против службената должност, но и заштитени од противправни дејствија насочени кон нив како што е случај со казненото дело од чл. 382 – спречување на службено лице во вршење службено дејствие и други дела од глава XXXIII: Кривични дела против јавниот ред.²

Во основа, законодавецот останал кус во оваа одредба, но затоа е многу важно во целината на законскиот текст да се означат границите на протегање на дејноста на приватното обезбедување, која иако со комерцијален карактер, во основа мора да е комплементарна со дејноста на надлежните државни безбедносни структури. Освен тоа, ова значи и дека во случај на судир на интересите на клиентите и на јавниот интерес, вториов има приоритет, односно претставува своевидна рамка во која смее да се реализира приватното обезбедување како дејност.

1 Подетално во чл. 122, ст.4, т.в. Кривичен законик на Република Македонија, Службен весник на Република Македонија бр. 37/1996; 80/1999; 4/2002; 43/2003; 19/2004; 81/2005; 60/2006; 73/2006; 7/2008; 139/2008; 114/2009; 51/2011; 135/2011; 185/2011; 142/2012; 166/2012; 55/2013; 82/2013; 14/2014; 27/2014 и 28/2014 (во натамошниот текст Кривичен законик.)

2 Подетално в. Кривичен законик, чл. 382, 383, 384 итн.

Цел на приватното обезбедување

Член 3

Правниите лица кои имаат дозвола за приватно обезбедување преземаат мерки и активности утврдени со овој закон заради спречување и откривање на штетни појави и противправни дејствија кои ги загрозуваат телесниот интегритет и достоинството на личностите и имотот што се обезбедува.

Наместо утврдување на целта на законот, во членот 3 се определува целта поради постои приватното обезбедување. Бидејќи станува збор за дејност од јавен интерес и овој член треба да се толкува во духот на одредбата од членот 2. Дури може да се каже дека законодавецот во овој член го дообјаснува претходниот, кој останал лапидарен, па како таков и нејасен. Освен тоа, треба да се има предвид дека е ова прво законско регулирање на приватното обезбедување под овој современ назив, наместо стариот „обезбедување на лица и имот“.

Членот 3 имплицитно укажува дека приватното обезбедување можат да го вршат само правни, а не и физички лица (поединци), а преземаат мерки и активности поради спречување и откривање штетни појави и противправни дејствија во насока на заштита на интегритетот и достоинството на личноста.

Уставот на Република Македонија (член 11 став 1) го гарантира физичкиот и моралниот интегритет на човекот укажувајќи на нивната неприкосновеност. Подетална квалификација не е дадена, но важно е да се укаже дека овие права се проследени со забрана на секој облик на мачење, нечовечко или понижувачко однесување (став 2) и забрана на присилна работа (став 3). Од позитивното законодавство и меѓународните конвенции за заштита на човековите права чиј потписник е Република Македонија може да се заклучи дека физичкиот и моралниот интегритет се две страни на една неразделна целина, на човечката личност во нејзината севкупност. Сепак, иако присутни во повеќе законски прописи, поимите на физички (или телесен) и морален интегритет немаат експлицитна правна дефиниција, исто како и концептот на достоинството/дигнитетот на личноста. Така, на пример, правото

на физички интегритет не е посебно издвоено и споменато во Европската конвенција за човекови права (ЕКЧП), но доминантно е толкувањето дека тоа претставува нераскинлив дел на неколку експлицитно наведени права, како правото на безбедност на личноста (ЕКЧП, член 5), правото на слобода од тортура и сурово, нечовечно и понижувачко постапување (ЕКЧП, член 3) и правото на приватност (ЕКЧП, член 8). Законот за приватно обезбедување го користи изразот телесен интегритет (исто како и Кривичниот законик во своите одредби), но тој претставува само синоним на изразот физички интегритет со кој оперира Уставот.

Интересно е што во Уставот не се споменува изразот „достоинство“, кој сепак е присутен во законската регулатива (како, на пример Кривичниот законик во одредбите од глава XV за кривични дела против слободите и правата на човекот и граѓанинот; во овој законик, пак, се среќава интересна комбинација на изразите човечко достоинство и човечка личност). Истражувачите и практичарите на правото се согласни дека концептот на „достоинство“ не е доволно определен во легалистичка смисла на зборот. Универзалната декларација за човекови права (од 1948 година) прва го вгради овој принцип во својата преамбула, но на многу широк и непрецизен начин. Денес се смета дека најсоодветна слика за значењето на поимот „достоинство“ среќаваме или е содржана во Повелбата за основните права на ЕУ. Првата глава на оваа Повелба го носи токму називот „Дигнитет“, а во членовите кои следуваат се наведуваат аспектите кои го сочинуваат: право на живот, право на интегритет на личноста, забрана на тортура и нечовечно и понижувачко постапување или казнување, забрана на ропството и принудната работа. Очигледно, достоинството (дигнитетот) е поширок концепт и во себе го вклучува „физичкиот и моралниот интегритет“, односно претставува основа на останатите основни (фундаментални) човекови права.

Заштитата на сопственоста е една од темелните вредности на уставниот поредок (член 8 став 1 алинеја 6), а правото на сопственост е понатаму уредено со член 30. Ова право е уредено во Првиот протокол на ЕКЧП и тоа на доста обопштен начин, кој дозволува самите држави подетално да го уредат. Тоа што е значајно во контекстот на приватното обезбедување е дека ова право се врзува и за физички и за правни лица, што е признавање

на една генерална позиција дека и корпоративните ентитети имаат права според Европската конвенција. Со оглед на тоа што Уставот воопшто не го споменува изразот „имот“, многу е значајно да се утврди што сè тој опфаќа во контекст на овој Закон. Генерално, во националното и меѓународното право, под имот спаѓа движен и недвижен имот, но и материјални и нематеријални интереси, како удел во фирма, интелектуална сопственост, договорни права и судски побарувања. Сепак, во смисла на овој закон, а согласно одредбите во останатиот дел од текстот, под имот се подразбира недвижен имот (објекти, простории кои се предмет на обезбедување) и движен имот кој е експлицитно наведен (пари, злато, скапоцени камења, уметнички дела, хартии од вредност и други вредносни пратки).

Со оглед на тоа што телесниот и моралниот интегритет, како и сопственоста (имотот) се предмет на заштита на Уставот, може да се заклучи дека приватното обезбедување е само дополнителен начин за гарантирање на овие уставни вредности. Оттука, и карактерот на дејност од јавен интерес. Со оглед на тоа што безбедносните закани по личност или имот, генерално, внесуваат чувство на небезбедност кое потоа се шири во заедницата, а што има влијание и врз многу други аспекти на животот во дадена општествена заедница (вклучително и економски импликации, како несигурност за инвеститори и сл.), спречувањето или превенцијата на ваквите појави е од поширок општествен интерес, иако иницијално оваа дејност се врши за определен клиент.

Спречувањето на штетни појави и противправни дејствија како цел на приватното обезбедување, во смисла на овој член, подразбира проактивно дејствување од страна на субјектот-носител на дејноста на приватно обезбедување. Откривањето, од своја страна, не мора да значи и дејствување, туку може да се ограничи и сведе на следење на состојбата и известување на надлежен државен орган за потенцијални штетни и противправни дејствија.

Смислата на противправни дејствија е сосема јасна, бидејќи станува збор за дејствија кои по сила на закон се забранети, односно се сметаат за казни дела. Законодавецот прогласува одредено поведење како казнено дело затоа што е општествено опасно, а противправноста претставува однос помеѓу конкретното дејствие и

законското битие (предвиденост) на делото како дејствие подложно на санкција. Во конкретниот контекст, станува збор за казниви дела насочени против физичкиот интегритет и достоинството на личноста и/или имотот кои се предмет на заштита. Тоа што е нејасно во формулацијата на овој член е изразот „штетни појави“, кој не само што не е правен термин, туку непотребно дава голема широчина на потенцијалното арбитражно дејствување. Веројатно, законодавецот мислел на општествено-штетни појави, во смисла на Кривичниот законик, но останал недоречен.

Во основа, противправноста е експлицитно казнено-правна категорија, а телесниот интегритет, личното достоинство и имотот се едни од врвните правни добра заштитени со казнено-правните инкриминации. *Противправноста е елемент на кривичното дело*, а според чл.7 од Кривичниот законик, кривичното дело е противправно дело, со закон определено како такво и со обележја кои се определени со закон.³ Од ова произлегува дека, всушност, основната цел на приватното обезбедување е откривање и спречување на казнени дела од определен вид, т.е. само на оние што се насочени кон телесниот интегритет, достоинството на личноста и имотот што се обезбедува.

Во казненоправната теорија, противправноста по дефиниција претставува релација помеѓу поведението на сторителот и казнено-правната забрана со која се штити определено правно добро (на пример, со инкриминацијата за убиство се штити животот како правно добро,⁴ со инкриминацијата на кражбата се штити сопственоста⁵ итн.).⁶ Во контекст на Законот за приватно обезбедување, противправноста е елемент на дејствието на напаѓачот спрема лицето или имотот кој е предмет на обезбедување, но може да биде и елемент на дејствието што го презема работникот на приватното обезбедување, доколку го пречекорил своето овластување.

Од горенаведеното, произлегува дека покрај Законот за приватно обезбедување, при примената на релевантни одредби

3 Кривичен законик, чл. 7.

4 В. Камбовски, Н. Тупанчески, Казнено право посебен дел, Скопје, 2011, стр. 24.

5 Исто., стр. 279.

6 В. Камбовски, Казнено право – општ дел, Скопје, 2011, стр. 209

треба да се земат предвид и одредбите од Кривичниот законик за соодветни институти на казненото право. Така, на пример, при примена на сила, огнено оружје и слично со цел работникот за обезбедување да одбие напад врз обезбедуваното лице или имот мора да се раководи од правилата и стандардите за нужната одбрана како основа за исклучување на противправноста или, на пример, самото пречекорување на овластувањата може да претставува кривично дело кое е инкриминирано во Кривичниот законик⁷ или работникот за обезбедување во одредени ситуации треба да се раководи од одредени одредби од Законот за кривичната постапка.⁸

Дејствијата на работниците на приватното обезбедување, особено во случаите на примена на средства на присилба претставуваат *prima facie* противправни дејствија. Така, на пример, работникот за обезбедување може да му нанесе телесна повреда или дури и да го убие напаѓачот, а притоа да не одговара за убиство или за телесна повреда доколку дејствието што го извршил било во рамките на овластувањата. Ваквите ситуации кореспондираат со т.н. *основи за исклучување на противправноста*.⁹ Иако на прв поглед изгледа дека работникот за приватно обезбедување врши противправно дејствие, постои основа (пермисивна норма) што тоа го оправдува и таквото дејствие го претвора во допуштено поведение, во право за одбивање на противправниот напад, односно ја исклучува противправноста во конкретниот случај.¹⁰

Недозволени работи на приватно обезбедување

Член 4

(1) Правни лица кои имаат дозвола за приватно обезбедување не смеат да обезбедуваат лица и имот кои врз основа на посебни прописи ги обезбедуваат надлежни државни органи.

7 Кривичен законик на Република Македонија, чл.9, чл. 10 и други.

8 Закон за кривичната постапка, Службен весник на Р.Македонија бр. 150/2010 и 100/2012 (во натамошниот текст Закон за кривичната постапка).

9 В. Камбовски, *op.cit.*, стр. 215-241.

10 Ѓ. Марјановиќ, М. Каневчев, Македонско кривично право–општ дел, Скопје, 2010, стр. 151.

(2) Правнише лица од сѐџав (1) на овој член не смеаџ да вршаџ работџи џоврзани со најлаџта на долџ.

Смислата на член 4 е определување на границата до која се протега дејноста на приватното обезбедување и тоа во однос на државната власт.

Во првиот став на овој член се утврдува дека приватното обезбедување е ограничено со тоа што е и што останува класична безбедносна дејност на државата, односно со заштитата на луѓето и имотот од страна на надлежните државни органи (полицијата). Оваа одредба треба да се толкува особено во светлина на одредбите на Законот за полиција, а кои се однесуваат токму на генералната заштита на лица и имот, а особено на заштита на одделни личности и објекти. Во Законот за полиција (член 5) се уредени дејствијата на полициските службеници, односно полициските работи, во кои *inter alia* спаѓаат заштитата на животот, личната сигурност и имотот на граѓаните (алинеја 1), заштита на слободите и правата на човекот и граѓанинот гарантирани со Уставот на Република Македонија, законите и ратификуваните меѓународни договори (алинеја 2), одржување на јавниот ред и мир (алинеја 5) и обезбедување на определени личности и објекти (алинеја 10). Сепак, за став 1 од Законот за приватно обезбедување е најрелевантна Уредбата на Владата во врска со алинеја 10 - Уредба за личностите и објектите што се обезбедуваат, видовите на мерки и активности и степените на обезбедување. Во членот 2 од Уредбата најнапред се дефинира што се подразбира под обезбедување на личности и објекти: планирање, организирање, координирање и извршување на оперативно-превентивни, превентивно-технички, физички, здравствени и други мерки и активности. Предмет на полициска заштита се: највисоките претставници на државната власт кога се во земјата или во странство; претставници на странски држави, странски делегации или претставници на меѓународни организации кои се на официјални или работни посети на Републиката; дипломатско-конзуларните претставништва на Република Македонија во странство, како и дипломатско-конзуларните претставништва на други држави, како и нивните резиденции, на територијата на земјата; манифестации од интерес за Република Македонија, во организација на органите на државната власт или други правни лица на кои присуствуваат или се очекува да присуствуваат

личностите кои се обезбедуваат согласно со оваа уредба; објекти и простори кои се од посебно значење и интерес за безбедноста и одбраната на земјата. Во вториот став на овој член на Уредбата се укажува дека обезбедувањето на овие лица и соодветните објекти го вршат припадници на Министерството за внатрешни работи, но и на Министерството за одбрана и на Армијата. Сепак, покрај нив, Уредбата остава можност и од содејство со *inter alia* правни или физички лица, секој во рамките на своите надлежности и овластувања утврдени со закон. Со други зборови, одредбите на оваа уредба ја релативизираат цврстата и јасна одредба од член 4 став 1 од Законот за приватно обезбедување, што во практиката може да внесе недоразбирања и фактичко пречекорување на овластувањата на лицата вработени во областа на приватното обезбедување. Уредбата е, сепак, многу поконкретна во уредувањето на она што е исклучива во делот на обезбедувањето на одделни личности и објекти од страна на Министерствата за внатрешни работи и одбраната, како и на Армијата на Република Македонија, и тоа во членовите 4 до 15.

Вториот став на член 4 од Законот за приватно обезбедување, пак, е прецизирање на поимот „имот“ во смисла на имплицитна забрана на инволвирање на правните лица од областа на приватното обезбедување во наплата на долг, што е дејност резервирана за извршителите и други надлежни органи. Оваа граница е всушност превентива од злоупотребата на приватното обезбедување во функција на изнудување и рекет.

Недозволени оперативни методи и средства на приватно обезбедување

Член 5

Правни лица кои имаат дозвола за приватно обезбедување во вршењето на обезбедувањето не смеат да применуваат оперативни методи и средства кои со закон не се дозволени или за чија примена врз основа на посебни прописи се овластени само надлежни државни органи.

Со одредбите на овој член и член 4 од овој закон се дефинира активната на правните лица и работниците за приватно

обезбедување само во сферата на приватноста, што произлегува и од одредбите на чл. 4 ст. 1 од Законот за приватно обезбедување (ЗПО) со кој на правните лица кои имаат дозвола за приватно обезбедување им се забранува да обезбедуваат лица и имот кои врз основа на посебни прописи ги обезбедуваат надлежни државни органи. На правните лица и работниците за приватно обезбедување им е забрането да вршат работи и работни задачи поврзани со наплата на долг (чл. 4 ст. 2).

Со ваквите одредби од Законот за обезбедување лица и имот се надмина една практика која беше присутна во Република Македонија, која дозволуваше еден вид полулегален рекет кон физички и правни лица во име на наплата на долгови.

Начин на извршување на овие нелегални активности претпоставуваше преземање на долгот од правно лице на носителот на ваквата активност и директно наплаќање на долгот. Ова не беше практика само во нашата земја туку беше проблем на сите источноевропски држави кои влегоа во периодот на транзиција при што сторителите на ваквите прекршоци од Република Македонија своите искуства ги црпеа од криминалните структури од соседството и пошироко.

Во таа смисла се однесуваат и одредбите на чл. 5 од ЗПО со кои на правните лица кои имаат дозвола за приватно обезбедување во вршењето на обезбедувањето им се забранува примената на оперативни методи и средства кои со закон не се дозволени или за чија примена врз основа на посебни прописи се овластени само надлежните државни органи (вршење претрес, одземање предмети, истрага на местото на кривично-правниот настан, водење информативни разговори, следење комуникации и друго). Работниците за приватно обезбедување при реализација на своите работи и работни задачи можат да ги спроведуваат овластувањата кои се пропишани во Глава VI на ЗПО (чл. 45 – чл. 57). Законодавецот прави јасна дистинкција помеѓу државната и приватната безбедност која се гледа преку карактерот на субјектите односно објектите на заштита.

Правни лица кои имаат дозвола за приватно обезбедување, а спротивно на чл. 4 од ЗПО, обезбедуваат лица и имот кои врз основа на посебни прописи треба да бидат обезбедувани од надлежни

државни органи или вршат работи поврзани со наплата на долг, односно, спротивно на чл. 5 од ЗПО применуваат оперативни методи и средства кои со закон не се дозволени, прават прекршок предвиден со чл. 73 ст. 1 т. 1 и 2 за што е предвидена глоба од 3.500 до 4.000 евра во денарска противвредност.

Договор за приватно обезбедување

Член 6

(1) Правно лице кое дејноста приватно обезбедување ја врши во вид на давање на услуги, обезбедувањето го врши врз основа на договор за приватно обезбедување (во натамошниот текст: договор), што го склучува со корисникот на услугата во именна форма.

(2) Договор кој не е склучен во именна форма или е склучен со правно лице кое нема дозвола за приватно обезбедување се смета за ништовен.

Во член 6 се определува договорниот карактер на односот помеѓу правното лице ангажирано за приватно обезбедување, како давател на услуги и корисникот на услугата. Смеслата на овој член станува појасна ако се поврзе со содржината на член 8 од истиов Закон, во кој се утврдуваат двата основни видови на приватно обезбедување (со давање услуги и за сопствени потреби). Со други зборови, правно лице може да се занимава со приватно обезбедување на начин на кој ги изнајмува вештините, способностите и другите капацитети за потребите на трето лице, кое се именува како корисник на услугата, а за кое се претполага дека може да биде и физичко и правно лице.

Во ставот 2 на овој член законодавецот инсистира на две работи за овој правен однос да се смета за правно валиден: писмената форма во која се склучува договорот и дозволата за работа (дозвола за приватно обезбедување) како услов да се смета за страна во договорот за обезбедување во вид на услуга. Овие услови се сметаат за кумулативни, т.е. задолжително е и двата да се исполнети за правниот однос да предизвика правно валидни ефекти. Во спротивно, договорот ќе се смета за ништовен.

Ништовноста значи дека таквиот договор ќе се смета дека воопшто не постоел, односно дека не произвел правни последици. Согласно Законот за облигациони односи, секоја договорна страна е должна да и го врати на другата сето она што го примила врз основа на таквиот договор, а ако тоа не можно или ако природата на она што е исполнето му се спротивставува на враќањето, ќе се даде соодветен надомест во пари, според цените во време на донесувањето на судската одлука, доколку законот не определува ништо друго. Како последица од ништовноста на договорот е тоа дека договорните страни не можат да бараат исполнување на договорот доколку до тогаш не е исполнет, а доколку е исполнет секој е должен да го врати тоа што го примил од другата страна по основ на тој договор односно се воспоставува поранешна состојба – *restitutio in integrum*. Договарачот кој е виновен за склучувањето на ништовен договор му одговара на содоговарачот за штетата што ја трпи поради ништовноста на договорот, ако овој не знаел или според околностите не морал да знае за постоењето на причината за ништовност. Ако двете страни се виновни за ништовноста на договорот немаат право да бараат надомест на штета.

Обврската за склучување на договор за обезбедување лица и имот во писмена форма, подразбира дека со него се регулираат сите права и обврски помеѓу договорните страни. Евентуалното прекршување на правата и обврските, како и настаната штета (поради несреќа или хаварија) поради вршењето на обезбедувањето, натаму се предмет на судска заштита, согласно важечките прописи за облигационите односи во Република Македонија.

Сериозноста на обврската за склучување договор помеѓу правното лице кое дејноста ја врши во вид давање услуги и барателот на услугата законодавецот ја потенцирал со пропишување прекршочна одредба кон овој член од законот. Во таа смисла, согласно чл. 73 ст. 1 т. 3 од овој закон, на правното лице може да му се изрече глоба во износ од 3. 500 до 4. 000 евра во денарска противвредност ако со странката не склучи договор, а паралелно и на одговорното лице во правното лице, може да му биде изречена глоба во износ од 1. 500 до 1 800 евра во денарска противвредност (став 3). Согласно став 2 од член 73 за тој прекршок на правното лице ќе му се изрече и прекршочна санкција забрана

на вршење на дејност приватно обезбедување во траење од шест месеци до пет години.

Значење на изразите

Член 7

Одделни изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. „Приватно обезбедување“ е заштитата на лица и имот што се врши од страна на правни лица кои имаат дозвола за приватно обезбедување;

2. „Приватно обезбедување во вид на давање на услуги“ е заштитата на лица и имот врз основа на склучен договор што ја врши правно лице кое има извршено упис на дејноста во Централниот регистар на Република Македонија и има добиено дозвола за приватно обезбедување во вид на давање на услуги;

3. „Приватно обезбедување за сојствени потреби“ е заштитата на имотот и на лицата во правно лице што се врши од страна на работодавци за приватно обезбедување вработени во правното лице кое има добиено дозвола за приватно обезбедување за сојствени потреби;

4. „Физичко обезбедување“ е обезбедување на лица (живот, телесен интегритет) кое се врши заради нивна лична заштита и обезбедување на имот од ирскај на нејовикани лица, уништување, оштетување, проививравно одземање и други форми на штетни дејствија, што се врши од страна на работодавци за приватно обезбедување;

5. „Техничко обезбедување“ е обезбедување на лица и имот со примена на технички средства и уреди, нивно проектирање, инсталирање и одржување;

6. „Телесна заштита“ е физичко обезбедување со кое непосредно се обезбедуваат лица и имот од страна на работодавци за приватно обезбедување;

7. „Мониторинг обезбедување“ е физичко обезбедување што се врши како постојан физички надзор над вградени технички системи и уреди за обезбедување лица и имот и телекомуникациски пренос на алармни сигнали во центар за обезбедување и надзор;

8. „Мониторинг-патролно обезбедување“ е физичко обезбедување што се врши како постојан физички надзор над вградени технички системи и уреди за обезбедување лица и имот и телекомуникациски пренос на алармни сигнали во центар за обезбедување и надзор и ангажирање на работници за приватно обезбедување и употреба на возила за обезбедување заради сретнување на штејни дејствија над лицата и имотот што се обезбедуваат и обезбедување на лица и имот по пристигнајќи алармен сигнал од центар за обезбедување и надзор;

9. „Обезбедување на транспорти и пренос на пари и друѓи вредносни прайќи“ е физичко обезбедување на превоз и пренос на пари, злато, скапоцени камења, уметнички дела, хартии од вредност и на друѓи вредносни прайќи со работници за приватно обезбедување и посебни возила;

10. „Обезбедување на јавни собири и на друѓи настани“ е физичко обезбедување со работници за приватно обезбедување и со употреба на технички средства заради одржување на јавниот ред на јавни собири, спортски натпревари, културни, забавни, верски, хуманитарни, социјални, политички, економски и друѓи настани;

11. „Дозвола за приватно обезбедување“ е овластување со кое правното лице кое ѝ исполнува утврдениите услови се стекнува со право да врши приватно обезбедување;

12. „Лиценца за приватно обезбедување“ е овластување со кое физичкото лице кое ѝ исполнува утврдениите услови се стекнува со право да врши приватно обезбедување;

13. „Легишимација за приватно обезбедување“ е исправа издадена од Комората на Република Македонија за приватно обезбедување со која работничкиот за приватно обезбедување го докажува своето службено својство;

14. „Работник за приватно обезбедување“ е физичко лице кое поседува важечка лиценца за приватно обезбедување и легишимација

за приватно обезбедување, кое има засновано работен однос во правно лице и врши приватно обезбедување, односно работи и работни задачи врз основа на овластувањата утврдени со овој закон;

15. „Граница на простор што се обезбедува“ е линија што ги офаќа недвижностите и површините што се составен дел на имотот што се обезбедува;

16. „Овластено службено лице“ е работник на Министерството за внатрешни работи, согласно Законот за внатрешни работи и Законот за полиција;

17. „Присилба“ е употреба на леѓишмен, соодветен и пропорционален физички или механички притисок, со примена на средства согласно закон, насочен кон одредено лице од страна на работник за приватно обезбедување, само во случај кога работите на приватно обезбедување не може на друг начин да бидат извршени и

18. „Дресирано куче“ е специјално обучено куче со соодветна потврда за успешно завршена дресура кое се употребува за приватно обезбедување согласно одредбите на овој закон.

Членот 7 од Законот претставува поимник, односно содржи дефиниции на поими што досега не беа застапени во македонското законодавство. Постоенето поимник на почетокот од законскиот текст, во делот на општите одредби е вообичаена појава за законските акти со кои се регулира на полно нова материја, која претходно не била опфатена со ниту еден законски акт. Во конкретниов случај, станува збор за материја која претходно била регулирана во закон под друго име, но новиот законски концепт очигледно се темели на потребата од надолнување на правна празнина, односно појаснување на основните категории и поими со што ќе се избегнат недоумици во спроведувањето на законот. Ваквата одредба е навистина, неопходна во Закон кој регулира деликатна дејност како што е приватното обезбедување, а за потребите на вршителите на дејноста за да не ги пречекорат законските граници (и евентуално да ги прекршат човековите права или да навлезат во она што е ексклузивен домен на државните органи), како и за договорните страни во случај на давање/примање услуга. Во поимникот на Законот за приватно обезбедување се дефинирани и

наведени објаснувања за предметот на регулирање на овој Закон, видовите на обезбедување, начините на обезбедување, субјектите на кои се однесуваат правата, односно обврските од Законот. Па така, определено е значењето на најголем број термини и поими со кои понатаму оперира законот, вклучително и дресирано куче. Меѓутоа, иако ја дефинира дејноста и нејзините извршители, законодавецот пропуштил да даде дефиниција на субјектите на правниот однос поврзан со обезбедувањето во вид на услуги, особено во делот на корисникот на услугата. Само со толкување на законските норми може да се заклучи дека секое физичко и правно лице кое има потреба од приватно обезбедување и за тоа може да обезбеди соодветен надомест, може да побара таква услуга. Не се предвидени никакви експлицитни услови за тоа кој може да се појави како барател/корисник на услуги. Единствената брана е, всушност, начинот на извршување на дејноста во границите на законски дозволеното.

Во целиот законски текст, вклучително и во членот 7 (поимникот) се оперира со општиот поим „правно лице“ (со дозвола за приватно обезбедување), без да се определи посебен термин за тоа што во теоријата е познато како приватна безбедносна фирма/компанија (или во практиката, познато под агенција за обезбедување). Централниот поим во овој закон (приватно обезбедување) е прв на листата од 18-те поими и тој ја дава минималната заедничка основа за двата основни вида на приватно обезбедување, која се состои од два елемента: статус на правно лице и дозвола за вршење на дејноста. Во наредните две алинеи на член 7 се дефинирани двата вида на приватно обезбедување: она во вид на давање услуги се однесува на правни лица кои се специјализирани исклучиво за ваква дејност, како даватели на услуги во делот на обезбедување на лица и имот и она за сопствени потреби кое може да го остварува секое правно лице со дел од своите вработени за таа намена, под услов претходно да добило дозвола за ваков вид обезбедување. Во наредните алинеи се расчленуваат начините на вршење на дејноста со подетално објаснување за секој од нив. Во алинејата 4 која се однесува на физичкото обезбедување се прецизира дека обезбедувањето на лица, всушност, во смисла на овој закон, значи чување на животот и на телесниот интегритет (поимот достоинство го снемјува, што значи дека претходно

бил употребен повеќе како општа ознака). Од друга страна, законодавецот е многу попрецизен кога станува збор за физичко обезбедување на имот, каде како главни противправни дејствија (закани по вредноста) се наведуваат пристап на неповикани лица, уништување, оштетување, противправно одземање и други форми на штетни дејствија. Пристап на неповикано лице значи можност на лице кои не е овластено од страна на сопственикот да се најде во одреден објект/просторија или да има пристап до недвижен имот. Уништувањето значи таква постапка врз движен или недвижен имот со која се нанесува таков висок степен на штета по што таа престанува да постои. Оштетувањето се однесува на нанесување штета која може да се движи од незначителна до значителна. Противправното одземање на предмет (движен имот) претставува казнено дело, бидејќи поседот врз работите се изразува во нивната употреба (целосна или делумна) и во располагањето со нив. Законот остава можност и од други штетни дејствија врз нечиј имот, а за кои може да се дејствува по пат на физичко обезбедување, што им остава простор на работниците за приватно обезбедување арбитрарно да одлучат дали да дејствуваат. Во поимникот се прави јасна диференцијација меѓу значењето на дозвола за приватно обезбедување (како овластување за правно лице да врши ваква дејност) и лиценца (како овластување на физичко лице да врши приватно обезбедување). Единствено што овде може да внесе извесна конфузија е тоа што не е јасно истакнато дека под физичко лице со право да врши приватно обезбедување се мисли на лице кое доколку се стекне со вакво овластување може да се вработи кај приватно лице кое е носител на дејноста приватно обезбедување. Оваа нејаснотија се отстранува подолу, во алинеја 14. Алинејата 13 го објаснува поимот „легитимација за приватно обезбедување“, но законодавецот пропуштил да објасни што е Комора на Република Македонија за приватно обезбедување (која е фактички наследник на Комората на Република Македонија за обезбедување на лица и имот согласно веќе неважечкиот Закон за обезбедување лица и имот од 1999 година, но која сега за првпат се појавува во законодавството под ова име, во член 1 од овој Закон).

Видови на приватно обезбедување

Член 8

Приватното обезбедување под услови утврдени со овој закон се врши:

1. во вид на давање на услуги и
2. за сопствени потреби.

Иако веќе споменати во неколку наврати, Законот ги уредува видовите на приватно обезбедување дури во членот 8 од Општите одредби. Тоа што во алинеја 1 се споменува приватното обезбедување во вид на давање на услуги е доволна индикација дека ова е доминантниот вид на приватно обезбедување како дејност од јавен интерес, но и со комерцијална природа. Вториот вид на приватно обезбедување за сопствени потреби е фактички самозаштитата која одредени правни лица ја организираат согласно закон, за заштита на сопствените вработени, клиенти или други лица, како и сопствениот движен и недвижен имот.

Вршење на приватното обезбедување

Член 9

(1) Приватно обезбедување во вид на давање на услуги се врши како:

1. физичко обезбедување и
2. техничко обезбедување.

(2) Физичкото обезбедување од став (1) точка 1 на овој член се врши како:

1. телесна заштита;
2. мониторинг-пајролно обезбедување;
3. обезбедување на транспорт и пренос на пари и други вредносни праймки и
4. обезбедување на јавни собири и други настани.

(3) Приватното обезбедување за сопствени потреби се врши како физичко обезбедување и тоа како телесна заштита и мониторинг обезбедување.

Во овој член се уредуваат начините на вршење на приватното обезбедување. Ставот 1 се однесува на приватното обезбедување во вид на давање услуги, а кое се јавува како физичко и техничко обезбедување. Ставот 2 ги допрецизира по пат на еnumerација видовите на физичко обезбедување, односно алинејата 1 од ставот 1, како: телесна заштита, мониторинг-патролно обезбедување, обезбедување на транспорт и пренос на пари и други вредносни пратки и обезбедување на јавни собири и други настани. Од став 3 во кој се уредува начинот на вршење на приватното обезбедување за сопствени потреби е евидентно дека тој е сведен само на два облика – телесна заштита и мониторинг обезбедување. Со други зборови, овде станува збор за тоа што вообичаено се нарекува чуварска служба која може да се остварува само со заштита од страна на овластени заштитари и со физички надзор над вградени технички системи и уреди, како и телекомуникациски пренос на алармни сигнали во центар за обезбедување и надзор. Значи, допирната точка меѓу двата основни видови приватно обезбедување е само во физичкото обезбедување и тоа само во делот на тоа што се нарекува телесно обезбедување. Мониторинг обезбедувањето предвидено за самозащитата е врзано за одреден објект и категорија лица, додека она кое е карактеристично за приватното обезбедување во вид на давање услуги е надолното и со патролирање (употреба на возила за обезбедување и обезбедување по пристигнат алармен сигнал од центарот за обезбедување и надзор). Тоа што правните лица кои имаат сопствено обезбедување имаат овластување само за мониторинг, но не и за мониторинг-патролно обезбедување, не е случајно. Законодавецот имал намера да направи суштинска разлика помеѓу правните лица. Имено, доколку правното лице кое има сопствено обезбедување врши и мониторинг-патролно обезбедување, по обемот на овластувањата, тоа фактички би функционирало како правно лице кое пружа услуги на обезбедување, затоа што по природата на дејноста би излегло надвор од она што е негов простор на дејствување. Обезбедувањето за сопствени потреби подразбира континуирано присуство на имотот што се обезбедува,

без ангажирање на дополнителни патроли. Во случај кога таквото правно лице поседува имот/работни простории на различни локации, за обезбедување на сите локации ќе треба да ангажира доволен број работници за обезбедување. Од друга страна и условите што треба да ги исполнува едно правно лице за да врши приватно обезбедување го вршат во вид на услуги се значително порестриктивни, особено во однос на одговорното лице, дозволата и лиценците за обезбедување и др.

II. УСЛОВИ ЗА ВРШЕЊЕ ПРИВАТНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ

1. Општи услови за правно лице за вршење приватно обезбедување

Општи услови

Член 10

(1) Приватно обезбедување во вид на давање на услуги може да врши правно лице ако:

1. има извршено уџис на дејноста во Централниот реџистар на Република Македонија и
2. има добиено дозвола за приватно обезбедување во вид на давање на услуги.

(2) Приватно обезбедување за сопствени потреби може да врши правно лице ако има добиено дозвола за приватно обезбедување за сопствени потреби.

(3) Правно лице од став (1) на овој член може да основа домашно правно лице или физичко лице кое е државјанин на Република Македонија.

Членот 10 ги уредува неопходните услови за вршење на дејноста и тоа според видот на приватното обезбедување. Со одредбите од овој член се пропишани општите услови кои треба да ги исполнува правното лице кое претендира да врши приватно обезбедување, при што законодавецот прави дистинкција помеѓу вршењето приватно обезбедување во вид на давање услуги и приватно обезбедување за сопствени потреби. Разликувањето на двата вида приватно обезбедување, пропишано со чл. 8 и чл. 9 од овој закон, е првенствено направено поради разграничување на подвидовите приватно обезбедување. Имено правните лица кои приватно обезбедување го вршат за сопствени потреби претежно се врзани за недвижностите што се составен дел на

имотот што се обезбедува, односно границата на просторот што се обезбедува, додека правните лица кои приватното обезбедување го вршат во вид на давање услуги освен обезбедувањето на имоти во рамките на границата на просторот што се обезбедува, вршат приватно обезбедување и надвор од овие граници како на пример при вршењето обезбедување на транспорт и пренос на пари и други вредности или обезбедувањето јавни собири и други настани кои по правило се вршат на јавни места. Суштинска разлика постои и во надлежноста да се врши техничко обезбедување, мониторинг-патролно обезбедување, обезбедување на транспорт и пренос на пари и други вредности и обезбедувањето јавни собири и други настани кои со чл. 9 ст. 1 и ст. 2 се пропишани исклучиво во надлежност на правните лица кои приватното обезбедување го вршат во вид на давање услуги.

Согласно ст. 1 од овој член, приватно обезбедување во вид на давање услуги може да врши правно лице кое: има извршено упис на дејноста во Централниот регистар на Република Македонија и има добиено дозвола за приватно обезбедување во вид на давање на услуги, додека со ст. 2 од истиов член, приватно обезбедување за сопствени потреби може да врши правно лице ако има добиено дозвола за приватно обезбедување за сопствени потреби. Очигледна е разликата во исполнувањето на основните општи услови за вршење приватно обезбедување, која се состои во потребата субјектите кои приватно обезбедување вршат во вид на давање услуги да ја регистрираат дејноста во Централниот регистар на Република Македонија, услов кој правните лица приватното обезбедување за сопствени потреби веќе го исполнуваат. Имено, дејноста приватно обезбедување за првите е основна дејност, додека вторите освен дејностите за кои се регистрирале со добивањето дозвола за приватно обезбедување за сопствени потреби ја прошируваат својата дејност на полето на приватната безбедност за сопствени потреби. Токму тоа се и причините за разграничување на нивните надлежности по одредените видови и подвидови приватно обезбедување.

Врз основа на одредбите на ст. 3 од овој член, правно лице кое приватно обезбедување врши во вид на давање услуги, може да основа само домашно правно лице или физичко лице кое е државјанин на Република Македонија. Значи, ставот 3

дообјаснува дека како основач на правното лице може да се јави само домашен правен субјект, т.е. домашно правно лице или граѓанин на Република Македонија. Со други зборови, странски правни субјекти не можат да вршат ваква дејност во Републиката. Интересно е што не се предвидени никакви други услови, особено во однос на физичките лица кои можат да се јават како основачи на правни лица за обезбедување. На тој начин, правната основа е поставена доста широко, имајќи предвид дека законодавецот не сметал дека физичкото лице кое ќе се јави како основач треба, на пример, да не било осудено или обвинето за тешки кривични дела, за учество во вооружен конфликт или нешто слично.

Во однос на прашањето дека само домашно правно лице или физичко лице државјанин на Република Македонија може да основа правно лице за приватно обезбедување кое врши услуги. Република Македонија е во категоријата на држави кои не им дозволува на странски правни лица и физички лица државјани на други држави да основаат правни субјекти кои ќе вршат дејност приватно обезбедување во вид на давање услуги. Во таа смисла, според анализата на CoESS, Република Македонија останува во делокругот на земјите кои имаат строга (рестриktivна) правна регулатива по ова прашање, но и според повеќе други правни критериуми во регулирањето на дејноста приватно обезбедување. Со тоа, Република Македонија, според ова мапирање на законската регулатива спаѓа во втората категорија (група) земји според строгоста на регулативата (од четири категории). Построга законска правна регулатива од Република Македонија имаат само неколку држави во Европа (Шпанија, Португалија, Унгарија, Белгија и Шведска).¹¹

Поради спречување на нелегалната конкуренција и поголема законитост во работењето во областа на приватната безбедност, законодавецот предвидел прекршочна одредба за правното лице кое дејноста ја врши без соодветна дозвола за обезбедување. Согласно чл. 73 ст. 1 т. 5 од овој закон, на правното лице, кое врши приватно обезбедување без соодветна дозвола за обезбедување, може да му се изрече глоба во износ од 3.500 до 4.000 евра во денарска противвредност, а паралелно и на одговорното лице во

11 CoESS, Private Security Services in Europe: Facts and Figures, Wemmel, 2011, p. 150.

правното лице, може да му биде изречена глоба во износ од 1.500 до 1.800 евра во денарска противвредност (став 3). Согласно став 2 од член 73 за истиот прекршок на правното лице ќе му се изрече и прекршочна санкција забрана на вршење на дејност приватно обезбедување во траење од шест месеци до пет години.

Рок за отпочнување со работа

Член 11

(1) Правниџе лица од член 10 сџавовиџе (1) и (2) од овој закон се должни да оџџочнаџ со работџа во рок од шесџи месеци од денот на издавањето на дозволатџа за џриваџно обезбедување од сџџрана на Минисџерсџвоџо за внаџрешни работџи (во наџџамошнотџ џексџ: Минисџерсџвоџо) и во исџџиот рок да џоднесаџ до Коморатџа на Републџка Македониџа за џриваџно обезбедување (во наџџамошнотџ џексџ: Коморатџа) барање за издавање на леџџџмаџиџџе за џриваџно обезбедување за работџнициџе за џриваџно обезбедување (во наџџамошнотџ џексџ: работџници за обезбедување) од член 13 сџџав (1) џочка 2 и сџџав (2) џочка 2 и член 14 сџџав (1) џочка 2 од овој закон.

(2) Доколку во рокоџ од сџџав (1) на овој член, џравноџо лице нема џоднесено барање за издавање на леџџџмаџиџџе за џриваџно обезбедување од сџџав (1) на овој член, Коморатџа за џџоа џо исзвџџџва Минисџерсџвоџо.

(3) Доколку џравниџе лица од сџџав (1) на овој член не оџџочнаџ со работџа во рокоџ од сџџав (1) на овој член, Минисџерсџвоџо донесува решение со кое се консџџџџџира џресџџанувањеџо на важностџа на дозволатџа за обезбедување на џравноџо лице.

Овој член во став 1 ги уредува активностите кои треба да се преземат меѓувремено – од издавањето на дозвола за работа и регистрирањето на правното лице до фактичкото отпочнување на работата, а вкупното времетраење го ограничува на 6 месеци. Рокот и другите претпоставки се еднакви за правните лице кои претендираат да се занимаваат со двата вида обезбедување (услуги и за сопствени потреби). Во овој член за прв пат се споменува

Министерството за внатрешни работи како орган надлежен за издавање на дозволата за работа (нешто што не е споменато во појмовникот, т.е. во членот 7. Интересно е што во истиот став законодавецот го определува истиот рок (6 месеци) и како време во кое правното лице треба да поднесе барање за издавање на легитимации за вработените до Комората на Република Македонија за приватно обезбедување. Притоа, останува нејасно дали овој законски рок важи и за Комората, односно што ќе се случи ако таа не го испочитува, а правното лице се соочува со истек на шестмесечниот рок во кој, според законот, мора да отпочне со работа. Со други зборови, роковите се врзани со дејствата на две инстанции, од кои секоја е надлежна за друга работа, а законитото работење е поврзано и со дозволата (која се претпоставува дека е веќе издадена од МВР) и со добивањето легитимации од страна на Комората.

Во основа, интенцијата на законодавецот е да го ограничи рокот за отпочнување со вршење на дејноста, односно е врзано со воспоставување надзор врз овие правни лица поради почитување на законските прописи од оваа област и избегнување на нелојалната конкуренција. Практиката во периодот пред носењето на овој закон покажа дека постојат правни лица кои добиле дозвола за вршење на оваа дејност, но кои никогаш не започнале да ја вршат.

Ставот 2 од овој член ја уредува обврската на Комората да го информира МВР дека правното лице не го испочитувало рокот од шест месеци за да поднесе барање за легитимации за работниците за обезбедување. Притоа, од текстот останува нејасно дали МВР има обврска да ја извести Комората за чинот на издавање дозвола за работа и како надлежните во Комората ќе знаат дека било основано ново правно лице во областа на приватно обезбедување, особено ако не било поднесено никакво барање за легитимации. Оваа нејаснотија ја отстранува дури член 13 од овој Закон, во кој се предвидува дека во подготвителните активности, кои претходат на издавањето дозвола за обезбедување е предвидено и изјаснување на Комората за тоа дали работниците за кои се доставуваат лиценци претходно поседувале важечки легитимации.

Ставот 3 е дециден дека пропустот да се отпочне со работа во предвидениот рок значи и престанување на важноста на

дозволата за обезбедување на правното лице. Но, доколку рокот од 6 месеци е испочитуван и правното лице започнало со работа, неговата дејност и дозвола за работа се со неограничена важност, под услов да се испочитувани сите други законски и правни обврски, како на пример тие од член 15 од овој Закон.

Значи, во согласност со одредбите од ст. 3 на овој член, пропуштањето на рокот од шест месеци за отпочнување со работа повлекува постапка со која МВР на РМ треба да донесе решение со кое се констатира престанувањето на важноста на дозволата за обезбедување на правното лице. Сигналот за поведување на оваа постапка е предвиден во ст. 2 од овој член, односно постапката се поведува по добивањето погоре споменатото известување од Комората.

Очигледно дека и оваа одредба е во духот на зголемувањето на професионалноста на субјектите кои вршат дејност приватно обезбедување и настојувањето во иднина со оваа дејност да се занимаваат само сериозни и високопрофесионални субјекти. Се разбира дека вакви или слични правни одредби постојат во многу други законодавства со кои дозволата која е стекната за вршење на дејност приватно обезбедување не е неограничена во времетраење, особено не со оглед на фактот дека се работи за дејност која брзо се менува и бара висок професионализам во работењето. Еден таков пример е Белгија каде лиценците за правните и физички лица се со времетраење од 5 години, по што мора да се обноват.

Интенцијата на законодавецот, да го ограничи рокот за отпочнување со вршење на дејноста, односно нагласено почитување на законските прописи од оваа област, пред сè заради поголема професионалност, повисоки стандарди во вршењето на должноста и избегнување на нелојалната конкуренција законодавецот кон член 11 пропишал прекршочна одредба која се однесува на правното лице и одговорното лице во правното лице. Во таа смисла, согласно чл. 73 ст. 1 т. 6 од овој закон, на правното лице може да му се изрече глоба во износ од 3. 500 до 4. 000 евра во денарска противвредност ако не отпочне со работа по истекот на рокот од шест месеци од денот на издавање на дозволата за обезбедување, односно во рокот утврден со закон не поднесе барање за издавање легитимации за обезбедување за

работниците за обезбедување лица и имот од член 13 став (1) точка 2, член 13 став (2) точка 2 и член 14 став (1) точка 2 на овој закон, а паралелно и на одговорното лице во правното лице, може да му биде изречена глоба во износ од 1.500 до 1.800 евра во денарска противвредност (став 3). Согласно став 2 од член 73 за истиот прекршок на правното лице ќе му се изрече и прекршочна санкција забрана на вршење на дејност приватно обезбедување во траење од шест месеци до пет години.

Видови на дозволи за приватно обезбедување

Член 12

(1) Дозвола за приватно обезбедување (во најамошниот шексѝ: дозвола за обезбедување) може да се издаде за:

1. вршење приватно обезбедување во вид на давање на услуги и
2. вршење приватно обезбедување за сојсѝвени ѝошреби.

(2) Во дозволатѝа од сѝав (1), шѝочка 1 на овој член се наведува начинѝа на кој приватно лице го врши приватношѝо обезбедување, и шѝоа како:

1. физичко обезбедување и/или
2. шѝехничко обезбедување.

Овој член ги определува видовите дозволи за вршење дејност кои ги издава Министерството за внатрешни работи. Првиот став е дециден дека дозволата за вршење приватно обезбедување може да биде за давање на услуги и за обезбедување за сопствени потреби, што значи дека оваа квалификација ќе биде јасно означена во дозволата, но и ќе ги детерминира условите за добивање на дозволата. Ставот 2 се однесува само на прецизирање на дозволата за обезбедувањето во вид на давање на услуги, односно на начинот на кој правното лице сака да го врши обезбедувањето, па во две точки се наведува дека тоа може да биде физичко и/или техничко. Со други зборови, правното лице може да ги комбинира двата начина, доколку има волја и капацитет за тоа. Дозволата во која

е прецизиран начинот на вршење на дејноста има далекусежни импликации за вршењето на дејноста, односно пропустот да се побара соодветна дозвола ќе го ограничи правното лице на она што е запишано од надлежниот орган. Доколку правното лице пројави желба за поинаков начин на вршење на дејноста ќе мора да обезбеди нова дозвола.

Услови за издавање дозвола за обезбедување во вид на давање услуги

Член 13

(1) Дозвола за обезбедување во вид на давање услуги од член 12 став (2) точка 1 од овој закон се издава на правно лице ако :

1. има извршено уџис на дејноста во Централниот реџистар на Република Македонија;
2. има најмалку 15 работници за обезбедување кои имаат лиценци за физичко обезбедување;
3. има потврда од Коморама дека работниците за обезбедување за кои се доставуваат лиценци за приватно обезбедување од точка 2 на овој став не поседуваат важечки леџимации за физичко обезбедување;
4. има назначено одговорно лице кое ги исполнува условите од став (3) на овој член;
5. поседува акт за систематизација на работни места, со уџис и уџис на работите и работните задачи и овластувањата на вработените за секое работно место;
6. поседува акт со кој се припојува изледот на работната облека и знакот на правното лице;
7. има деловна историја и
8. има најмалку две моторни возила.

(2) Дозвола за обезбедување во вид на давање услуги од член 12 став (2) точка 2 од овој закон се издава на правно лице ако:

1. има извршено уџис на дејноста во Централниот реџистар на Република Македонија;
2. има најмалку три работници за техничко обезбедување кои имаат лиценци за техничко обезбедување;

3. има потврда од Комората дека работниците за обезбедување за кои се доделуваат лиценци за техничко обезбедување од точка 2 на овој став не поседуваат важечки квалификации за техничко обезбедување;
4. има назначено одговорно лице кое ги исполнува условите од став (3) на овој член;
5. поседува акт за систематизација на работни места, со опис и опис на работите и работните задачи и овластувањата на вработените за секое работно место;
6. поседува акт со кој се проишнува изгледот на работната облека и знакот на правното лице;
7. има деловна историја и
8. има најмалку две моторни возила.

(3) За одговорно лице во правно лице од ставовите 1) и 2) на овој член може да се назначи лице кое:

1. е државјанин на Република Македонија;
2. има живеалиште во Република Македонија;
3. има навршено 18 години;
4. поседува општа психофизичка здравствена способност, што го докажува со соодветно лекарско уверение кое не смее да биде постаро од три месеци и
5. не е осудено со правосилна судска пресуда за кривично дело, освен за кривично дело загрозување на безбедноста наобраќајот сторено од небрежност или проишв нешто не се води кривична постапка за кривично дело за кое се гони по службена должност.

Членот 13 ги уредува условите кои правното лице за приватно обезбедување во вид на давање на услуги треба да ги исполни пред надлежното Министерство за да добие дозвола за работа. Интересно е што Законот пропишува најнапред упис во Централниот регистер, а потоа добивање дозвола, наместо обратно. Понатаму, Законот очигледно го пропишува минимумот на услови во однос на добивањето на дозвола и функционирањето на правното лице, особено во делот на кадровските и материјалните претпоставки, а натаму секое правно лице, во зависност од своите потенцијали, може да се развива и да се издвои по квалитет и

квантитет, како резултат на пазарните законитости. Во првиот став се таксативно наведени условите за давање дозвола за физичко обезбедување, во вториот став се набројани условите за добивање дозвола за техничко обезбедување. Заедничките услови се: извршен упис на дејноста во Централниот регистер, потврда од Комората дека работниците за обезбедување кои имаат лиценци не поседуваат важечки легитимации, назначено одговорно лице, акт за систематизација на работни места, акт со кој се пропишува изгледот на работната облека и знакот на правното лице, деловна просторија и најмалку две моторни возила (при што зборчето „има“ имплицира дека возилата не мора да се во сопственост на правното лице). Разликата се состои во бројот на вработени: додека за техничкото обезбедување се доволни и три работници со лиценци, за физичкото се бараат најмалку 15 работници. Се разбира и лиценците се разликуваат во зависност од видот на обезбедувањето. Обезбедувањето на лица и имот се организира 24 часа, што подразбира и работа во три смени, која бара соодветна организација и ротација на работниците за обезбедување, поради потребата од одмор и заштита на другите права од работен однос.

Очигледна е намерата на законодавецот преку подигање на прагот на потребните физички лица со лиценци за физичко обезбедување да се заострат критериумите за добивање дозвола што произлегува од фактичката состојба во оваа дејност во Република Македонија. Имено се поаѓа од претпоставката, дека правни лица со поголем број вработени создаваат предуслови за намалување на нелојалната конкуренција, повисоко ниво на почитување на законските прописи и повисоко ниво на безбедносните услови.

Преку санкционирањето на одредбите од т. 3 на овој став, што не беше случај во претходното законско решение, правното лице кое бара дозвола за приватно обезбедување треба да достави потврда од Комората дека физичките лица за кои се доставуваат лиценци за приватно обезбедување не поседуваат важечки легитимации за физичко обезбедување односно дека не се вработени како работници за обезбедување. Можеби овде во т. 3 од овој став, законот наместо употребениот поимот работници за обезбедување би било поправилно да го употребува поимот физичко лице, затоа што работник за обезбедување

подразбира поседување легитимација за обезбедување, а целта на оваа одредба е токму потребата од доказ дека овие лица не се вработени.

Правното лице задолжително треба да достави доказ за назначување на одговорно лице да поседува акт за систематизација на работни места, со опис и попис на работите и работните задачи и овластувањата на вработените за секое работно место, да поседува акт со кој се пропишува изгледот на работната облека и знакот на правното лице да има деловна просторија и да има најмалку две моторни возила. Се чувствува потреба да се појасни поимот да има деловна просторија и да има најмалку две моторни возила што подразбира нивно владение, а не и поседување во смисла на нивна сопственост, што беше законска обврска во првичното законско решение, но со одлука на Уставниот суд на РМ, оваа обврска беше укината.

Согласно ст. 2 од овој член, дозвола за вршење приватно обезбедување во вид на давање услуги во вид на *техничко обезбедување* се издава на правно лице ако: има извршено упис на дејноста во Централниот регистар на Република Македонија; има најмалку тројца работници за техничко обезбедување кои имаат лиценци за техничко обезбедување; има потврда од Комората дека работниците за обезбедување за кои се доставуваат лиценци за техничко обезбедување од точката 2 на овој став не поседуваат важечки легитимации за техничко обезбедување; има назначено одговорно лице, поседува акт за систематизација на работни места, со опис и попис на работите и работните задачи и овластувањата на вработените за секое работно место; поседува акт со кој се пропишува изгледот на работната облека и ознаката на правното лице; има деловна просторија и има најмалку две моторни возила.

Условите предвидени со ст. 1 и ст. 2 се речиси идентични освен во одредбите од т. 2 од двата става, која се однесува на бројот на физички лица (и овде законот го употребува поимот работници за обезбедување) кои поседуваат лиценца, во ст. 2 т. 3 станува збор за лиценца за техничко обезбедување. Овде законодавецот минимумот го определил на три лица кои поседуваат лиценци што произлегува од карактерот на дејноста. Имено, реалната потреба

за работници за техничко обезбедување е значително помала од потребата на работници кои вршат физичко обезбедување. Во овој став, исто како и кај претходниот воспоставен е механизам за заштита иста лиценца да биде искористена од повеќе правни лица аспиранти за добивање дозвола за вршење техничко обезбедување.

Ставот 3 на членот 13 се однесува на критериумите кои треба да ги исполнува одговорното лице во правно лице за обезбедување во вид на давање на услуги. Критериумите се чинат прилично ниски, бидејќи како одговорно лице може да се појави државјанин со живеалиште во Републиката и со најмалку 18 години - што значи, не е потребна никаква посебна квалификација или образование, иако за ова лице се врзува и атрибутот на одговорност. Уште во ставот 1 и ставот 2 на истиот член се наведува дека ова лице треба да има соодветна лиценца. Доволна е општа психофизичка здравствена способност која се докажува со лекарско уверение. Она по што одговорното лице се разликува од другите работници за обезбедување е само условот да не било осудено за кривично дело (при што се прави исклучок за кривично дело загрозување на безбедноста на сообраќајот сторено од небрежност) и против него да не се води кривична постапка за дело за кое се гони по службена должност. Согласно Законот за кривична постапка, кривична постапка се поведува по барање на овластен тужител, а за делата кои се гонат по службена должност постапката ја покренува јавниот обвинител.

Услови за издавање дозвола за обезбедување за сопствени потреби

Член 14

Дозвола за обезбедување за сопствени потреби од член 12 став (1) точка 2 се издава на правно лице ако:

- 1. има извршено уџис на дејноста во Централниот реџисар на Република Македонија;*
- 2. има најмалку десет работници за обезбедување кои имаат лиценци за физичко обезбедување;*
- 3. има потврда од Комораа дека работниците за*

- обезбедување за кои се доставуваат лиценци за приватно обезбедување од точка 2 на овој став не поседуваат важечки легитимации за физичко обезбедување;
4. поседува акт за систематизација на работни места на правното лице кој содржи посебен дел со опис и попис на работните задачи и овластувањата на вработените кои ги вршат работите на приватно обезбедување за сопствени потреби, за секое работно место;
 5. поседува акт со кој се пропишува изгледот на работната облека на работниците за обезбедување и за сопствени потреби и
 6. има деловна просторија.

Со овој член, многу сличен на претходниот, се санкционираат условите кои треба да ги исполнува правно лице при водење постапка за добивање дозвола за вршење приватно обезбедување за сопствени потреби. Во таа смисла правното лице треба да ги исполнува следниве услови: има извршено упис на дејноста во Централниот регистар на Република Македонија; има најмалку десет работници за обезбедување кои имаат лиценци за физичко обезбедување; има потврда од Комората дека работниците за обезбедување за кои се доставуваат лиценци за приватно обезбедување од точка 2 на овој став не поседуваат важечки легитимации за физичко обезбедување; поседува акт за систематизација на работни места на правното лице кој содржи посебен дел со опис и попис на работите и работните задачи и овластувањата на вработените кои ги вршат работите на приватно обезбедување за сопствени потреби, за секое работно место; поседува посебен акт со кој се пропишува изгледот на работната облека на вработените кои ги вршат работите на приватно обезбедување за сопствени потреби и има деловна просторија.

Со т. 1 од овој член се бара доказ за впишување на правното лице во Централниот регистар на Република Македонија, што како општ услов не е предвиден во чл. 10 ст. 2 од овој закон, кој поаѓа од логиката дека може да се самообезбедува само правно лице кое веќе егзистира и извршува друга/и главна/и дејност/и, а самообезбедувањето би било дополнителна дејност. Во прилог на

оваа забелешка оди и отсуството на одредби кои се однесуваат на одговорното лице во правното лице.

Посебен коментар заслужува т. 2 од овој член, со кој се утврдува бројот на лиценци кои треба да ги има на располагање правното лице при барањето дозвола (и овде законот како и претходно го употребува поимот работници за обезбедување наместо физички лица) што во претходните законски решенија првично не беше определено, а во еден период се бараа пет (5) лиценци, за во актуелнава одредба да определи дека бројот на лиценци на десет (10) со интенција на заострување на критериумите поради поквалитетно работење.

По однос на останатите услови важи коментарот на чл. 13 од овој закон кои кореспондираат на идентичноста на условите.

Исполнетост на условите

Член 15

(1) Правните лица кои имаат дозвола за обезбедување во вид на давање услуги и дозвола за обезбедување за сопствени потреби се должни во секој на своето работење во континуитет да ги исполнуваат условите од членовите 13 и 14 од овој закон.

Со одредбите на овој член, статуирана е обврска на правните лица за континуирано исполнување на условите санкционирани со чл. 13 и чл. 14 од овој закон. Сосем логична обврска, затоа што со неисполнување на кој било од условите се смета за сериозен недостаток за извршување приватно обезбедување, особено недостаток на потребен број лиценци, а со отпочнување на вршење на дејноста легитимации за приватно обезбедување.

Потребата од поголема контрола и надзор на законското работење во сферата на приватното обезбедување, а со тоа и намалување на нелојалната конкуренција законодавецот ја манифестира преку санкционирањето прекршок за повреда на одредбите од овој член. Правните лица кои не ги исполнуваат во текот на своето работење во континуитет условите од членовите 13 и 14 од овој закон прават прекршок предвиден со чл. 73 ст. 1 т. 7, за

што е предвидена глоба износ од 3.500 до 4.000 евра во денарска противвредност, а согласно чл. 73 ст. 2 ќе се изрече и прекршочна санкција забрана на вршење на дејност приватно обезбедување во траење од шест месеци до пет години. Глоба во износ од 1.500 до 1.800 евра во денарска противвредност ќе се изрече и на одговорното лице во правното лице.

Издавање на дозвола за обезбедување

Член 16

(1) Дозволиште за обезбедување од членовиште 13 и 14 од овој закон ги издава Министерството во рок од 60 дена од денот на приемот на барањето со потребната документација за издавање на дозвола.

(2) Доколку Министерството не ја издаде дозвола за обезбедување, односно не донесе решение за одбивање на барањето за издавање на дозвола за обезбедување во рокот од став (1) на овој член, подносителот на барањето има право во рок од три работни дена од истекот на тој рок да поднесе барање до Исарницата на министерот за внатрешни работи заради донесување на решение од страна на министерот за внатрешни работи. Доколку министерот за внатрешни работи нема Исарница барањето се поднесува во Исарницата на седумте дена на Министерството.

(3) Министерот за внатрешни работи е должен во рок од пет работни дена од денот на поднесување на барањето од став (2) на овој член до Исарницата на министерот за внатрешни работи, да донесе решение со кое барањето за издавање на дозвола за обезбедување е уважено или одбиено.

(4) Кон барањето за донесување решение од став (2) на овој член подносителот на барањето доставува и копија од барањето за издавање на дозвола за обезбедување од став (1) на овој член.

(5) Доколку министерот за внатрешни работи не донесе решение во рокот од став (3) на овој член, подносителот на барањето може за тоа да го известат Државниот управен инспекторат во рок од пет работни дена.

(6) Инспекторот е должен во рок од десет дена од денот на приемот на известувањето од став (5) на овој член да изврши инспекциски надзор во Министерството и да утврди дали е спроведена постојатата согласно со закон и во рок од три работни дена од денот на извршениот надзор да го известува подносителот на барањето за утврдената состојба при извршениот надзор.

(7) Инспекторот по извршениот надзор согласно со закон донесува решение со кое го задолжува министерот за внатрешни работи во рок од десет дена да одлучи по поднесениот барање, односно да го уважи или одбие барањето и за преземение мерки во истиот рок да го известува инспекторот и да му достави примерок од актиот со кој е одлучено по барањето.

(8) Доколку министерот за внатрешни работи не одлучи во рокот од став (7) на овој член, инспекторот ќе поднесе барање за воведување прекршочна постапка и ќе определи дојолништелен рок од пет работни дена во кој министерот за внатрешни работи ќе одлучи по поднесениот барање за што во истиот рок ќе го известува инспекторот за донесениот акт. Кон известувањето се доставува копија од актиот со кој одлучувал по поднесениот барање. Инспекторот во рок од три дена ќе го информира подносителот на барањето за преземение мерки.

(9) Доколку министерот за внатрешни работи не одлучи во дојолништелиот рок од став (8) на овој член, инспекторот во рок од три работни дена ќе поднесе пријава до надлежниот јавен обвинител и во тој рок го информира подносителот на барањето за преземение мерки.

(10) Доколку инспекторот не постапи по известувањето од став (6) на овој член, подносителот на барањето во рок од пет работни дена има право да поднесе приговор до исарницата на директорот на Државниот управен инспекторат. Доколку директорот нема исарница, барањето се поднесува во исарницата на седиштето на Државниот управен инспекторат.

(11) Директорот на Државниот управен инспекторат е должен во рок од три работни дена од денот на приемот да го разгледа приговорот од став (10) на овој член и доколку утврди дека инспекторот не постапил по известувањето од подносителот на

барањето од сѐаав (6) на овој член или не поднел пријава согласно со сѐаав (9) на овој член, директорот на Државниот управен инспекторат ќе поднесе барање за воведување на прекршочна постапка за прекршок утврдено во Законот за управна инспекција за инспекторот и ќе одредели доволниот рок од пет работни дена во кој инспекторот ќе изврши надзор во Министерството дали е спроведена постапката согласно закон и во рок од три работни дена од денот на извршениот надзор да го информира подносителот на барањето за преземение мерки.

(12) Доколку инспекторот не постапи и во доволниот рок од сѐаав (11) на овој член, директорот на Државниот управен инспекторат ќе поднесе пријава до надлежниот јавен обвинител против инспекторот и во рок од три работни дена ќе го информира подносителот на барањето за преземение мерки.

(13) Во случајот од сѐаав (12) на овој член директорот на Државниот управен инспекторат, веднаш, а најдоцна во рок од еден работен ден ќе овласти групен инспектор да го спроведе надзорот веднаш.

(14) Во случајот од сѐаав (13) на овој член, директорот на Државниот управен инспекторат во рок од три дена го информира подносителот на барањето за преземение мерки.

(15) Доколку директорот на Државниот управен инспекторат не постапи согласно со сѐаав (11) на овој член, подносителот на барањето може да поднесе пријава до надлежниот јавен обвинител во рок од осум работни дена.

(16) Доколку министерот за внатрешни работи не одлучи во рокот од сѐаавот (11) на овој член, подносителот на барањето може да воведо управен спор пред надлежниот суд.

(17) Постапката пред Управниот суд е итна.

Во овој доста долг и детален член, јасна е интенцијата на законодавецот да пропише процедура за издавање дозвола за обезбедување на што поефикасен начин, со што интересите на правното лице ќе бидат целосно земени предвид. Во дури 17 става се објаснува постапката, особено во делот на утврдување на алтернативен начин правното лице да дојде до одговор на

барањето за издавање дозвола, доколку надлежниот орган е немарен и неодговорно ја врши својата функција. Станува збор за уредување на управната и управно-судската постапка која им стои на располагање на основачите на правното лице за обезбедување во поглед на актот кој првично треба да го издаде Министерството за внатрешни работи (дозволата), и тоа во случаи на „молчење на администрацијата“. Овој институт е, всушност, компатибилен со начинот на кој овој институт е првично уреден во системски закон, т.е. во Законот за општата управна постапка.¹²

Доколку Министерството не одлучи во предвидениот рок (60 дена од приемот на барањето), следна инстанца е министерот за внатрешни работи, но доколку и тој не одговори (во рок од 5 работни дена), барателот може да се обрати до Државниот управен инспекторат да изврши инспекциски надзор и да ја открие причината за молкот на министерството. По извршениот надзор, инспекторот треба да донесе решение со кое ќе го задолжи министерот како одговорно лице кое раководи со Министерството да одлучи во рок од нови 10 работни денови. Ако и тој (повторно) не одговори (сега по налог на инспектор), постапката преминува на инспекторот кој покренува прекршочна постапка и остава дополнителни 5 дена за министерот евентуално да одговори на барањето за издавање дозвола. Доколку и во овој рок не се одговори, во рок од три работни дена, инспекторот поднесува пријава до надлежниот јавен обвинител. Доколку пак до молк на администрацијата дојде на ниво на инспектор, тогаш барателот на дозвола за обезбедување има право во рок од 5 работни дена да поднесе приговор до директорот на Државниот управен инспекторат. Овој е должен да одговори во рок од три работни дена и да покрене прекршочна постапка против инспекторот, согласно Законот за управната инспекција и истовремено да определи дополнителен рок од пет дена во кој инспекторот мора да изврши надзор во Министерството. Доколку инспекторот не постапи и во овој рок, директорот поднесува пријава до надлежниот јавен обвинител против него и најдоцна во рок од еден ден ќе именува нов инспектор да спроведен надзор веднаш. Доколку пак, молкот доаѓа од директорот на Државниот управен инспекторат, подносителот на барањето може да поднесе

12 Закон за општа управна постапка, (Службен весник на Република Македонија бр. 38/05, 110/08 и 51/11.)

пријава до надлежниот јавен обвинител во рок од 8 работни дена. Во ставот 16 од овој член се вели дека доколку министерот за внатрешни работи не одговори во рокот од став 11, подносителот на барањето може да поведе управен спор пред Управниот суд, чија постапка е итна. Се чини дека тука е сторена грешка, бидејќи ставот 11 се однесува на нешто сосема друго (на овластувањата на директорот на Државниот јавен инспекторат).

Сакајќи да обезбеди правна сигурност и ефикасна постапка за основање на правно лице за обезбедување, законодавецот ги предвидел сите ситуации до кои може да дојде доколку молкот на администрацијата се случи на некоја од предвидените инстанции. Така, доколку Министерството за внатрешни работи како надлежен државен орган ја оствари својата надлежност за издавање дозвола, постапката трае најдолго два месеца. Но, во најлош случај, доколку целата државна структура потфрли и не одговара на барањето, дури и со ангажирање на инспекција и поведување прекршочна постапка или обраќање до надлежен јавен обвинител кој може да се јави како овластен тужител пред надлежен суд, тогаш времетраењето на постапката може да изнесува околу четири месеци. Притоа, не се земаат предвид сите дополнителни административни напори и трошоци за туркање на постапката сè до Управниот суд, кој треба да одлучи согласно Законот за управните спорови. Во текот на целата постапка, за надлежните е предвидена обврска за известување на барателот и рок во кој тоа мора да се стори.

Во овој член, Законот за приватно обезбедување се повикува на серија одредби и можности од областа на управната инспекција, прекршочната постапка, надлежноста на јавниот обвинител, вклучително и на Управниот суд. Намерата е административниот молк да не остане санкциониран и сите оние кои ја попречуваат постапката со неизвршување да сносат одговорност за тоа. Ваквиот пристап може да дејствува превентивно кај надлежните државни органи, превентивно Министерството (и министерот) и Државниот управен инспекторат (инспекторите и директорот на Инспекторатот). Основата за прекршочната одговорност се наоѓа во членот 10 од Законот за прекршоци, според кој „службеното лице во државен орган и во орган на единица на локалната самоуправа е одговорно ако прекршокот го извршило во рамките на своите

службени овластувања или ако при вршење на службените овластувања ги пречекорило службените овластувања“. Во членот 44 став 5 се објаснува поимот на службено лице: „Како службено лице се смета „избран или именуван функционер во Собранието на Република Македонија, во Владата, во органите на државната управа, во судовите и други органи и организации што вршат определени стручни, управни и други работи во рамките на правата и должностите на Републиката, во локалната самоуправа, како и лица кои постојано или повремено вршат службена должност во овие органи и организации“. Во случајот на постапката за која станува збор во Законот за приватно обезбедување, јасно, станува збор за чинење прекршок со нечинење, односно непостапување во рок предвиден со закон. Со оглед на тоа што во прекршочните одредби овој Закон не предвидува ништо посебно за овие случаи, остануваат да важат одредбите на Законот за прекршоци. Службените лица подлежат на санкција во вид на глоба, која согласно член 15 став 2 од Законот за прекршоци „не може да се пропише во износ помал од 50 евра во денарска противвредност, ниту поголем од 2.000 евра во денарска противвредност“.

Во постапката за издавање на дозвола во даден момент може да се вклучи и јавниот обвинител, т.е. доколку дојде до поведување прекршочна постапка, а министерот (став 8) или инспекторот не постапат во предвидениот рок, може да се поднесе пријава до надлежен јавен обвинител. Учесството на јавниот обвинител во управна постапка се уредува во член 38 од Законот за Јавното обвинителство. Тој е должен да преземе дејствие во рок од најмногу 30 дена по поднесувањето на пријавата.

Во секој случај, казнените постапки се обезбедени како крајно средство за остварување на некое право, иако во ефикасна правна држава, до вакво усложнување на постапката не би требало да доаѓа воопшто, особено не ако поводот е молк на администрацијата.

Промена на основач, адреса, назив и одговорно лице во правното лице

Член 17

(1) За издаденаиџа дозвола за обезбедување, Минисџерсџивоиџо ја извесџува Комораиџа, џри иџиџо и досџавува џодаџиџоџи за називоиџ и седишџеиџо на џравноиџо лице на кое му е издадена дозволаиџа за обезбедување, во рок од 15 дена од деноиџ на издавањеиџо на дозволаиџа.

(2) Доколку кај џравниџе лица кои имаџи дозвола за обезбедување во вид на давање услуџи и џравниџе лица кои имаџи дозвола за обезбедување за соџсџвени џоџреби насџане џромена во однос на основачоиџ, адресаиџа, називоиџ или одговорноиџо лице во џравноиџо лице, должни се во рок од осум дена од деноиџ на насџанеиџа џромена за исџаиџа да џо извесџаиџ Минисџерсџивоиџо.

(3) Во случај на насџанеиџа џромена во однос на називоиџ на џравниџе лица од сџав (2) на овој член, Минисџерсџивоиџо во рок од десет дена од деноиџ на џриемоиџ на извесџувањеиџо од сџав (2) на овој член, издава нова дозвола за обезбедување со новиоџ назив на џравноиџо лице.

Во став 1 на членот 17 се уредува постапката по моментот на добивање дозвола за обезбедување. Станува збор за ситуација кога Министерството за внатрешни работи во предвидениот рок од 60 дена, одговорило на барањето и издало дозвола. Тука се уредува обврската на Министерството за издадената дозвола да ја извести Комората и тоа во рок од 15 дена. Дел на правната легитимација на правното лице се податоците за името на основачот, адресата, називот и името на одговорното лице кое раководи со тоа. Бидејќи се работи за комерцијален субјект, името на основачот е всушност податок за титуларот на сопственоста. Адресата и називот се дел на правниот субјективитет на секое правно лице кое во правниот промет се легитимира и според овие податоци.

Во ставот 2 се утврдува дека без разлика за каков вид правно лице за обезбедување станува збор, тие подеднакво се должни да го известат Министерството за евентуална промена на основачот, адресата, називот и името на одговорното лице и тоа

во рок од осум дена од настанатата промена. Согласно ставот 3, во рок од 10 дена од приемот на информацијата за евентуалната промена, Министерството е должно да издаде нова дозвола за обезбедување. Иако законот не зборува за тоа, логично е да се претпостави дека Министерството одново ќе треба службено да ја извести Комората за промената на дозволата.

Правното лице кое нема да го извести МВР на РМ за настанатата промена во однос на основачот, адресата, називот или одговорното лице во правното лице кое има дозвола за обезбедување во вид на давање услуги во рок од осум дена од денот на настанатата промена, прави прекршок предвиден со член 72 став 1 точка 1, за што е предвидена глоба износ од 900 до 1.000 евра во денарска противвредност, а глоба во износ од 400 до 500 евра во денарска противвредност ќе се изрече и на одговорното лице во правното лице.

Право на жалба

Член 18

Против решението на Министерството со кое се одбива барањето за издавање на дозвола за обезбедување, подносителот на барањето има право на жалба во рок од 15 дена од денот на доставувањето на решението до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен.

Членот 18 треба да се чита во контекст на членот 16, бидејќи уредува ситуација од ставот 1 на тој член. Имено, овде станува збор за случај кога Министерството го испочитувало предвидениот рок од 60 дена да одговори на барањето, но одговорот е негативен. Значи, основачот на правното лице освен во случаи на молк на администрација, сега добива и правен лек во случај да добијат негативен одговор на барањето. Рокот за поднесување жалба е 15 дена од добивањето на решението, а надлежен орган е Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка по работен однос во втор степен. Управната постапка се води согласно одредбите кои важат за општа управна постапка.

Законот за основање на Државната комисија за одлучување во управна постапка во член 8 став 6 утврдува дека Државната комисија одлучува во рок од два месеца од денот на предавањето на жалбата, ако со посебен пропис не е определен пократок рок. Во ставот 8 се уредува случај кога Државната комисија не донела решение во предвидениот рок, подносителот на жалбата може да го извести Државниот управен инспекторат во рок од пет работни дена. Доколку се исцрпат сите правни средства, во последниот став од овој член се утврдува дека подносителот на жалбата може да поведе управен спор пред надлежниот суд, односно пред Управниот суд пред кој се води итна постапка.

Престанување на важноста на дозволата за обезбедување

Член 19

Кога правно лице кое врши приватно обезбедување ќе престане да ја врши дејноста, должно е во рок од три дена од денот кога престанало да ја извршува дејноста за тоа да ја извести Комората, која во рок од три дена од денот на приемот на известувањето од правното лице го известува Министерството, кое веднаш донесува решение со кое се констатира престанувањето на важноста на дозволата за обезбедување на правното лице, за што ги известува Комората и Централниот регистар на Република Македонија.

Членот 19 го уредува престанокот на постоење на правното лице за обезбедување. Иако не наведува од кои причини престанала дејноста, логично е да се претпостави дека станува збор за престанок по сопствено барање без разлика на фактичките причини. Правното лице за престанокот го известува органот кој му ја издал дозволата за работа, односно Министерството за внатрешни работи. Со посебно решение се констатира престанувањето на важноста на дозволата, кое се доставува до Комората и до Централниот регистар кој го брише ова правно лице од својот регистар. Со тоа правното лице престанува да постои.

Значи, во интерес на намалување на нелојалната конкуренција и законско работење на правните лица, со овој

член е статуирана обврска за правното лице кое врши приватно обезбедување штом ќе престане да ја врши дејноста, во рок од три дена од денот кога престанало да ја извршува дејноста, за тоа да ја извести Комората. Комората, е обврзана, во рок од три дена од денот на приемот на известувањето од правното лице да го извести МВР на РМ, кое веднаш донесува решение со кое се констатира престанувањето на важноста на дозволата за обезбедување на правното лице за што ги известува Комората и Централниот регистар на Република Македонија.

Правното лице кое во рокот утврден со закон нема да ја извести Комората дека престанало да ја врши дејноста, прави прекршок предвиден со чл. 72 ст. 1 т. 2, за што е предвидена глоба износ од 900 до 1.000 евра во денарска противвредност, а глоба во износ од 400 до 500 евра во денарска противвредност ќе се изрече и на одговорното лице во правното лице.

2. Општи услови за физичко лице за вршење на приватно обезбедување

Лиценца и легитимација за приватно обезбедување

Член 20

(1) Приватно обезбедување може да врши физичко лице кое ѝоседува:

1. лиценца за приватно обезбедување (во најамошниот шексѝ: лиценца за обезбедување)
2. легитимација за приватно обезбедување (во најамошниот шексѝ: легитимација за обезбедување).

(2) Лиценцаѝа за обезбедување и легитимацијаѝа за обезбедување ги издава Комораѝа, ако физичкоѝо лице ги исполнува условиеѝе уѝтврдени со овој закон.

Во овој дел од Глава II од Законот за приватно обезбедување (ЗПО) (чл. 20 – чл. 26) се одредени условите кои

треба да ги исполнуваат физичките лица кои сакаат да вршат приватно обезбедување. Според ЗПО, приватно обезбедување можат да вршат само физички лица кои поседуваат лиценца за приватно обезбедување (чл. 20 ст. 1) и легитимација за приватно обезбедување (чл. 20 ст. 2). Со самото пропишување на ваквите услови повеќе од логично е дека не може кој било да се занимава со активности од областа на приватното обезбедување туку треба да се создадат одредени предуслови за реализација на ваквата можност. Законот ја третира лиценцата како доказ за оспособеност за вршење приватно обезбедување и дозвола за професионално занимавање со работите и работните задачи од областа на приватното обезбедување. Лиценцата за приватно обезбедување (во понатамошниот текст лиценца) е предуслов за добивање легитимација за приватно обезбедување (во понатамошниот текст легитимација) која лиценцираниот кандидат ја добива со засновање работен однос како работник за обезбедување во некое правно лице кое има дозвола за вршење приватно обезбедување. Лиценцата е доказ за положен испит по спроведена обука, (еден вид диплома) која се стекнува еднаш засекогаш додека легитимацијата е врзана за вработувањето, па така врз основа на една лиценца кандидатот, во својата работна кариера може да се стекне со легитимации од различни агенции за обезбедување, но не смее да има повеќе од една легитимација бидејќи има обврска по престанокот на работниот однос да ја врати. Доколку кандидатот во случај на престанување на работниот однос не ја врати легитимацијата прави прекршок предвиден со чл. 75 ст. 1 т. од ЗПО за што е предвидена глоба од 600 до 700 евра во денарска противвредност, и можна прекршочна санкција забрана за вршење дејност во траење од една до пет години.

Согласно ст. 2 од овој член лиценцата и легитимацијата ги издава Комората за приватно обезбедување на Република Македонија (во понатамошниот текст Комората), ако физичкото лице ги исполнува условите утврдени со ЗПО.

Видови на лиценци за обезбедување

Член 21

Лиценца за обезбедување може да му се издаде на физичко лице како:

1. лиценца за физичко обезбедување и
2. лиценца за техничко обезбедување.

Согласно одредбите од овој член, на физичко лице може да му се издаде лиценца како: лиценца за физичко обезбедување и лиценца за техничко обезбедување. Лиценцата и легитимацијата ги издава Комората за приватно обезбедување доколку физичкото лице ги исполнува условите утврдени со Законот.¹³

Обуката за лиценца за техничко обезбедување се спроведува независно од обуката за лиценца за физичко обезбедување, според друга програма и испитот се полага пред друга комисија. Според ЗПО нема ограничувања по однос на лиценците, па така, едно исто физичко лице може да ги поседува и двете лиценци, се разбира доколку ги исполнува условите, ја помине обуката и ги положи испитите.

Доколку го генерализираме анализираниот член ќе дојдеме до заклучок дека со овој член се врши специјализација на лиценците за обезбедување, нешто што не постоеше во досегашната правна регулатива од оваа дејност. Имено, во претходниот Закон за обезбедување лица и имот се издаваше само една лиценца за физичко и техничко обезбедување, што со текот на времето се покажа како надминато и непрактично.¹⁴ Имено, сè поголемата специјализација која е присутна во дејноста приватно обезбедување условува да се издаваат посебни дозволи на правните субјекти за одреден вид обезбедување (физичко и техничко), а тоа мора да

13 Дополнително за ова види: Правилник за содржината на програмите и начинот на оспособување на физичките лица за физичко и техничко обезбедување; полагање на стручните испити; формата и содржината на образецот на барањето за издавање на лиценца за приватно обезбедување и формата и содржината на обрасците на лиценцата за приватно и обезбедување (Сл. весник на РМ бр. 79/13); и Правилник за формата и содржината на обрасците на легитимациите за приватно обезбедување, начинот и нивното издавање и употреба (Сл. весник на РМ бр. 56/13).

14 Закон за обезбедување лица и имот, Службен весник на РМ, бр. 80/99, чл. 8.

биде следено и со посебни лиценци и легитимации за физичко и техничко обезбедување за физичките лица. Треба да се напомене дека во повеќето држави од Европа, па и од државите од ЈИЕ, постои натамошна уште поразгранета специјализација на дозволите, лиценците и легитимациите, како што е тоа случај и со Словенија, со Хрватска и со Србија. Нужно е тука да напоменеме дека во странската правна терминологија се употребува само еден збор за дозвола за правни и физички лица, а тоа е зборот license. Во нашата правна терминологија од дејноста приватно обезбедување постои дозвола за правните лица (што е всушност превод на зборот лиценца) и непреведениот збор лиценца со значење на дозвола, но за физичките лица.

Услови за издавање на лиценца за обезбедување

Член 22

(1) Лиценца̄та за обезбедување од овој закон се издава на физичко лице кое ги исполнува следниве услови:

1. е државјанин на Република Македонија;
2. има живеалиште во Република Македонија;
3. има навршено 18 години;
4. поседува општа психофизичка здравствена способност, што го докажува со соодветно лекарско уверение кое не смее да биде постаро од три месеци;
5. не е осудено со правосилна судска пресуда или против него не се води кривична постапка за кривично дело за кое се зони по службена должност;
6. има завршено најмалку средно образование;
7. да е особено за физичко обезбедување, односно да е особено за техничко обезбедување и
8. да има положено стручен испит за физичко обезбедување, односно да има положено стручен испит за техничко обезбедување.

(2) Физичките лица кои завршиле високо образование од областа на безбедноста и криминалистиката можат да го

Полагаат сличниот испит од ставот (1) точка 8 на овој член во рок од десет години од денот на стекнувањето со диплома за завршено соодветно високо образование, без претходно оспособување за приватно обезбедување.

(3) Одредбите од ставот (1) точки 7 и 8 на овој член не се однесуваат на лицата кои најмалку три години извршувале работи и работни задачи како овластено службено лице во Министерството или Министерството за обрана.

Во членот 22, ст. 1 од Законот за приватно обезбедување наведени се одредени услови кои треба да ги исполни физичкото лице доколку сака да се стекне со лиценца за обезбедување. Лиценцата за обезбедување како овластување на работникот за обезбедување е всушност најважниот правен основ со кој физичкото лице се стекнува со овластување за вршење приватно обезбедување. За да му се издаде лиценца за физичко или техничко обезбедување на физичкото лице, треба кумулативно да ги исполни следниве услови: да е државјанин на Република Македонија; да има живеалиште во Република Македонија; да има навршено 18 години; да поседува општа психофизичка здравствена способност, што го докажува со соодветно лекарско уверение кое не смее да биде постаро од три месеци; да не е осудено со правосилна судска пресуда или против него не се води кривична постапка за кривично дело за кое се гони по службена должност; да има завршено најмалку средно образование; да е оспособен за физичко обезбедување лица и имот, односно да е оспособен за техничко обезбедување лица и имот и да има положено стручен испит за физичко обезбедување, односно да има положено стручен испит за техничко обезбедување. Според овие услови, јасно е дека лице кое не е државјанин на Република Македонија и кое нема живеалиште на територијата на државата не може да се стекне со лиценца и со право за вршење дејност приватно обезбедување. Оваа рестриktivна одредба е во духот на одредбата според која правно лице кое врши дејност приватно обезбедување во Република Македонија може да основа само македонски државјанин.

Во однос на првиот услов лицето кое сака да се стекне со лиценца за извршување дејности од областа на приватното обезбедување, со кој им се ограничува правото на странците и

лицата без државјанство да се вработат во агенциите кои даваат безбедносни услуги на полето на приватното обезбедување, се поаѓа од претпоставката дека законодавецот се раководел од фактот дека работите и работните задачи во оваа област се дејност од јавен интерес. Во однос на странците и на лицата без државјанство основна причина за ваквата определба е фактот што се работи за специфична дејност од областа на безбедноста како и јавниот карактер што го има приватното обезбедување.

Како втор посебен услов се бара од кандидатот за лиценца да има живеалиште во Република Македонија со што се лимитира правото на македонските државјани кои имаат постојано живеалиште надвор од нашата татковина да се занимаваат со ваквата дејност.

Третиот посебен услов за добивање на лиценца е физичкото лице да е полнолетен, односно да навршило 18 години. Ако се земе предвид карактерот на дејноста приватно обезбедување и овластувањата кои ги имаат работниците за обезбедување вклучувајќи ги и средствата за присилба, јасна е интенцијата на законодавецот за возрасниот предуслов на лицата кои аплицираат да работат во сферата на приватното обезбедување.

Следниот предуслов е физичкото лице да поседува општа психофизичка здравствена способност која ја докажува со лекарско уверение кое не смее да биде постаро од три месеци. Ваквото барање е сосема логично, бидејќи само лице со општа психофизичка здравствена состојба може успешно да ги извршува специфичните задачи од областа на приватното обезбедување. Се смета дека рокот од три месеци е оптимален за утврдување на овој посебен услов, односно дека три месеци се рок во кој не може да дојде до некои посериозни психофизички и здравствени промени.

Со петтиот посебен услов е предвидено лиценца да не се издава на лицата кои се осудени со правосилна судска пресуда или против кои се води кривична постапка за кривично дело за кое се гони по службена должност. Работните задачи од областа на приватното обезбедување се карактеризираат со потребата од одговорност и чесност на нејзините извршители. Моралниот лик на работникот кој ги извршува работите од областа на приватното

обезбедување е многу важен факт, од нив се бара висок степен на одговорност и чесност во извршувањето на овој вид работни задачи. Одговорот треба да го бараме на прашањето: Дали би му го довериле својот живот, здравје и имот на некој кој има слаби морални вредности и бил во судир со органите на прогонот? Секако не би го сториле тоа, туку ќе бараме некој кому ќе можеме да му веруваме.

Со шестиот посебен услов е предвидено кандидатите да имаат завршено најмалку средно образование, што не ја исклучува можноста кандидатите да имаат завршено и повисок степен на образование. Впрочем, со окрупнувањето на субјектите во овој домен на деловното работење се наметнува потребата од високо образован карактер на управувачките позиции во правните лица кои вршат приватно обезбедување. Во прилог на ваквото решение е и определбата од став два на овој член според која, физичките лица кои завршиле високо образование од областа на безбедноста и криминалистиката можат да го полагаат стручниот испит во рок од десет години од денот на стекнување со диплома за завршено соодветно високо образование, без претходно оспособување за приватно обезбедување.

Логично е да извлечеме заклучок дека и самите правни лица ќе чувствуваат потреба од вакви високо образовни кадри на полето на управување на овие активности од причина што теоретската подготовка на овие дипломирани студенти е насочена кон криминалистичките и безбедносните науки вклучувајќи ги и спецификите на мерките за поголема лична безбедност или безбедност на имотот. Исто така и правните лица кои имаат намера сами да го организираат своето обезбедување би требало своите организатори на овие активности да ги бараат кај овие дипломирани студенти.

Како добро правно решение во овој дел го сметаме и изоставањето во новиот Закон за приватно обезбедување на контроверзната одредба од претходниот чл. 8, ст. 2, т. 5 од Законот за обезбедување лица и имот од 1999 година, каде што постоеше ограничување и неоправдано дискриминирање на лицата кои претходно извршувале работи и работни задачи од областа на безбедноста и одбраната во органите на државната управа да не

можат да поднесат барање за полагање лиценца за обезбедување пред истекот на две години од завршувањето на нивниот работен ангажман. Помногуге укажувања за нелогичноста и контроверзноста на оваа одредба таа во целост е тргната во членот 22 од Законот за приватно обезбедување. Имено, неосновано беше да се поврзува некогашниот ангажман во одбранбено-безбедносните структури како опасност за работењето на тие лица за приватната безбедност или пак за јавната или државната безбедност. Впрочем, тоа што го штити работникот за обезбедување и целиот имиџ на дејноста не е некоја законска одредба туку пред сè деловниот морал, етиката и професионализмот, а во многу држави во светот, како на пример во САД, обратно на нашата практика, некогашното работење во структурите на јавната или државната безбедност и одбраната се сметаат за значителна предност при добивањето можност за работа и работењето во приватната безбедност. Исто така, и во овој нов Закон за приватно обезбедување, кај нас повторно воопшто не е разгледана и предвидена можноста од дополнително ангажирање на вработените во јавната или државната безбедност во делот на приватното обезбедување, поим во западната терминологија попознат како moonlighting, иако се смета дека со новите одредби во делот на условите за стекнување со лиценца на физичките лица како да се подготвува терен за таква можност. Ние сметаме дека со јакнењето на меѓусебната доверба помеѓу приватното обезбедување од една и јавната и државната безбедност од друга страна ова прашање ќе престане да биде табу-тема во иднина и дека ваквата можност во некоја следна фаза на развојот на приватната безбедност ќе стане правна реалност и кај нас.

Последниот, осми посебен услов предвидува кандидатите да имаат положено стручен испит за физичко обезбедување, односно да имаат положено стручен испит за техничко обезбедување. Овој услов се наметнува како императив бидејќи положениот стручен испит е гаранцијата за индивидуалната оспособеност и усвоени знаења од страна на кандидатите кои сакаат да работат во оваа област.

Ставот 3 од чл. 22 посочува дека од оспособување и од полагање на испитите се ослободени физичките лица кои имаат најмалку тригодишно работно искуство како овластени службени лица во Министерството за внатрешни работи или Министерството

за одбрана. Оваа одредба е исто така различно толкувана во различни законодавства, некаде оспорувана, а некаде прифаќана, но се смета дека во основа е оправдана, со таа напомена дека мора да се земе предвид претходниот коментар во врска со дипломираните студенти кои исто така имаат потребен квантум на знаења и практични вештини успешно да ја извршуваат дејноста без дополнително полагање на целиот испит. Признавајќи го неоспорното значење на искуството на лицата кои барем три години работеле во овие Министерство, сепак се смета дека и на дипломираните студенти од областа на безбедносните науки треба да им се обезбедат порамноправни услови и можности за покажување и докажување на својот квалитет во дејноста приватно обезбедување. Инаку, воопшто не е спорен фактот дека поранешните вработени во државната и јавната безбедност како и во структурите на одбраната се стекнале со доволно искуство кое е реална основа за успешно работење, особено со фактот дека овластувањата на работниците за приватно обезбедување со новиот Закон за приватно обезбедување се мошне слични на овластувањата на полицијата, особено во делот на превентивниот карактер на овластувањата. Не смее да се испушти од предвид и сознанието дека приватното обезбедување е дејност која интензивно се развива, па така, за овие лица можеби е најдобро да биде предвидено идно правно решение со кое ќе се дооспособуваат и дообучуваат, а со тоа и ќе дополагаат за одредени нови содржини и специфики во работењето на приватната безбедност со кои немале можност да се стекнат со нивната претходна работа. Со тоа ќе се овозможи овие лица да имаат подеднакви знаења и вештини со останатите работници за приватно обезбедување кои поминале низ оспособување и полагање испит и ќе се спречи можноста за импровизации или демотивирање во извршувањето на работите и работните задачи.

Оспособување

Член 23

(1) Осјособувањеишо за физичко и тешничко обезбедување од членои 22 сїав (1) шочка 7 од овој закон го орјанизира Комораиша, а го вршаиш Комисија за осјособување за физичко обезбедување и

Комисија за осјособување за техничко обезбедување кои ги формира министерот за внатрешни работи.

(2) Комисијата за осјособување за физичко обезбедување е составена од девет предавачи и нивни заменици од кои седум предавачи и нивни заменици се претставници на Министерството и двајца предавачи и нивни заменици се претставници на Комората.

(3) Комисијата за осјособување за техничко обезбедување е составена од шест предавачи и нивни заменици од кои четири предавачи и нивни заменици се претставници на Министерството и двајца предавачи и нивни заменици се претставници на Комората.

(4) Трошоците за осјособувањето се на товар на барателот на лиценцата за обезбедување.

Кандидатите за лиценца за работа во безбедносните активности на полето на приватното обезбедување се должни како предуслов за полагање на стручниот испит да посетуваат обука на која ќе бидат оспособени за вршење на работите од обезбедувањето на лица и имот. Согласно ст. 1 од овој член, обуката е во организација на Комората, а го врши Комисија за оспособување за физичко обезбедување и Комисија за оспособување за техничко обезбедување кои ги формира министерот за внатрешни работи. Тука спаѓа и обуката за оспособување за ракување со огнено оружје.

Според став 2 од член 23, Комисијата за оспособување за физичко обезбедување е составена од девет предавачи и нивни заменици од кои седум предавачи и нивни заменици се претставници на Министерството и двајца предавачи и нивни заменици се претставници на Комората, а според став 3 од истиот член, Комисијата за оспособување за техничко обезбедување е составена од шест предавачи и нивни заменици од кои четири предавачи и нивни заменици се претставници на Министерството и двајца предавачи и нивни заменици се претставници на Комората. Секако, трошоците за оспособувањето паѓаат на товар на барателот на лиценцата за обезбедување.

Од аспект на оспособувањето треба да се нагласи дека на Комората и е доверена една од клучните улоги. Во овој контекст, со цел да ги зајакне своите стручни и професионални капацитети за да може соодветно да одговори на самите предизвици особено

е важно Комората да ангажира експерти кои ќе бидат во функција на Комората, односно со нивната потврдена експертиза ќе и помогнат на Комората во вкупниот развој на дејноста приватно обезбедување.

Стручни испити

Член 24¹⁵

(1) Стручните испити за физичко и техничко обезбедување од членот 22 став (1) точка 8 од овој закон ги организира и спроведува Комората, а се полагаат пред Комисијата за спроведување стручен испит за физичко обезбедување и Комисијата за спроведување стручен испит за техничко обезбедување кои ги формира министерот за внатрешни работи.

(2) Комисиите од ставот (1) на овој член се составени од тројца членови и нивни заменици, при што еден член и неговото заменик се претставници на Министерството, а двајца членови и нивни заменици се претставници на Комората од кои еден член и неговото заменик се информатичари.

(3) Проверка на особеноста за ракување со огнено оружје како дел од стручниот испит за физичко обезбедување врши Комисија за проверка на особеноста за ракување со огнено оружје на Министерството составена од тројца полициски службеници и нивни заменици.

(4) Трошките за полагање на стручните испити се на шовар на барањето на лиценцата за обезбедување.

15 Делот од Законот кој се однесува на полагањето на стручни испити е регулиран со Законот за изменување и дополнување на Законот за приватно обезбедување (Сл. весник на РМ бр. 164/13). Измените се направени со менување на постојниот член 24 и додавање на нови осум членови (од 24-а - 24-ж). Примената на овие одредби е со одложен карактер, односно започнува една година по влегувањето во сила на измените и дополнувањата на Законот или поточно од 5.12.2014 година. Правилникот за содржината на програмите и начинот на оспособувањето на физичките лица за физичко и техничко обезбедување, полагањето на стручните испити, формата и содржината на образецот на барањето за издавање на лиценца за приватно обезбедување и формата и содржината на образците на лиценците за приватно обезбедување е објавен во Службен весник на РМ бр. 79/2013 на 31.05.2013, а стапи во сила на 3.7.2013.

Согласно ст. 1 од овој член, стручните испити за физичко и техничко обезбедување од чл. 22 ст. 1 т. 8 од Законот за приватно обезбедување го организира Комората, преку соодветни комисиии и тоа: Комисијата за спроведување стручен испит за физичко обезбедување и Комисијата за спроведување стручен испит за техничко обезбедување кои ги формира министерот за внатрешни работи. Комисиите од ст. 1 на овој член, се составени од тројца членови и нивни заменици, при што еден член и неговиот заменик се претставници на Министерството, а двајца членови и нивни заменици се претставници на Комората од кои еден член и неговиот заменик се информатичари. Проверката на оспособеноста за ракување со огнено оружје, како дел од стручниот испит за физичко обезбедување, ја врши Комисија за проверка на оспособеноста за ракување со огнено оружје, составена од тројца полициски службеници и нивни заменици (ст. 3). Трошоците за полагање на стручниот испит се на товар на барателот на лиценцата за обезбедување (ст. 4).

Член 24-а

Оспособувањето на физичките лица за вршење на приватно обезбедување и спроведувањето на стручните испити за физичко и за техничко обезбедување се врши согласно со програма за оспособување и полагање стручен испит за физичко обезбедување и програма за оспособување и полагање стручен испит за техничко обезбедување.

Еден од условите за издавање лиценца за вршење приватно обезбедување пропишан со чл. 22 ст. 1 т. 7 е физичкото лице да биде оспособено за вршење физичко обезбедување, односно техничко обезбедување. Оспособувањето се врши согласно со програма за оспособување и полагање стручен испит за физичко обезбедување и програма за оспособување и полагање стручен испит за техничко обезбедување.

Програмата за обуката, нејзината содржина, начинот на оспособување на физичките лица за физичко и за техничко обезбедување, полагањето на стручните испити, формата и содржината на образецот на барањето за издавање лиценца за приватно обезбедување и формата и содржината на обрасците

на лиценците за приватно обезбедување, во Правилник¹⁶, ги пропишува Министерот за внатрешни работи согласно чл. 79 т. 3 од овој закон.

Член 24-б

(1) *Стручните испити за физичко и за техничко обезбедување се спроведуваат во два дела и тоа:*

- *теоретски (прв) дел со кој се проверува теоретското знаење на кандидатите и*
- *практичен (втор) дел со кој се проверуваат практичните способности на кандидатите.*

(2) *Теоретскиот и практичниот дел од стручниот испит за физичко обезбедување офаќаат:*

А. Теоретски дел:

- 1) *Заколот за приватно обезбедување;*
- 2) *кривично право (општ и посебен дел);*
- 3) *криминалистика;*
- 4) *психологија;*
- 5) *Заколот за прекршоците против јавниот ред и мир;*
- 6) *противпожарна заштита и техничко обезбедување и*
- 7) *прва помош и*

Б. Практичен дел

- 1) *ракување и заѓање со огнено оружје и*
- 2) *самоодбрана.*

(3) *Теоретскиот и практичниот дел од стручниот испит за техничко обезбедување офаќаат:*

16 Правилникот за содржината на програмите и начинот на оспособувањето на физичките лица за физичко и техничко обезбедување, полагањето на стручните испити, формата и содржината на образецот на барањето за издавање на лиценца за приватно обезбедување и формата и содржината на образците на лиценците за приватно обезбедување е објавен во Службен весник на РМ бр. 79/2013 на 31.05.2013, а стапи во сила на 3.7.2013.

A. Теоретски дел:

- 1) основи на електротехника и телекомуникации;
- 2) видови на системи за техничко обезбедување;
- 3) скицирање, планирање и изведба на системи за техничко обезбедување;
- 4) Законот за приватно обезбедување и
- 5) Законот за заштита на личните податоци и

B. Практичен дел

1) планирање и инсталирање на системи за техничко обезбедување.

(4) Теоретскиот дел од стручните испити за физичко и за техничко обезбедување се полага по електронски пати, со одговарање на определен број прашања во вид на решавање на електронски тест на компјутер.

Стручните испити за физичко и за техничко обезбедување се спроведуваат во два дела, и тоа: теоретски (прв) дел со кој се проверува теоретското знаење на кандидатите и практичен (втор) дел со кој се проверуваат практичните способности на кандидатите.

Оспособувањето за физичко обезбедување се спроведува преку вкупно девет наставни дисциплини, од кои седум се теориски, а две се практични. Теориски дисциплини се: Законот за приватно обезбедување; кривично право (општ и посебен дел); криминалистика; психологија; Законот за прекршоците против јавниот ред и мир; противпожарна заштита и техничко обезбедување и прва помош. Практични дисциплини се: ракување и гаѓање со огнено оружје и самоодбрана.

Оспособувањето за техничко обезбедување се спроведува преку вкупно шест наставни дисциплини, од кои пет се теориски, а една е практична. Теориски дисциплини се: основи на електротехника и телекомуникации; видови на системи за техничко обезбедување; скицирање, планирање и изведба на системи за техничко обезбедување; Законот за приватно обезбедување и Законот за заштита на личните податоци. Практична дисциплина е: планирање и инсталирање на системи за техничко обезбедување.

Теоретскиот дел од стручните испити за физичко и за техничко обезбедување се полага по електронски пат, со одговарање на определен број прашања во вид на решавање на електронски тест на компјутер. Ова претставува новина која е воспоставена со Измените и дополнувањето на Законот за приватно обезбедување бидејќи досега овој дел од испитите се полагаше класично. Од тоа може да се заклучи дека општата тенденција за електронско полагање на испити се имплементира и во оваа сфера. Очекувањата треба да бидат позитивни бидејќи со електронското полагање на испитот ќе се овозможи реално мерење на знаењата под еднакви услови како и избегнување на субјективизмот.

Член 24-в

(1) *Комисиите од членови 23 од овој закон изготвуваат бази на прашања за теоретскиот дел од стручните испити за физичко и за техничко обезбедување.*

(2) *Прашањата за теоретскиот дел од стручните испити за физичко и за техничко обезбедување ги верификуваат комисиите од членови 24 став (1) од овој закон.*

(3) *Комисиите од ставови (2) на овој член вршат и ревизија и ажурирање на базиите на прашања најмалку еднаш годишно.*

(4) *При ревизијата комисиите особено ги имаат предвид измениите на правните прописи на кои е засновано прашањето, бројот на кандидати кои го одговарале, усешноста во одговарањето на испитите како и други критериуми кои можат да влијаат врз подобрувањето на квалитетот на базиите на прашања.*

(5) *Врз основа на извршената ревизија и ажурирање на базиите на прашања комисиите одлучуваат прашањата да бидат изменети или целосно отстранети од базиите.*

Комисија за оспособување за физичко обезбедување и Комисија за оспособување за техничко обезбедување имаат обврска да изготват бази на прашања на теоретскиот дел, се разбира секоја за својата област. Изработените прашања од двете комисии, во следната фаза ги верификува Комисијата за спроведување на стручен испит за физичко обезбедување и Комисијата за спроведување на стручен испит за техничко обезбедување. Овие

две комисии имаат за обврска да вршат ревизија и ажурирање на базите на прашања најмалку еднаш годишно. Ревизијата особено ги има предвид измените на правните прописи на кои е засновано прашањето, бројот на кандидати кои го одговарале, успешноста во одговарањето, како и други критериуми кои можат да влијаат врз подобрувањето на квалитетот на базите на прашања. Извршената ревизија и ажурирањето на базите на прашања се основа за комисиите да одлучуваат за тоа кои прашања треба да бидат изменети или целосно отстранети од базите. Со ваквата регулатива се има за цел во секое време да се располага со тестови и прашања кои се актуелни и недвосмислени со што на кандидатите ќе им се овозможи целосно да го покажат своето знаење.

Член 24-г

(1) Теоретскиот дел од стручните испити за физичко и техничко обезбедување се полага во просторија за полагање испити определена од страна на Комората, која е посебно опремена за полагање на стручен испит со материјално-техничка и информатичка опрема, интернет врска и опрема за снимање на полагањето.

(2) Полагањето на стручните испити од ставот (1) на овој член се снима и во живо се емитува на веб страницата на Министерството, а ако поради технички причини снимањето се прекине, снимката од целиот испит се поставува на веб страницата на Министерството.

Со овој член се дефинирани условите во кои ќе се спроведува теоретскиот дел од стручните испити. Тоа е посебна просторија која ја определува Комората и која е посебно опремена со материјално-техничка и информатичка опрема, интернет врска и опрема за снимање на полагањето. Утврдено е дека полагањето на стручните испити треба да се снима и во живо да се емитува на веб страницата на Министерството, а ако поради технички причини снимањето се прекине, снимката од целиот испит се поставува на веб страницата на Министерството. Со ваквата определба, легитимитет добива принципот на јавност во работата, а се обезбедува и докажен материјал во смисла на пројавени недоследности или приговори од страна на кандидатите кои полагаат, што е своевидна потврда за транспарентноста на самиот процес.

Член 24-д

(1) Пред почетокојќи на полагањето на стручните испити за физичко и за техничко обезбедување, претставникот од Министерството го утврдува идентитетот на кандидатот со увид во лична карта.

(2) На кандидатот за време на полагањето на стручните испити не му се дозволува користење на закони, закони со коментар и објаснување, мобилен телефон, преносни компјутерски уреди и други технички и информатички средства, претходно подготвени предмети и слично, ниту му се дозволува да контактира со други кандидати или лица освен со информатичарот од членот 24 од овој закон, во случај доколку има технички проблем со компјутерот.

(3) Доколку кандидатот при полагањето на стручните испити воспитува спротивно на ставот (2) на овој член, нема да му се дозволи натамошно полагање на испитот, при што се смета дека кандидатот не го положил стручниот испит и истото се констатира во извештајот за спроведен теоретски дел од стручниот испит за физичко и за техничко обезбедување.

Првична работа што се врши пред полагањето на стручните испити за физичко и техничко обезбедување е утврдувањето на идентитетот на кандидатот со увид во лична карта. Тоа го прави претставникот на Министерството.

За време на полагањето на стручните испити на кандидатот не му се дозволува користење на закони, закони со коментар и објаснување, мобилен телефон, преносни компјутерски уреди и други технички и информатички средства, претходно подготвени предмети и слично, ниту му се дозволува да контактира со други кандидати или лица освен со членот на комисијата кој е информатичар и тоа може да се прави само во случај кога има технички проблем со компјутерот. Доколку кандидатот при полагањето на стручните испити постапува спротивно, нема да му се дозволи натамошно полагање на испитот, при што се смета дека кандидатот не го положил стручниот испит и истото се констатира во извештајот за спроведен теоретски дел од стручниот испит за физичко и за техничко обезбедување.

Со вака регулираната постапка хронолошки е утврден редоследот на полагањето на стручните испити. Најнапред се предвидува утврдувањето на идентитетот на кандидатот со што се избегнува можноста за полагање во туѓо име, а потоа се регулира однесувањето на кандидатот за време на самото полагање. Потоа, се уредува однесувањето на кандидатот за време на полагањето, на тој начин што се исклучува комуникацијата со други кандидати кои полагаат како и со другите членови на комисијата, освен со информатичарот во случај на технички проблеми со компјутерот.

Член 24-ѓ

(1) *Стручниот испит за физичко, односно стручниот испит за техничко обезбедување зайочнува со полагање на теоретскиот дел, а кандидатот кој го положи теоретскиот дел истоа го полага и практичниот дел од испитот.*

(2) *Теоретскиот дел од испитот се полага по секој од предметите наведени во членот 24-б ставови (2) дел А и (3) дел А од овој закон и содржи најмалку десет прашања со три опции за заокружување од кои една е точна, една е слична и една не е точна.*

(3) *Кандидатот мора да осигура најмалку 70% точни одговори од прашањата од најмалку пет предметни со што се смета дека делумно го положи стручниот испит.*

(4) *Во случај кога кандидатот делумно ќе го положи теоретскиот дел од стручниот испит, кандидатот може да полага појавен испит заради целосно полагање на стручниот испит најдоцна во рок од шест месеци од денот на зайочнувањето на особобувањето за физичко, односно техничко обезбедување, при што мора да осигура најмалку 70% точни одговори од секој предмет за кој полага појавен испит.*

(5) *Доколку кандидатот не го положи стручниот испит согласно со ставовите (3) и (4) на овој член ќе се смета дека не го положи испитот.*

Полагањето на стручниот испит е според вообичаен редослед. Најпрвин се полага теорискиот испит за физичко обезбедување, односно теорискиот испит за техничко обезбедување, а кандидатот кој ќе го положи теорискиот испит се стекнува со правото да го полага практичниот испит.

На теорискиот дел од испитот за физичко обезбедување се полагаат следниве дисциплини: Законот за приватно обезбедување; Кривично право (општ и посебен дел); Криминалистика; Психологија; Законот за прекршоците против јавниот ред и мир; Противпожарна заштита и техничко обезбедување и прва помош. На теорискиот дел од испитот за техничко обезбедување се полагаат следниве дисциплини: Основи на електротехника и телекомуникации; Видови системи за техничко обезбедување; Скицирање, Планирање и изведба на системи за техничко обезбедување; Законот за приватно обезбедување и Законот за заштита на личните податоци. Тестовите за секоја дисциплина содржат најмалку 10 прашања. За секое прашање се понудени по три алтернативни одговори за заокружување, од кои еден одговор е точен, еден е сличен и еден не е точен.

За да го положи теорискиот дел од испитот кандидатот треба да даде 70% точни одговори на тестот за секоја дисциплина. Во случај кога кандидатот ќе даде 70% точни одговори на најмалку пет предмети се смета дека испитот го положил делумно. Во таков случај, кандидатот се стекнува со право да полага поправен испит заради целосно полагање на теорискиот испит, што кандидатот може да го направи најдоцна во рок од шест месеци од денот на започнувањето на оспособувањето. На ова полагање кандидатот треба да освои 70% точни одговори на предметите кои ги преполога. Доколку кандидатот и на поправниот испит не го постигне бараниот резултат се смета дека не го положил теорискиот дел од испитот.

Член 24-е

(1) Полагањето на теорискиот дел од стручните испити за физичко и за техничко обезбедување се врши со одговарање на одреден број прашања во вид на решавање на електронски тест на компјутер, согласно со утврбеното за начинот на решавање на испитот, за кое претставникот на Министерството дава јојаснување пред да зайочне полагањето на испитот.

(2) Прашањата од тестот, зависно од тежината, се вреднуваат со поени одредени во тестот.

(3) Прашањата содржани во тестовите за полагање на теорискиот дел и нивните одговори се чуваат во единствениот

електронски систем за полагање на стручните испити за физичко и за техничко обезбедување, кој го воспоставува и одржува Комората.

(4) Електронскиот систем од ставот (3) на овој член содржи и достапна база од најмалку 300 прашања од областа на предметите од членот 24-б ставови (2) дел А и (3) дел А од овој закон.

(5) Резултатите од полагањето на стручниот испит му се достапни на кандидатот на компјутерот на кој го полагал испитот, веднаш по неговото завршување.

(6) Вкупното траење на времето определено за одговарање на прашањата од ставот за полагање на стручниот испит изнесува 150 минути.

Со овој член е регулиран начинот на полагањето на теоретскиот дел од стручните испити за физичко и за техничко обезбедување. Полагањето се врши со одговарање на определен број прашања во вид на решавање на електронски тест на компјутер, согласно со упатството за начинот на решавање за кое претставникот на Министерството дава појаснување пред да започне полагањето на испитот. Секое од прашањата од тестот, зависно од тежината, се вреднуваат со поени кои се определени во тестот.

Прашањата содржани во тестовите за полагање на теоретскиот дел и нивните одговори се чуваат во единствениот електронски систем за полагање на стручните испити за физичко и за техничко обезбедување, кој го воспоставува и одржува Комората. Електронскиот систем содржи и достапна база од најмалку 300 прашања од областа на предметите кои се предвидени за полагање на теоретскиот дел на испитот.

Резултатите од полагањето на стручниот испит му се достапни на кандидатот на компјутерот на кој го полагал испитот, веднаш по неговото завршување. Вкупното траење на времето определено за одговарање на прашањата од тестот за полагање на стручниот испит изнесува 150 минути.

Со ваквата регулатива за начинот на полагањето на испитот се овозможува кандидатите да полагаат на современ начин и под

еднакви предуслови, а резултатите кандидатите можат да ги видат сами веднаш по полагањето.

Член 24-ж

(1) Тестовите се користаат и му се достапни на кандидатите само за време на полагањето на стручниот испит.

(2) Материјалите и снимките од одржаните стручни испити се чуваат во Комората.

(3) Комисијата од членот 66 став (3) од овој закон врши ревизија на спроведените стручни испити, а во својата работа ги користи материјалите и снимките од ставот (2) на овој член.

(4) Комисијата од ставот (3) на овој член се состанува најмалку еднаш годишно и врши ревизија на начинот на спроведување на најмалку две полагања на стручните испити одржани во тековната година.

Тестовите за полагање на кандидатот му се достапни само за време на полагањето на стручниот испит. Материјалите и снимките од одржаните стручни испити се чуваат во Комората.

Во глава X, односно со членот 66 е регулиран надзорот над спроведување на Законот како и на прописите донесени врз основа на истиот Закон. Со измените и дополнувањата на Законот, токму во овој член е додадена нова точка 3, според која „Министерот за внатрешни работи формира комисија за вршење надзор над работата на Комората и правните лица за приватно обезбедување која е составена од претседател, тројца членови и нивни заменици.“ Оваа Комисија практично врши ревизија на спроведените стручни испити, а во својата работа ги користи материјалите и направените снимки од испитот. Инаку, Комисијата се состанува најмалку еднаш годишно и врши ревизија на начинот на спроведување на најмалку две полагања на стручните испити одржани во тековната година. Секако, намерата е да се елиминираат евентуалните слабости ако се констатираат.

Легитимација за обезбедување

Член 25

(1) За вршење приватно обезбедување се издава:

- 1). легиџимација за физичко обезбедување и
- 2). легиџимација за техничко обезбедување.

(2) Легиџимациите за обезбедување од став (1) на овој член се издаваат на правното лице кое врши приватно обезбедување за физичко лице кое ги исполнува следните услови:

1) поседува лиценца за физичко обезбедување, односно лиценца за техничко обезбедување и

2) има засновано работен однос во правното лице кое врши приватно обезбедување во вид на давање на услуги, односно правното лице кое врши приватно обезбедување за соопштвени потреби.

3) здравствено и психофизички е способно и

4) со правосилна пресуда или со правосилна одлука на прекршочен орган не му е изречена казна или прекршочна санкција забрана на вршење професија, дејност или должност.

(3) Правните лица од став (2), точка 2 на овој член се должни да поднесат барање за издавање на легиџимација за обезбедување до Комората во рок од 30 дена од засновањето на работниот однос со работник за обезбедување.

(4) Во случај кога работничкиот за обезбедување не исполнува еден од условите утврдени во став (2) на овој член, правното лице кое врши приватно обезбедување му ја одзема легиџимацијата за обезбедување и истата ја доставува за ионишување до Комората, во рок од 30 дена од денот кога е констатирано дека работничкиот не го исполнува условот.

(5) Доколку правното лице од став (4) на овој член не е во можност во предвидениот рок да ја врати легиџимацијата на Комората за ионишување, што е должно во рокот од став (4) на овој член да ја извештава Комората за неисполнување на еден од условите утврдени во став (2) на овој член од страна на работничкиот за обезбедување и веднаш да ја огласи легиџимацијата за неважечка во „Службен весник на Република Македонија“.

(6) Работничкој за обезбедување е должен на барање на правното лице од ставот (4) на овој член да му ја врати легитимацијата за обезбедување.

Легитимацијата за физичко обезбедување ја издава Комората (чл. 20 и чл. 25), а нејзиниот изглед и начин на издавање го пропишува Министерот за внатрешни работи на Република Македонија. Образецот на легитимацијата е пропишан со *Правилник за формата и содржината на обрасците на легитимациите за приватно обезбедување, начинот на нивното издавање и употреба*¹⁷ донесен од страна на министерот за внатрешни работи.

Легитимациите за физичко обезбедување согласно ст. 1 т. 1 од овој член се издаваат на правно лице кое врши приватно обезбедување на физичко лице кое ги исполнува следниве услови: поседува лиценца за физичко обезбедување; има засновано работен однос во правното лице кое врши приватно обезбедување во вид на давање на услуги, односно правното лице кое врши приватно обезбедување за сопствени потреби; здравствено и психофизички е способно и со правосилна пресуда или со правосилна одлука на прекршочен орган не му е изречена казна или прекршочна санкција забрана на вршење професија, дејност или должност.

Од овие одредби се гледа дека лиценцата за извршување работи од областа на приватното обезбедување е врзана за физичко лице кое било оспособено за овие задачи и за тоа положило стручен испит или пак врз основа на минат труд од најмалку три години во државните органи кои се занимаваат со безбедносна проблематика лиценцата му била издадена на негово барање. Лиценцата претставува предуслов за добивање легитимација, која пак, е поврзана со правното лице кое врши приватно обезбедување. Физичко лице при промена на вработувањето во друго правно лице врз основа на лиценцата добива нова легитимација која е поврзана и е сопственост на правното лице кое е должно во рок од 30 дена од засновањето на работниот однос со работник за обезбедување да побара легитимација за него од Комората (ст.3).

Во случај кога работникот за обезбедување ќе престане да исполнува барем еден од условите утврдени во ст. 2 од овој член,

17 Правилник за формата и содржината на обрасците на легитимациите за приватно обезбедување, начинот на нивното издавање и употреба (Службен весник на Република Македонија бр. 56/2013 од 17.4.2013 година), кој стапи во сила на 3.7.2013.

правното лице кое врши приватно обезбедување му ја одзема легитимацијата за обезбедување и ја доставува до Комората за поништување, во рок од 30 дена од денот кога е констатирано дека работникот не го исполнува условот (ст 4). Работникот за обезбедување е должен на барање на правното лице да му ја врати легитимацијата за обезбедување (ст. 6). Доколку правното лице не е во можност во предвидениот рок да ја врати легитимацијата на Комората поради поништување, тоа е должно во рокот од 30 дена да ја извести Комората за неисполнување на барем еден од претходно споменатите услови утврдени во ст. 2 од овој член од страна на работникот за обезбедување и веднаш да ја огласи легитимацијата за неважечка во „Службен весник на Република Македонија“.

Правното лице кое, во рок од 30 дена, не ја одземе легитимацијата, односно нема да ја достави поради поништување до Комората, од лицето на кое му престанал работниот однос или не ја извести Комората дека работник за обезбедување не исполнува барем еден од условите предвидени со ст. 2 и не ја огласи за неважечка, се соочува со можноста да биде санкционирано со глоба во износ од 900 до 1.000 евра во денарска противвредност (чл. 72 ст. 1 т. 3). Согласно чл. 75 ст. 1 т. 1, може да биде изречена глоба на работникот за обезбедување во висина од 600 до 700 евра во денарска противвредност, доколку во случај на престанување на работниот однос не ја врати легитимацијата за обезбедување на правното лице кое е обврзано да ја достави до Комората. За овој прекршок може да се изрече прекршочна санкција забрана за вршење на дејност обезбедување лица и имот во траење од една до пет години.

Со ваквите прекршочни одредби се потенцира значењето и сериозноста на легитимацијата која доколку не биде поништена може да биде предмет на злоупотреба од физичкото лице кое не ја вратило или пак од правното лице кај кое тоа работело.

Додека работниците за приватното обезбедување ги извршуваат своите работи и работни задачи должни се со себе да ги носат своите легитимации (чл. 46 ст.1). Во случај кога работникот за обезбедување се повикува на своите работи и работни задачи должен е истовремено да ја покаже и легитимацијата за

обезбедување (чл. 46 ст.2). Работникот за обезбедување е должен својата легитимација да ја покаже и на барање на овластено службено лице или полициски службеник на МВР на РМ (чл. 46 ст.3). На работникот за обезбедување може да му се изрече глоба во износ од 600 до 700 евра во денарска противвредност доколку: при вршењето обезбедување лица и имот не носи легитимација за обезбедување (чл. 75 ст. 1 т. 4); не ја покаже легитимацијата за обезбедување во случај кога се повикува на вршење обезбедување лица и имот или не ја покаже легитимацијата за обезбедување на барање на овластено службено лице на МВР на РМ (чл. 75 ст. 1 т. 5).

Како што веќе истакнавме, изгледот и употребата на легитимацијата е пропишан со Правилник донесен од страна на министерот за внатрешни работи. Легитимацијата е составена од хартиен дел и кожна футрола. Кожната футрола на легитимацијата е изработена од кожа во правоаголна форма на која е залепен метален знак на Комората на Република Македонија за приватно обезбедување и е втиснат бројот на легитимацијата. Хартиениот дел на легитимацијата е во различна боја и тоа:

1. темно сина боја за физичко обезбедување во правно лице за вршење на приватно обезбедување во вид на давање услуги;
2. црвена боја за физичко обезбедување во правно лице за вршење на приватно обезбедување за сопствени потреби и
3. светло сива боја за техничко обезбедување.

Предната страна од образецот на легитимацијата за физичко обезбедување содржи: симбол на Комората; назив на органот што ја издава легитимацијата „Комора на Република Македонија за приватно обезбедување“; назив на легитимацијата „Легитимација за физичко обезбедување“; број на легитимацијата; назив на правното лице кое врши приватно обезбедување; име и презиме на носителот на легитимацијата; место за фотографија со димензии 3 x 2,5 сантиметри; место за потпис на претседателот на Комората и место за печат. Задната страна од образецот на легитимацијата содржи отпечатен текст: „Носителот на легитимацијата е овластен да ги извршува работите предвидени со Законот за приватно обезбедување. Во случај кога работникот за обезбедување се повикува на своите работи и задачи, должен

е истовремено да ја покаже легитимацијата за обезбедување. Работникот за обезбедување е должен на барање на правното лице да му ја врати легитимацијата за обезбедување. Во случај кога работникот за обезбедување не исполнува еден од условите утврдени во законот за приватно обезбедување, правното лице кое врши приватно обезбедување му ја одзема легитимацијата за обезбедување и ја доставува за поништување до Комората во рок од 30 дена од денот кога е констатирано дека работникот не го исполнува условот“; место за впишување на број на лична карта на носителот на легитимацијата; место за впишување на крвна група на носителот на легитимацијата и место за впишување на датумот на издавање на легитимацијата.

Претходно е даден описот на легитимацијата за физичко обезбедување. Нема да се впуштаме во објаснување како изгледа легитимацијата за техничко обезбедување. Како што погоре е опишано легитимациите се разликуваат по нивната боја. Ова е од особено значење затоа што обемот на работите и работните задачи на работниците за физичко обезбедување зависи од тоа дали работи во правно лице за обезбедување во вид на давање услуги или пак во правно лице за обезбедување за сопствени потреби. Според чл. 9. ст. 3 од ЗПО, приватното обезбедување за сопствени потреби се врши како физичко обезбедување и тоа како телесна заштита и мониторинг обезбедување кое овие работници можат да го вршат само во границата на просторот што се обезбедува, односно недвижниот имот на правното лице.

За разлика од нив работниците за физичко обезбедување кои се вработени во правно лице кое врши приватно обезбедување во вид на давање услуги физичкото обезбедување го вршат како: телесна заштита; мониторинг-патролно обезбедување; обезбедување на транспорт и пренос на пари и други вредносни пратки и обезбедување на јавни собири и други настани. Различната боја на легитимациите го олеснува и надзорот кој го вршат службените лица на МВР на РМ.

Стручна помош и обука

Член 26

(1) По барање на правно лице кое врши приватно обезбедување, Министерството дава стручна помош во организирање на приватното обезбедување и врши обука на вработените.

(2) Трошоците за дадената стручна помош и обука од сè пак (1) на овој член се на товар на правното лице.

Правните лица кои вршат приватно обезбедување можат да поднесат барање до Министерството за внатрешни работи за добивање на определена стручна помош или пак за оспособување односно дооспособување на вработените. Значи, правните лица според свои оценки и наоди констатираат определена состојба која се однесува на организирањето и функционирањето на приватното обезбедување. Токму за унапредување на овие елементи на приватното обезбедување, тие можат да побараат стручна помош. Министерството го разгледува, одобрува и реализира барањето, а за извршената услуга трошоците ги сноси правното лице.

III. ВРШЕЊЕ НА ПРИВАТНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ

Во Глава III е санкционирано вршењето приватно обезбедување и неговите видови.

Вршењето приватното обезбедување, под услови утврдени со Законот за приватно обезбедување, се врши во вид на давање услуги и за сопствени потреби (чл. 8). Во таа смисла физичкото обезбедување во вид давање на услуги се врши како: телесна заштита; мониторинг-патролно обезбедување; обезбедување на транспорт и пренос на пари и други вредносни пратки и обезбедување на јавни собири и други настани. Приватното обезбедување за сопствени потреби се врши како физичко обезбедување и тоа како: телесна заштита и мониторинг обезбедување.

Физичкото обезбедување, пред сè е насочено, кон заштита на лица и имот.

Физичкото обезбедување на имотот најчесто се врши преку заштита на имотот од пристап на неповикани лица кои можат да го уништат, оштетат, противправно да го одземат или преку други форми на дејствување му нанесат штета на обезбедуваниот (заштитуваниот) имот.

Заштитувањето лица се спроведува преку преземање дејствија со цел да се заштити животот, нивниот телесен интегритет и здравје, нивната заштита од киднапирање како и други дејствија на загрозување преземени од страна на познати и непознати сторители на прекршоци и кривични дела.

Техничкото обезбедување според ЗПО (чл. 40 – чл. 42) се врши со употреба на технички средства и уреди поради спречување на противправни дејствија насочени кон лица и имот, а особено за заштита од: недозволен пристап во објекти и простории што се обезбедуваат; неовластено користење и отуѓување на предмети што се обезбедуваат; неовластено внесување на огнено оружје, експлозивни, радиоактивни, запаливи и отровни материји; провалување, диверзија или насилен напад на објектот што се обезбедува; неовластен пристап до податоци и документација;

напад на возила за транспорт на пари и други вредносни пратки и напад на работници за обезбедување кои вршат пренос на пари и други вредносни пратки.

Преку техничкото обезбедување лицата и имотот се штитат од сите можни закани за нивно лишување од живот, повредување на телесниот и интелектуалниот интегритет и здравје како и заштитата на имот од сите можни облици на негово уништување, оштетување и противправно одземање. Тоа се врши со примена на технички средства и уреди според пропишаните стандарди, затоа што не е дозволено обезбедувањето лица и имот да го вршиме на начин со кој би ги довеле во опасност останатите лица или имот (на пример, за да ги одбиеме можните загрозувачи на имотот, заштитата на имотот се врши со ограда која е под напон од 220 волти).

Во практичната реализација на услугите за обезбедување, се разбира, дека физичкото и техничкото обезбедување во најголемиот број случаи меѓусебно се испреплетуваат. Тоа е комплексно дејствие кое го извршува истиот субјект кој дава безбедносни услуги поради поуспешна заштита на лицето или почесто на имотот. Во зависност од спецификите на заштитуваниот имот понекогаш ќе се примени само едниот вид, односно физичко или техничко обезбедување, или нивна комбинација, а според начелото на економичност ќе се примени онаа мерка која со минимални ангажирања дава најдобра безбедносна услуга. При изборот на средството ќе се спроведува зависно од видот на обезбедуваниот имот; од постојната состојба на самиот имот и од очекуваните потенцијални загрозувања на имотот.

1. Физичко обезбедување

Физичко обезбедување со огнено оружје

Член 27

Физичко обезбедување може да се врши со огнено оружје заради обезбедување на:

1. лицата што се обезбедуваат со телесна заштита;
2. правни лица кои вршат работи со пари и други вредносни предмети, а особено на банки, пошти, штедилници и менувачници;
3. транспорт и пренос на пари и други вредносни пратки и
4. објекти и имот што се обезбедуваат согласно овој закон.

Во овој член се воведува можноста физичкото обезбедување да се врши со огнено оружје, а се однесува и на правните лица за обезбедување во вид на услуги и на тие за сопствени потреби. Користењето на оружје во вршењето на овој вид обезбедување е дадено како можност, а не е предвидено како обврска. Оружјето воопшто не е споменато како услов за основање на правно лице за обезбедување, но со овој член се дозволува правното лице да поседува и огнено оружје за потребите на физичкото обезбедување. Во овој член се наведени четири основи по кои може да се користи огнено оружје (трите се однесуваат на веќе наведените облици на обезбедување - на лица, на транспорт и пренос на пари и вредносни пратки, како и на објекти и имот), а во алинеја 2 се наведени правните лица кои можат да се јават како корисници на услуги од ваков вид - правни лица кои работат со пари и други вредносни предмети, како банки, пошти, штедилници и менувачници. Зборот „особено“ значи дека листата на вакви корисници е поширока и во неа можат да се вклучат и други правни лица со слична дејност поврзана со пари и вредносни предмети.

Ако се земат предвид можните закани и опасности по животот и телесниот интегритет сосем разбирлива е намерата на законодавецот да ја дозволи употребата на огненото оружје при вршење телесна заштита.

Уште поразбирлива е можноста за употреба на огненото оружје предвидена со т. 2 од овој член, кај правните лица кои вршат работи со пари и други вредносни предмети. Природата на деловното работење на овие правни лица ги прави потенцијали цели за напад од криминалци кои дејствуваат индивидуално или организирано. Кон оваа група правни лица, како потенцијални ранливи цели можеме слободно да ги додадеме и сите правни субјекти кои согласно чл. 44 од овој закон се обврзани да имаат приватно обезбедување.

Согласно т. 3 од овој член дозволена е употребата на огненото оружје при транспорт и пренос на пари и други вредносни пратки. Повеќе од очигледно е дека употребата на огненото оружје при вршењето транспорт и пренос на пари и други вредносни пратки од страна на работниците за обезбедување, не е само дозволена, туку е задолжителна што произлегува од одредбите на чл. 36 ст. 3 и чл. 37 ст. 2.

Согласно т. 4 од овој член кај останатите објекти и имот што се обезбедуваат употребата на огненото оружје зависи од карактерот на објектите и имотот и нивната потенцијална загрозеност. Дали и какво огнено оружје ќе биде употребувано зависи од степенот на загрозување на објектот што се обезбедува.

Согласно Законот за оружје (член 2 став 1) под „огнено оружје“ е секое преносливо оружје со цевка (пушка, пиштол и револвер) кое исфрла, односно конструирано е под притисок на запаливо гориво да исфрли снап од сачми, единечно зрно или друг проектил, како и секое преносливо оружје со цевка кое може да се видоизмени за да исфрли снап од сачми, единечно зрно или друг проектил. За огнено оружје во смисла на овој закон се смета и секој предмет кој може да се видоизмени за да исфрла снап од сачми, единечно зрно или друг проектил, ако предметот по надворешниот изглед одговара на огненото оружје и поради неговата конструкција или материјалот од кој е изработен може да се видоизмени.

Набавка и поседување на огнено оружје за физичко обезбедување

Член 28

(1) Правно лице кое врши физичко обезбедување огненошо оружје го набавува согласно прописите за оружјејшо.

(2) Правношо лице од сшав (1) на овој член не смее да поседува огнено оружје во број шшо е шоголем од една шоловина од вкуншоиш број вработшени работшници за обезбедување.

(3) Во случај кога вкуншоиш број вработшени работшници за обезбедување во шравношо лице за шривашно обезбедување

ќе се намали, љравнојто лице е должно да изврши намалување на оѓненојто оружје љрпорционално на намалувањејто на вкујниој број врабојени работјници за обезбедување, соѓласно сјав (2) на овој член.

(4) Во случаијте од сјав (3) на овој член коѓа се врши намалување на оѓненојто оружје, љравнојто лице љрвременно ѓо онесјособува (деактивира) или ѓо љродава вишокој на оѓнено оружје, соѓласно љрљписијте за оружјејто.

(5) Оѓненојто оружје кое е љрвременно онесјособено (деактивирано) соѓласно сјав (4) на овој член, се чува во љросјорљијте на љравнојто лице и доколку, соѓласно одредбијте на овој закон, се исполнејти условијте за осјособување (реактивирање) на оѓненојто оружје, испојто се осјособува (активира) на барање на љравнојто лице.

Првиот став на член 28 се однесува на режимот на набавување огнено оружје за потребите на правните лица за обезбедување. Тој упатува, всушност, на одредбите на Законот за оружје. Во член 5 став 1 од овој Закон се утврдува дека оружје и муниција може да се набавува само врз основа на одобрение издадено од Министерството за внатрешни работи, согласно со категоризацијата на оружјето од членот 4 на овој закон. Во ставот 2 се појаснува дека вакво одобрение треба да се бара за секое парче оружје кое правното лице сака да го набави. Определувањето на видовите на оружје кои можат да се набавуваат врз основа на одобрение е уредено со подзаконски акт, Правилник¹⁸ кој го донесува министерот за внатрешни работи. Член 7 став 8 ја уредува дозволената количина муниција: „Правните лица кои вршат приватно обезбедување во вид на давање на услуги или приватно обезбедување за сопствени потреби можат да поседуваат муниција за оружје најмногу до 50 куршума за секое оружје наведено во дозволата за поседување на оружјето.“ Во член 8 став 3 се уредува целта заради која единствено смее да се набавува оружје од страна на правните лица кои вршат приватно обезбедување во вид на

18 „Правилник за видовите и типовите на огнено оружје и другите средства за присилба за потребите на правните лица кои вршат приватно обезбедување, бројот на часови за оспособување за гаѓање со огнено оружје и формата и содржината на налогот за носење на оружје“ – објавен во Службен весник на РМ бр. 89/2013 од 24.6.2013 година кој стапи во сила и ќе отпочне да се применува од 3.7.2013 година.

давање услуги или приватно обезбедување за сопствени потреби: заради заштита на лицата и имотот или за вршење на дејноста обезбедување на лица и имот.

Во член 16 од Законот за оружје се уредуваат условите под кои едно правно лице може да добие одобрение за набавување оружје под два услова: ако, правното лице има оправдани причини за набавување оружје и второ, ако располага со простор и безбедно сместување и чување на оружјето. Ставот 2 е посветен токму на правните лица за обезбедување за кои важи дополнителен услов: да имаат работници кои имаат засновано работен однос на неопределено време во тоа правно лице и кои ги исполнуваат посебните услови од членот 9 (став 1 точки 4 и 6) на овој закон, а кој се однесува на условите кои важат за физичко лице да може да добие дозвола за оружје. На овој начин, дури посредно, со повикување на друг законски акт може да се стекне појасна слика за условите кои мора да ги исполнува работникот за обезбедување и тоа само оној кој би имал овластување да употреби огнено оружје. Овие услови ќе ги елаборираме во анализата на член 29 од Законот за приватно обезбедување. Членот 19 од Законот за оружје укажува дека Министерството издава дозвола за поседување оружје на правното лице. Согласно член 17 од Законот за оружје, доколку на правното лице му е одбиено барањето за набавка на оружје тоа има право на жалба до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен, во рок од 15 дена од денот на приемот на решението.

По извршената набавка, правното лице е должно во рок од осум дена да поднесе барање за регистрирање на оружјето и издавање дозвола за поседување оружје. Надлежниот орган ќе одбие издавање на дозвола доколку за оружјето не може да се докаже неговото потекло, ако не е жигосано на начин определен со закон или кога во постапката за регистрација ќе се утврди постоење на причини за одбивање на барањето за регистрирање на оружјето (член 20 став 1 од Законот за оружје). Таквото сомнително и несоодветно оружје се одзема, заедно со претходно издаденото одобрение за набавка на оружје. На тој начин се оневозможува циркулирање и употреба на нелегално оружје во сферата на приватното обезбедување. Во член 22 став 1 од Законот се уредува времетраењето на дозволата за поседување на оружје на

правното лице, која е со рок на важење од десет години. Во ставот 2 се уредува постапката за продолжување на дозволата и тоа по писмено барање на правното лице, поднесено до надлежниот орган најдоцна два месеца пред истекот на рокот на нејзиното важење. Во став 2 од член 28 на Законот за приватно обезбедување го определува максималниот број на парчиња на огнено оружје што во даден момент смее да го поседува правното лице за обезбедување: најмногу една половина од вкупниот број вработени работници за обезбедување. Ова е стандард преземен од компаративните законодавства, а има за цел воспоставување на ред и контрола во набавката, поседувањето и употребата на огненото оружје. Сепак, во поглед на примената на оваа одредба во практиката може да се постави прашање како ќе го одмери овој број ако правното лице има вработено непарен број работници, иако навидум изгледа дека станува збор за незначителен детаљ. Впрочем, и самиот член 13 став 2 од законот за приватно обезбедување определува непарен број работници (најмалку 15) како еден од условите за добивање дозвола за обезбедување во вид на давање услуги. За ова во практиката ќе одлучува надлежното Министерство.

Со оглед на динамичноста на дејноста која може да се шири или смалува, зависно од потребите и успешноста на работењето на правното лице, ставот 3 од овој член појаснува дека и квантитетот на огнено оружје ќе зависи од бројот на вработени работници, па во случај на намалување на нивниот број пропорционално ќе се намали и огненото оружје. Ставот 4 го уредува режимот на постапувањето со оружјето кое ќе се појави како евентуален вишок. Опциите се две: истото или привремено се деактивира или се продава. Согласно Законот за оружје (член 51-6), деактивирањето значи трајно онеспособување, со две постапки определени со овој закон. Привремено онеспособување на огнено оружје можат да вршат трговските друштва со седиште на територија на Република Македонија кои имаа добиено одобрение за производство на оружје и муниција и поправање на оружје (член 51-а, став 2), по што на сопственикот му издаваат потврда за деактивација на оружјето. Во рок од осум дена од онеспособувањето, сопственикот е должен да го достави оружјето заедно со потврдата до комисија формирана од министерот за внатрешни работи. Комисијата издава потврда дека огненото оружје е деактивирано, но и натаму се чува во просториите на правното лице за обезбедување.

Правното лице кое не постапува по одредбите за набавка и поседување на огнено оружје пропишани во чл. 28 од ЗПО, прави прекршок кој е предвиден со чл 73 ст. 1 т. 9 за кој е предвидена глоба во износ од 3.500 до 4.000 евра во денарска противвредност и прекршочна санкција забрана на вршење на дејност приватно обезбедување во траење од шест месеци до пет години. Глоба во износ од 1.500 до 1.800 евра во денарска противвредност ќе му се изрече и на одговорното лице во правното лице.

Употреба на огнено оружје за физичко обезбедување

Член 29

(1) Работник за обезбедување во вршењето на приватно обезбедување може да употребува само огнено оружје што е во сопственост на правното лице со кое има засновано работен однос.

(2) Одговорното лице во правното лице од став (1) на овој член издава налог за носење на огнено оружје на работниците за обезбедување кои имаат дозвола за носење на оружје, издадена согласно прописите за оружјето.

(3) Работниците за обезбедување од став (2) на овој член задолжително го носат со себе наложот за носење на огнено оружје и дозволатата за носење на оружјето и на барање на овластено службено лице на Министарството ги даваат на увид, како и огненото оружје што го носат.

(4) Работниците за обезбедување кои вршат физичко обезбедување може да носат огнено оружје и муниција само во објектот што го обезбедуваат, односно до границата на просторот што се обезбедува.

(5) По исклучок од став (4) на овој член, кога во наложот за носење на огнено оружје точно е утврдено местото и периодот во кој ќе го носат огненото оружје и муницијата, работниците за обезбедување кои вршат физичко обезбедување може да носат огнено оружје и муниција и надвор од објектот што го обезбедуваат или надвор од границата на просторот што се обезбедува кога:

1. вршајќи трансиорџи и пренос на џари и друѓи вредносни џрајќи, само за време и во џравецој на одвивање на трансиорџој, односно преносој;
2. вршајќи шелесна зашџијџа на лица и
3. вршајќи монџоринџ-џаџролно обезбедување.

Ова е член од особена важност затоа што ја уредува можната употреба на огнено оружје во функција на физичко обезбедување.

Во ставот 1 се определува, односно строго е пропишано дека огненото оружје кое може да го користи работникот мора да биде она кое е во сопственост на правното лице во кое има засновано работен однос, односно да ракува со оружје за кое правното лице веќе добило дозвола од страна на Министерството. Во ставот 2 се определува дека овластувањето за тоа кој од работниците од правното лице ќе носи оружје, односно ќе добие налог за тоа, го има одговорното лице. Одговорното лице, сепак, мора да ги почитува законските услови кога ја носи оваа одлука. На работникот за обезбедување налог за носење на огнено оружје му се издава во моментот на отпочнување на извршување на неговите работни обврски со огнено оружје, а согласно актот за систематизација на правното лице. Првично издадениот налог е валиден сè додека работникот се наоѓа на конкретното работно место. Доколку работникот биде распореден на друго работно место кое се извршува без огнено оружје, одговорното лице го повлекува издадениот налог.

Многу важно е што во овој став, иако посредно, законодавецот ги утврдува условите за тоа кој од работниците може да добие таков налог. Услов *sine qua non* е работникот да има дозвола за носење оружје издадена од Министерството, а во согласност со одредбите на Законот за оружје. Станува збор за повикување на член 9 од овој закон, во кој се уредуваат критериумите за добивање одобрение за набавување на оружје на физичко лице, а за работникот за обезбедување особено се истакнуваат точките 4 и 6 од посочениот член. Точка 4 предвидува физичкото лице-барател на дозвола да не претставува опасност за јавниот ред и мир. Членот 12 го објаснува детално значењето на овој услов, па вели дека законот смета дека опасност по јавниот

ред постои ако физичкото лице правосилно е осудено за кривично дело сторено со умисла, кое се гони по службена должност, ако било правосилно осудено за прекршок против јавниот ред и мир со елементи на насилство и постојат други околности кои укажуваат дека оружјето може да биде злоупотребено, а особено кога лицето е регистрирано во евиденцијата на надлежните органи за често и прекумерно консумирање алкохол или употреба на наркотични дроги и психотропни супстанции; потешко нарушување на односите во семејството, образовната установа или на работното место и сл. Евидентно е дека Законот за приватно обезбедување оставил со друг закон да се уредат критериумите кои треба да ги исполнат работниците за обезбедување и тоа не сите работници, туку само оние кои би биле ангажирани во вршење на физичко обезбедување со можност за употреба на огнено оружје.

Точката 6 од членот 9 на Законот за оружје се однесува на условот располагање со техничко знаење за правилна употреба, чување и одржување на оружјето и познавање на прописите за оружје. Законот за оружје поблиску го уредува овој услов во член 14. Во ставот 1 се вели дека исполнетоста на овој услов се проверува со полагање на стручен испит. Надлежностите, овластувањата и генерално целата постапка и содржина на стручниот испит се уредуваат во членовите 14, 14-а, 14-б, 14-в, 14-г, 14-д, 14-е, 14-ж и 14-з. Членот 15 утврдува дека техничкото знаење за правилна употреба на оружјето и познавањето на прописите за оружје се докажува и со важечка дозвола за таков вид на оружје. Ставот 4 на овој член утврдува дека лиценцата за приватно обезбедување е доказот за исполнетост на условот од точката 6. Овие одредби во голема мерка се преземени и во Законот за приватно обезбедување.

Членот 23 став 1 од Законот за оружје уредува дека работниците за обезбедување на кои одговорното лице може да им издаде налог за носење на огнено оружје мора да бидат вработени на неопределено време во тоа правно лице, како и да ги исполнуваат условите од членот 9 на законот за оружје (услови за добивање дозвола за оружје за физичко лице). Во ставот 4 пак се утврдува дека на денот на престанувањето на неговиот работен однос, работникот е должен оружјето и дозволата за носење на оружје да ги предаде на одговорното лице во правното лице. Наредниот став пак ја уредува обврската на правното лице во рок

од осум дена од денот на престанувањето на работниот однос, писмено да го извести надлежниот орган за работникот на кој му престанал работниот однос, а на чие име гласи дозволата за носење на оружје која потоа веднаш се поништува.

Во став 3 од членот 29 на Законот за приватно обезбедување ја уредува обврската на работниците за обезбедување, за цело време на вршењето на својата обврска со носење оружје да мораат да имаат со себе налог од одговорното лице и дозвола за носење на оружје. Овие два документа докажуваат дека лицето е навистина работник за обезбедување вработен во соодветното правно лице, како и дека поседува индивидуална дозвола за носење на оружје. Право да ги легитимира работниците за обезбедување има овластено службено лице на Министерството за внатрешни работи, кое може во секое време да побара увид и во документите и во самото оружје кое го носи работникот. Тоа што налогот на одговорното лице не е доволен, значи дека е многу важно дали работникот ги исполнува условите за стекнување дозвола за носење оружје (како физичко лице), а кои се содржани во член 9 од Законот за оружје. Така, службеното лице на Министерството на лице место ќе може без одлагање да биде во можност да процени дали работникот кој е предмет на проверка врши должност согласно законските прописи.

Ставот 4 од член 29 на Законот за приватно обезбедување ги детерминира просторните граници на остварувањето на физичко обезбедување со оружје и муниција. По правило, станува збор за носење оружје во објектот кој се обезбедува, односно во рамки на замислената линија што ги опфаќа недвижностите и површините што се составен дел на имотот што се обезбедува (граница на просторот што се обезбедува). Територијата, односно објектот што се обезбедува е определен со имотните права на сопственикот, односно на примателот на услугата. Овде станува збор за физичко обезбедување на недвижен имот.

Ставот 5 од член 29 на Законот за приватно обезбедување уредува исклучок од правилото утврдено со претходниот став. Со налогот кој го издава одговорното лице, работникот може да врши физичко обезбедување и надвор од просторот утврден со став 4 и тоа во три експлицитно наведени ситуации кои се поврзани

со заштита на движен имот (транспорт и пренос на пари и други вредносни пратки, но само за време на транспортот, т.е. преносот), телесна заштита на лице кое се движи/наоѓа на разни локации надвор од својот имот, како и во рамките на она што се нарекува мониторинг-патролно обезбедување (од моторно возило кое покрива одреден простор).

Доколку при вршењето на својата должност, работникот за обезбедување носи огнено оружје спротивно на ст. 4 и ст. 5 од овој член, односно без налог и дозвола прави прекршок предвиден со чл. 76 ст. 1 т. 2 од ЗПО за кој може да се изрече глоба во висина од 900 до 1.000 евра во денарска противвредност. Со глоба во висина од 600 до 700 евра во денарска противвредност може да се глоби работник за обезбедување кој при вршење приватно обезбедување, на барање на овластено службено лице на МВР на РМ, не ги дал на увид налогот за носење на огнено оружје и дозволата за носење на оружјето, како и огненото оружје што го носи (чл. 75 ст. 1 т. 2). За споменатите прекршоците на работникот за обезбедување ќе му се изрече прекршочна санкција забрана за вршење на дејност обезбедување лица и имот во траење од една до пет години.

Одговорното лице во правното лице кое нема да издаде налог за носење огнено оружје на работниците за обезбедување согласно ст. 2 од овој член, прави прекршок предвиден со чл. 74 ст. 1 од овој закон за што е предвидена глоба во висина од 1.200 до 1.500 евра во денарска противвредност.

Забрана за носење на сопствено огнено оружје

Член 30

Работник за обезбедување за време на вршење на физичко обезбедување не смее да носи сопствено огнено оружје кое го поседува согласно прописите за оружјето.

Ова е јасна рестриктивна норма во поглед на видот на огнено оружје кое може да се носи за време на извршување на задачите на физичко обезбедување. Работникот, иако е носител на дозвола за оружје за физичко лице, издадена од Министерството што е и

услов за негово ангажирање во вакви активности, сепак, мора да го користи исклучиво оружјето одобрено и подоцна набавено од работодавецот. Согласно член 24 од Законот за оружје, постои и обврска на работникот службеното оружје да го носи само за време на вршењето на своите работи и задачи на приватно обезбедување.

Значи, во согласност со одредбите на овој член, при вршењето приватно обезбедување, за време на вршење на физичко обезбедување, забрането е носење сопствено огнено оружје кое работникот за обезбедување го поседува согласно прописите за оружјето. Очигледна е интенцијата на законодавецот за контрола на огненото оружје кое се употребува од страна на правните лица за приватно обезбедување која произлегува од одредбите на овој член, но и од одредбите на чл. 28 со кој се уредува количеството на огнено оружје кое правното лице може да го поседува во сооднос со бројот на легитимациите за обезбедување кое ги добило од Комората за приватно обезбедување.

Доколку при вршењето на својата должност носи сопствено оружје прави прекршок предвиден со чл. 76 ст. 1 т. 2 од ЗПО за кој може да се изрече глоба во висина од 900 до 1.000 евра во денарска противвредност, а дополнително ќе му се изрече прекршочна санкција забрана за вршење на дејност обезбедување лица и имот во траење од една до пет години.

Контролно гаѓање

Член 31

(1) Правниите лица кои вршат приватно обезбедување задолжително изведуваат контролно гаѓање најмалку еднаш годишно за работниците за обезбедување кои вршат обезбедување со огнено оружје.

(2) Контролното гаѓање од став (1) на овој член го организира Комората, а се спроведува пред двајца претставници на Министарството определени од министерот за внатрешни работи.

Правните лица кои вршат приватно обезбедување, за работниците за обезбедување кои вршат обезбедување со

огнено оружје, задолжително изведуваат контролно гаѓање (ст. 1). Сериозноста на правото за поседување огнено оружје и неговата употреба, од страна на правните лица и работниците за обезбедување се потенцира со обврската Комората најмалку еднаш годишно да организира изведување гаѓање со оружјето со кое тие се вооружени. Гаѓањето во организација на Комората се спроведува пред двајца претставници на МВР на РМ определени од министерот (ст. 2). Министерот за внатрешни работи, со претходно споменатиот Правилник, го пропишува бројот на часови потребни за оспособување во гаѓање и ракување со огнено оружје на работниците за обезбедување (чл. 5 од Правилникот). Оспособувањето, односно теоретската и практичната обука, во ракувањето оружје е еден од основните предуслови за негова исклучителна и правилна употреба. Оружјето во рацете на необучен и неискусен работник е опасност по недоволните луѓе од непосредната околина, по лицето кое е обезбедувано, па и по самиот работник кој го поседува и го носи, се разбира само за време на извршувањето на работните задачи.

Правното лице кое врши приватно обезбедување ако најмалку еднаш годишно не го изведе контролното гаѓање предвидено со овој член прави прекршок предвиден со чл. 72 ст. 1 т. 4 од овој закон за што е предвидена глоба во висина од 900 до 1.000 евра во денарска противвредност, а за истиот прекршок ќе се казни и одговорното лице во правното лице со глоба во висина од 400 до 500 евра во денарска противвредност.

Законот не предвидува прекршок за работниците за приватно обезбедување кои нема да појдат на организираното контролно гаѓање од страна на правното лице во кое се вработени што во законските одредби од претходната регулатива (Закон за обезбедување на лица и имот) беше предвидено како прекршок согласно чл. 37 ст. 1 т. 10. Очигледна е интенцијата на законодавецот да се даде слобода на правното лице да одлучи кои работници ќе извршат контролно гаѓање. Логички е тоа да бидат сите оние работници за кои правното лице од МВР на РМ добило дозвола своите работи и работни задачи да ги извршуваат со огнено оружје. Сето ова оди во прилог на правното лице од економското работење на правното лице со избегнување на правење непотребни трошоци кои ги повлекува контролното гаѓање ако дури и работниците кои немаат дозвола за носење огнено оружје мораат да ја извршат оваа обврска.

1.1. Телесна заштита

Член 32

(1) Телесна заштита се врши со непосредно обезбедување на лицето, односно на имотиот од страна на работник за обезбедување.

(2) Работителот од став (1) на овој член се врши само во објектот што се обезбедува, односно до границата на просторот што се обезбедува.

(3) По исклучок од став (2) на овој член, работителот на телесна заштита на лица може да се врши и на јавни места при непосредно физичко обезбедување на лица од страна на работник за обезбедување и при вршење на мониторинг-патролно обезбедување.

Телесната заштита претставува облик на физичко обезбедување со кое всушност треба да се спречат и одбијат непосредни, истовремени, противправни напади кон телесниот интегритет на определено лице и напади врз определен имот. Според тоа, при вршење на ова овластување работниците за обезбедување се должни строго да се придржуваат кон соодветните одредби од овој закон, но и кон релевантните одредби од Кривичниот законик и Законот за кривична постапка, особено во случаите кои се блиски до нужната одбрана. Овие институти ќе бидат подетално елаборирани кај одредбите за конкретните овластувања на работниците за приватно обезбедување.

Според ст. 1 од овој член под телесна заштита на лица и имот се подразбира вршење нивно непосредно обезбедување од страна на работник за обезбедување. По правило телесната заштита се врши само во објектот што се обезбедува, односно во границата на просторот што се обезбедува (ст. 2), но по исклучок работите на телесна заштита на лица може да се вршат и на јавни места при непосредно физичко обезбедување на лица од страна на работник за обезбедување и при вршење на мониторинг-патролно обезбедување (ст. 3).

Од одредбите на ст. 3 од овој член, право на правното лице што врши обезбедување и предмет на организација на работата и работните задачи е дали еден ист работник ќе обезбедува лице

за време на престојот во објектот што се обезбедува, односно во границата на просторот што се обезбедува или по напуштање на објектот оваа работна задача ќе ја преземат работниците кои, во тоа време, вршат мониторинг-патролно обезбедување. Ако се има предвид сериозноста на работните задачи на работниците кои вршат мониторинг-патролно обезбедување и нивната обврска да реагираат на дојава за загрозување на безбедноста на некој од објектите каде што се очекува тие да реагираат, очигледно е дека телесната заштита треба да биде задача на работник(ци) кој(и) ќе бидат задолжени само со телесната заштита на лицето кое се обезбедува. Доколку при вршењето телесна заштита се употребува огнено оружје, неговата примена во рамките на границата на просторот што се обезбедува е многу поедноставна. При напуштање на границата на просторот што се обезбедува, законска обврска на одговорното лице е во налогот за носење огнено оружје прецизно да ги наведе времето и местото каде што тоа ќе се носи (употребува).

1.2. Мониторинг-патролно и мониторинг обезбедување

Центар за обезбедување и надзор

Член 33

(1) Правно лице кое врши мониторинг-патролно, односно мониторинг обезбедување воспоставува центар за обезбедување и надзор.

(2) Центарот за обезбедување и надзор е посебна институција опремена со технички уреди за автоматски прием и обработка на алармни сигнали и други информации кои пристигнуваат од уреди и инсталации во објекти или возила инсталирани за оваа намена.

(3) Центарот за обезбедување и надзор задолжително има дежурство од 24 часа.

(4) По пристигнаат алармен сигнал во центарот за обезбедување и надзор правното лице кое врши приватно

обезбедување во вид на давање услуги мора да ангажира иаширола за обезбедување.

(5) Работничкој за обезбедување (оператор) во центарот за обезбедување и надзор е должен веднаш да ја извести полицјата доколку примената информација укажува дека се врши кривично дело за кое се зони по службена должност.

Во ставот 1 на овој член се наметнува обврска за воспоставување Центар за обезбедување и надзор (ЦОН), кај оние правни лица кои вршат мониторинг-патролно или мониторинг обезбедување, што ќе рече дека оваа одредба се однесува на двата вида правни лица за обезбедување. Со оваа одредба се нормира нов термин (наместо порано вообичаениот „мониторинг центар“) со намера да се воспостави еден општ термин кој ќе служи како рамка која ќе ги опфаќа сите активности на обезбедување што се одвиваат во овој контекст. Обврската произлегува од карактерот на обезбедување, за кое е неопходно постоење на ваков центар. Ставот 2, всушност, дава дефиниција на тоа што се подразбира под центар за обезбедување и надзор, нешто што законодавецот можел да го внесе уште во членот 7 (појмовникот).

Вонредниот став се уредува работното време (дежурството) во центарот, кое е всушност нон-стоп, 24 часа. Оваа одредба има импликации врз правата од работен однос, па приватното лице мора ова да го земе предвид при вработувањето на работници. Ставот 4 предвидува обврска која се однесува само на правно лице за обезбедување во вид на давање на услуги, кое задолжително мора да обезбеди патрола за обезбедување по приемот на сигнал во центарот. Оттука и обврската, претходно предвидена, поседување на моторни возила за оваа намена. Начинот на кој е пропишана обврската за ангажирање на патрола (како задолжителна, без претходно проверување на веродостојноста на сигналот) е во функција на јакнење на безбедноста и сигурноста на имотот и лицата што се обезбедуваат, но и на кредитбилноста на правните лица кои се занимаваат со обезбедување од ваков вид. Обврската за ангажирање на патрола по примен алармен сигнал претставува модалитет што е во функција на јакнење на професионалноста, но и во функција на зголемување на нивната одговорност за лицата и имотот што ги обезбедуваат. Оставањето можност за претходна

проверка на алармниот сигнал, по што би се ценело дали да се ангажира патрола, би оставило „сива зона“ за арбитрарност во одлучувањето, односно простор за непосредно загрозување на добрата што се обезбедуваат, а од друга страна правење на несоодветна проценка и преземање на потребните мерки.

Законодавецот со одредбите на ст. 5 од овој член наметнува уште една обврска поврзана со овој вид обезбедување на работникот за обезбедување (оператор) во Центар за обезбедување и надзор кој е должен, веднаш да ја извести полицијата, доколку примената информација укажува дека се врши кривично дело за кое се гони по службена должност.

Сериозноста на овие задачи се гледа и од прекршочните одредби кои се однесуваат на правното лице, но и на за работникот за обезбедување (оператор) во Центар за обезбедување и надзор. На правно лице кое нема дежурство од 24 часа во Центар за обезбедување и надзор согласно чл. 72 ст. 1 т. 5 може да му се изрече глоба во износ од 900 до 1.000 евра денарска противвредност, а паралелно на одговорното лице во правното лице може да му се изрече глоба во износ од 400 до 500 евра во денарска противвредност. Од друга страна, на работникот за обезбедување во Центар за обезбедување и надзор ќе му се изрече глоба во износ од 900 до 1.000 евра денарска противвредност, доколку веднаш, не ја извести полицијата за примена информација во Центар за обезбедување и надзор дека се врши кривично дело за кое се гони по службена должност. За овој прекршок на работникот за обезбедување може да му се изрече и прекршочна санкција забрана за вршење на дејност обезбедување лица и имот во траење од една до пет години.

Патрола за обезбедување

Член 34

(1) Патролата за обезбедување на правно лице што врши приватно обезбедување во вид на давање на услуги се користи превентивно, заради сличување на штејни дејствија над лицата и имотот што се обезбедуваат, како и заради интервенција по

ѝрисиѝиѝнаѝ алармен сиѝнал од Центар за обезбедување и надзор.

(2) Патролата од ст. 1 на овој член е составена од едно возило и работник за обезбедување.

Патролата за обезбедување е многу ефикасно средство за превентивно, но и интервентно дејствување при вршењето приватно обезбедување. Согласно ст. 1 од овој член патролата за обезбедување на правно лице што врши приватно обезбедување во вид на давање на услуги се користи превентивно, заради спречување на штетни дејствија над лицата и имотот што се обезбедуваат, како и заради интервенција по пристигнат алармен сигнал од Центарот за обезбедување и надзор. Патролата е ефикасно средство затоа што со неа се покрива поголем територијален простор на кој се наоѓаат објекти под заштита на правното лице кај кои не е неопходно постојано телесно обезбедување туку тоа се прави со технички средства за дојава на различни видови опасности (имотни деликти, пожар, дојава со паник тастер и сл.). Патролата е средство (начин) за брза интервенција по дојава за закана која најчесто се комбинира со постојана физичка односно телесна заштита и техничка заштита на објектите. Во таа смисла, при вонредни ситуации, на повик на работниците за обезбедување кои се лоцирани на објекти со постојана телесна заштита, патролата им доаѓа на помош доколку тие проценат дека се посериозно загрозени, заради побезбедна интервенција или кога заканата е од поголем обем. Исто така задача на патролата е да интервенира по примен аларм од простор каде што нема постојана телесна заштита. Правните лица кои вршат обезбедување во договорите со корисникот на безбедносната услуга за мониторинг-патролно обезбедување го утврдуваат и времето за кое патролата би требало да пристигне на локацијата од каде доаѓа алармниот сигнал.

Патролата е составен дел од мониторинг-патролното обезбедување предвидено со овој член, која согласно чл. 33 ст. 4, мора да биде испратена на интервенција по добиен алармен сигнал во Центарот за обезбедување и надзор. Бидејќи итноста на интервенцијата е од клучно значење, патролата се организира со употреба на моторно возило, што е предвидено и со ст. 2 од овој член, според кој, патролата треба да биде составена од едно возило

и работник за обезбедување. Сепак, најчесто, во реализацијата на овој вид обезбедување во патролата се вклучени најмалку двајца работници за обезбедување. Иако законот го предвидел горенаведениот состав на патролата, во која е вклучено моторно возило, правните лица во густо населените делови од градовите, во кои имаат повеќе објекти заштитувани со техничка заштита можат патролата да ја организираат со пешачење, со велосипеди или со мотор.

Обезбедување на транспорт и пренос на пари и други вредносни пратки

Обезбедување на транспорт на пари и други вредносни пратки со посебно опремено возило

Член 35

(1) *Правно лице кое врши приватно обезбедување во вид на давање на услуги може да врши обезбедување на транспорт на пари и други вредносни пратки доколку има посебно опремено возило за транспорт што мора да има:*

1. *блиндирана каросерија, стакла и гуми;*
2. *вграден механички сигурносен сеф;*
3. *вграден мобилен систем за видео надзор на возило што се врши од персоналот на возило;*
4. *двонасочна врска со Централата за обезбедување и надзор и работниците за обезбедување кои го напуштаат возило при прием или предавање на пратката (глобален систем за мобилни комуникации - GSM мрежа или радио врска);*
5. *вграден уред на глобален систем за позиционирање (GPS уред) за спутничко следење и далечински мониторинг од Централата за обезбедување и надзор и*

- б. *вграден ѝаник ѝасѝер со можносѝ за авѝомаѝско ѝраќање на дојавен сиѓнал во Ценѝароѝ за обезбедување и надзор.*

(2) Посебно оѝременоѝо возило за ѝрансѝорѝ освен задолжителниѝте елементи од сѝав (1) на овој член, може да има и вграден сисѝем за елекѝрохемиска зашѝиѝта на ѝари ѝри ѝрансѝорѝ.

Транспортот и преносот на пари и други вредносни пратки е дејност која поради карактерот на транспортираната односно пренесуваната пратка е изложена на висок ризик. Оваа дејност се спроведуваше во практиката на правните лица кои вршат приватно обезбедување и пред донесувањето на овој закон каде за прв пат е санкционирана. Имено претходните законски решенија на Законот за обезбедување на лица и имот со чл. 17 т. 10 беше предвидена како право и должност на работниците за обезбедување лица и имот, без дополнителна регулатива која се однесува на условите кои треба да бидат исполнети, како што тоа го прави овој закон со одредбите на овој член и одредбите на чл. 36 и чл. 37. Со овие одредби законодавецот минуциозно ги определува условите за транспорт и пренос на пари и други пратки, при што прави разлика меѓу поимите транспорт и пренос. Кон законот, за попрецизно регулирање на оваа чувствителна материја, согласно обврската за носење подзаконски акти која произлегува од одредбите на чл. 79 т. 5, Министерството за внатрешни работи на Република Македонија на 18.6.2013 година донесе *Правилник за начиноѝ на вршење на ѝрансѝорѝ на ѝари и друѓи вредносни ѝраѝки*¹⁹ (во понатамошниот текст Правилникот) кој започна да се применува на 03.7.2013 година. Со него е пропишан начинот на вршење на транспорт и пренос на пари и други вредносни пратки од страна на правните лица кои вршат приватно обезбедување во вид на давање на услуги (чл. 1).

Согласно чл. 2 алинеја прва од Правилникот под *ѝрансѝорѝ на ѝари и друѓи вредносни ѝраѝки* се подразбира транспорт на пари и други вредносни пратки од почетна до крајна дестинација со посебно опремено возило, што го врши правното лице согласно

19 Правилник за начинот за вршење на транспорт на пари и други вредносни пратки (Службен весник на РМ, бр. 89/2013 од 24.06.2013).

договорот за приватно обезбедување што го склучува со корисникот на услугата. Додека пак, согласно чл. 2 алинеја втора од Правилникот под *пренос на пари и други вредносни пратки* се подразбира пренос на пари и други вредносни пратки од почетна до крајна дестинација без посебно опремено возило, што го врши правното лице согласно договорот за приватно обезбедување. Пренесувањето пари и други вредносни пратки од посебно опремено возило до објектот на корисникот на услугата и обратно, на растојание до 30 метри, не се смета за пренос во смисла на Правилникот. Правилникот го дефинира и поимот *вредносна пратка* па во таа смисла согласно чл. 2 алинеја трета од Правилникот, *вредносни пратки* се пратки кои содржат злато и други благородни метали, скапоцени камења, уметнички дела, хартии од вредност, како и други предмети од значајна вредност.

Освен употребата на посебно опременото возило како критериум за разликување на транспортот од преносот согласно чл. 3 од Правилникот се употребува и висината на транспортираните односно пренесуваните вредности. Во таа смисла според одредбите на чл. 3 алинеја прва од Правилникот, транспорт се врши на пари и други вредносни пратки чија вкупна вредност е над 50.001 евра во денарска противвредност, додека пак, согласно чл. 3 алинеја втора, пренос се врши на пари и други вредносни пратки чија вкупна вредност е до 50.000 евра во денарска противвредност.

Согласно ст. 1 од член 35 од Законот за приватно обезбедување, правното лице кое врши приватно обезбедување во вид на давање на услуги може да врши обезбедување транспорт на пари и други вредносни пратки доколку има посебно опремено возило за транспорт со: блиндирана каросерија, стакла и гуми; вграден механички сигурносен сеф; вграден мобилен систем за видео надзор на возилото што се врши од персоналот на возилото; двонасочна врска со Центарот за обезбедување и надзор и работниците за обезбедување кои го напуштаат возилото при прием или предавање на пратката (глобален систем за мобилни комуникации - GSM мрежа или радио врска); вграден уред на глобален систем за позиционирање (ГПС уред) за сателитско следење и далечински мониторинг од Центарот за обезбедување и надзор и вграден паник тастер со можност за автоматско праќање на дојавен сигнал во Центарот за обезбедување и надзор.

Посебно опременото возило за транспорт освен погоре наведените задолжителни, може да има и вграден систем за електрохемиска заштита на пари при транспортот со кој во случај на разбојништво или друг начин на одземање на сефот, при негово насилно отворање ги обојува парите (ст. 2). Ако се земе предвид сериозноста на оваа должност и високиот безбедносен ризик, јасна е намерата на законодавецот за воспоставување високи безбедносни стандарди кои се однесуваат на возилото. Напоменуваме дека овој вид дејност може да ја вршат само правните лица кои приватното обезбедување го вршат во вид на услуга.

Сепак посебен коментар, повеќе во смисла на техничка забелешка, заслужуваат делот од ст. 1 т. 1 од овој член и т. 2 од ст. 1 во целост.

Имено, се поставува прашањето: „Дали воопшто има можност технолошки да се изработи блиндирана гума“?. Засилена гума да, меѓутоа блиндирана гума е сè уште технолошки тешко изводлив проект. Блиндирањето на возилото задолжително ја зголемува стандардната тежина на возилото кое се купува, што подразбира потреба од гуми односно пневматици кои ќе можат да ја поднесат дополнителната тежина. Постојат одредени технолошки можности во возилото, да се вградат технички средства за додавање воздух во пневматик кој е оштетен, во конкретниов случај најчесто проектил од огнено оружје. Исто така, може да се користат и пневматици кои се наречени “runflat tires”, кои поднесуваат возење во полуиздишана состојба. Имено самиот пневматик е опремен со средства кои овозможуваат таков режим на возење.

Доколку во иднина се носат измени во овој закон препорачуваме за гумите да се употреби зборот засилени, а не блиндирани.

Согласно т. 2 од ст. 1 од овој член законот предвидува возилото да има вграден механички сигурносен сеф. Ако во буквална смисла се толкува оваа одредба тоа би подразбирало во возилото дополнително да се вградува механички сигурносен сеф. Потенцираме, дека најчесто, самото возило технички е така изведено така што неговиот заден дел претставува сигурносен сеф. Можеби и оваа одредба во иднина треба да се допрецизира со

цел да се избегне толкувањето дека механичкиот сигурносен сеф треба дополнително да се вградува.

Работници за обезбедување на транспорт на пари и други вредносни пратки

Член 36

(1) *Персоналот на возилото од член 35 од овој закон го сочинуваат најмалку тројца работници за обезбедување, од кои еден е возач.*

(2) *Сите членови на персоналот од сѐава (1) на овој член мора да имаат легиџимации за обезбедување.*

(3) *Во вршењето обезбедување на транспорт на пари и други вредносни пратки, сите членови на персоналот на возилото мора да бидат вооружени со соодветно огнено оружје и да бидат опремени со заштитна опрема (балистички елекџанџир и шлем).*

Законодавецот воспоставува обврска за правните лица оваа дејност да ја вршат со персонал кој го сочинуваат најмалку тројца работници за обезбедување, од кои еден е возач (ст. 1). Должност на работниците од овој персонал е да имаат легитимации за обезбедување, а при вршењето обезбедување на транспорт на пари и други вредносни пратки, сите членови на персоналот на возилото мора да бидат вооружени со соодветно огнено оружје и да бидат опремени со заштитна опрема, односно балистички елекџанџир и шлем (ст. 2 и 3).

Обезбедување на пренос на пари и други вредносни пратки без посебно опремено возило

Член 37

(1) *Правно лице кое врши приватно обезбедување во вид на давање на услуги може да врши обезбедување на пренос на пари и други вредносни пратки без посебно опремено возило, доколку*

поседува сигурносен куфер чија конструкција е така изработена да може да спречи насилно отворање и отуѓување на содржината, а обидот за насилно отворање да го алармира или дојави со звучен, светлосен или друг сигнал.

(2) Работниците на обезбедувањето од став (1) на овој член ги вршат најмалку двајца работници за обезбедување со балистички елек-панцир, од кои најмалку еден е вооружен со соодветно огнено оружје и е опремен со мобилен телефон или со систем на преносни радио врски за сопствени потреби.

(3) Сигурносниот куфер во кој се пренесуваат пари или други вредности пратки не смее да биде механички врзан за лицето кое го носи.

Правно лице кое врши приватно обезбедување во вид на давање на услуги може да врши обезбедување на пренос на пари и други вредности пратки без посебно опремено возило, доколку поседува сигурносен куфер чија конструкција е така изработена да може да спречи насилно отворање и отуѓување на содржината, а обидот за насилно отворање да го алармира или дојави со звучен, светлосен или друг сигнал. Преносот на пари и други вредности пратки без посебно опремено возило го вршат најмалку двајца работници за обезбедување опремени со балистички елек-панцир од кои најмалку еден од нив е вооружен со соодветно огнено оружје и е опремен со мобилен телефон или со систем на преносни радио врски за сопствени потреби (ст. 2). Сигурносниот куфер во кој се пренесуваат пари или други вредности пратки не смее да биде механички врзан за лицето кое го носи (ст. 3).

Транспортот и преносот на пари и други вредности се работни задачи од областа на приватното обезбедување, дејности кои секогаш носат висок ризик, па затоа секогаш се вршат со огнено оружје и мора да се планираат и изведуваат со висок степен на тајност.

Поради специфичноста на работните задачи од овој делокруг од сферата на приватното обезбедување со одредбите на чл. 73 се предвидени прекршоци за правното лице и одговорното лице во правното лице. Во таа смисла, согласно чл. 73 ст. 1. Т. 10 за правното лице кое врши обезбедување на транспорт и пренос

на пари и други вредносни пратки спротивно на чл. 35 од овој закон; постапува спротивно на чл. 36 од овој закон (чл. 73 ст. 1. Т. 11) и согласно чл. 73 ст. 1. Т. 12, врши обезбедување на транспорт и пренос на пари и други вредносни пратки, без посебно опремено возило спротивно на чл. 37 (овде очигледно станува збор за грешка во законскиот текст бидејќи посебното возило е пропишано со чл. 35 од законот), ќе му се изрече глоба во износ од 3.500 до 4.000 евра денарска противвредност. Со чл. 73 ст. 3 е предвидена прекршочната одговорност на одговорното лице во правното лице за истите прекршоци со запрета глоба во износ од 1.500 до 1.800 евра денарска противвредност. Согласно став 2 од член 73 за истиот прекршок на правното лице ќе му се изрече и прекршочна санкција забрана на вршење на дејност приватно обезбедување во траење од шест месеци до пет години.

1.3. Обезбедување на јавни собири и на други настани

Вршење на обезбедување на јавни собири и на други настани

Член 38

(1) Правно лице кое врши приватно обезбедување во вид на давање на услуги може да врши работи на одржување на јавниот ред на јавни собири, спорински натпревари, културни, забавни, верски, хуманитарни, социјални, полиички, економски и други настани со работници за обезбедување и со употреба на технички средства и уреди во согласност со прописите за јавни собири и спречување на насилство на спорински натпревари.

(2) Работниците за обезбедување од став (1) на овој член носат работна облека и имаат на себе елци со светлоодбојни ленти на кои има напис „Обезбедување“.

(3) Во текот на вршењето на работите на одржување на јавниот ред работниците за обезбедување не смеат да регулираат сообраќај.

(4) Работниците од сѐаав (1) на овој член работниците за обезбедување ги вршат без огнено оружје.

Член 21 од Уставот на Република Македонија го уредува правото на мирно собирање на граѓаните и нивното право да изразуваат јавен протест, за што не е потребно претходно пријавување и посебна дозвола. Користењето на ова право може да биде ограничено само во услови на воена и вонредна состојба. Европската конвенција за човекови права го уредува и гарантира ова право во членот 11, а во ставот 2 на овој член се утврдуваат причините под кои ова право може да се ограничи и тоа само со закон. Тука спаѓаат националната безбедност, јавната безбедност, заштитата на редот и спречувањето на злосторства; заштита на здравјето или моралот или заштита на правата на слободите на други. Правото на собир е тесно поврзано со правото на здружување, коешто кога се однесува на политичката сфера е од клучно значење за демократското функционирање на системот. Сепак, јавните собири и демонстрации се најчесто средство на оние кои се надвор од етаблираните партии, кои имаат ограничен пристап до медиумите и кои само на алтернативни начини можат да го привлечат вниманието на пошироката јавност. Слободата на собирање вклучува и собири кои можат да нервираат или навредуваат лица со спротивставени идеи или барања од оние кои се застапуваат од насобраната група на луѓе. Единственото ограничување кое го споменува и Европската конвенција и Уставот е собирот да биде мирен. Како што укажува јуриспруденцијата на Европскиот суд, дури и ако се случи инцидент во текот на собирот, тој нема да се смета за „немирен“ или насилен. Но, средба планирана за да предизвика нереди го нема карактерот на мирен собир и не ја ужива заштитата на правото. За властите на секоја држава ваквите настани, дури и кога се од културна или спортска природа наметнуваат низа проблеми бидејќи менаџирањето со големи маси луѓе може да доведе до прекин на комуникации, изгледи за конфронтација внатре во групата, со ривалите (кои се повикуваат на сопствената слобода на собирање) или со полицијата. Државата има позитивна обврска да ги заштити оние кои го практикуваат правото на собирање од насилни нарушувања од страна на контрадемонстранти. Презумпцијата на легалитет на собирот е витален аспект на ефективното и непречено остварување на слободата на собирање и на слободата на изразување. Но,

согласно ставот 2 од член 11 на Европската конвенција учесниците на собирот можат да бидат санкционирани.

Уставните одредби кои се однесуваат на правото на мирно собирање и јавно изразување се операционализирани во посебен закон - Законот за јавните собири кој има големо значење за приватното обезбедување секогаш кога на правните лица им се дозволува вршење на дејноста на јавни места и на јавни собири од најразличен вид. Членот 2 од Законот за јавните собири го утврдува поимот на јавен собир како собирање на најмалку 20 граѓани на отворен или затворен простор заради остварување на забавни, културни, верски, хуманитарни, социјални, политички, економски, спортски или слични интереси на граѓаните, организирани заради изразување на мислење или протест. Ставот 2 на овој член уредува и што не се смета за јавен собир во смисла на овој закон.

Во членот 3 од Законот за јавните собири се предвидува можност организаторот да го извести Министерството за внатрешни работи за одржувањето на собирот и за мерките коишто ги презел за неговото одржување, а како причини се наведени „интересите на безбедноста“. Тргувајќи од одредбите содржани во член 4 став 1 од посочениот закон, во коишто се утврдува обврска за обезбедување на редот на собирот и организирање редарска служба од страна на организаторот, законодавецот како да исклучил можност од спонтано собирање. Колку што е помасовен собирот, толку и обезбедувањето на собирот станува реално посложена задача за граѓаните кои се собрале за да изразат интереси или протест. Ваквата ригидна одредба на Законот за јавните собири е повеќе на страна на безбедноста, отколку на човековите слободи и права, без разлика што токму човековите права се посочени како причина поради која организаторот мора да го обезбеди собирот. Од друга страна, токму ваквиот пристап кон слободата на собир и јавно изразување, заедно со слободата на здружување, отвора големи можности за ангажирање на правни лица за обезбедување (на собири). Ваквата можност клиентите ќе ја користат само доколку можат финансиски да ја покријат. Иако, во ставот 2 од членот 4 од законот за јавните собири се вели дека полицијата може да го обезбеди собирот, по барање на организаторот, и таквиот ангажман е всушност на финансиски товар на организаторот, на

кој во стварноста му се остава да процени од каде ќе ја обезбеди потребната услуга.

Давањето услуги во областа на обезбедувањето на јавни собири е во одреден степен, уредено и во Законот за спречување на насилството и недостојно однесување на спортските натпревари. Во членот 4 од овој закон се предвидува обврска на организаторот на спортскиот натпревар да прави проценка на можноста за случување на насилство и недостојно однесување на спортскиот натпревар и да преземе соодветни мерки за нивно спречување, пропишани со закон. Во процената на опасноста и при преземањето на потребните мерки за нивно спречување, организаторот е должен да соработува со надлежните органи и да обезбеди доволен број лица, вклучувајќи ја и полицијата, на просторот на спортскиот објект и во неговата непосредна околина. Без разлика на присуството на полицијата, законот го става товарот на обезбедување на натпреварите, особено оние со висок ризик, на страната на организаторот. Во член 5 од овој закон, експлицитно се споменува дека организаторот на спортскиот натпревар може да ги користи и редарските услуги на агенциите за обезбедување кои вршат дејност на заштита на имоти и лица. (Законот за спречување насилство и недостојно однесување на спортските натпревари оперира со стариот назив „агенции за обезбедување лица и имот“).

Оваа формулација (редарски услуги и редарски служби) е апсурдна бидејќи Законот за приватно обезбедување не оперира ниту со редарски услуги, ниту со редарски служби што само по себе продуцира одговор во насока дека всушност на организаторите на спортските настани им е оставена можноста да користат услуги кои ќе ги добијат со ангажирање на правни лица за обезбедување. Се смета дека редарските служби и редарските услуги од термилошко-формален аспект остануваат во една сива зона во која остава простор за различни толкувања и што е најважно таа не е докрај регулирана ниту со Законот за спречување на насилството и недостојното однесување на спортските настани, ниту во Законот за приватното обезбедување.

Ставот 2 од член 38 на Законот за приватното обезбедување ја пропишува работната облека којашто работниците за обезбедување треба да ја носат додека одржуваат јавен ред на

јавни собири, спортски натпревари и слични собири наведени во ставот 1. Тоа се, всушност, јасновидливи елечи со напис „Обезбедување“. Облеката ги издвојува овие лица што е особено важно и за учесниците на собирот и за полициските службеници кои се присутни на собирот.

Во ставот 3 од овој член се исклучува секаква можност работниците за обезбедување да се вклучат во обезбедување на сообраќајот без разлика на метежите кои се својствени за ваквите настани особено ако собирот го попречува редовното одвивање на сообраќајот. За тоа е надлежна сообраќајната полиција.

Ставот 4 од овој член, кој забранува вршење на работите со огнено оружје е во колизија со член 31 став 5 од Законот за оружје, каде се остава можност за користење оружје и при одржување ред на јавни собири. И покрај тоа што Законот за приватно обезбедување е *Lex specialis* и со тоа се разрешува самата колизија сепак, овој член ја заслужува потребната анализа. Имено, се вели дека носење и употреба на оружје на јавно место е забрането „освен за работниците кои вршат работи на обезбедување на лица и имот во државните органи и правните лица, согласно со прописите за обезбедување на лица и имот“. Под јавно место, во смисла на овој закон (член 3) се сметаат места на кои постои слободен пристап на неопределен број лица без какви и да е услови (како улици, плоштади, патишта, дукани, и сл.), или под одредени услови (спортски стадиони, сали, игралишта, средства за јавен превоз и сл.) како и други места кои во определено време служат за вакви намени (земјишта и простории во кои се одржуваат јавни собири, приредби, натпревари и слично).

Поради сериозноста на овој вид работни задачи законодавецот предвидува прекршочни одредби и тоа: глоба во износ од 600 до 700 евра во денарска противвредност ќе се изрече за работник за обезбедување кој врши работи на одржување на јавниот ред на јавни собири и други настани без работна облека и без елечи со светлодобјојни ленти на кои има натпис „Обезбедување“ (чл. 75 ст. 1 т. 3) и глоба во износ од 900 до 1.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за работник за обезбедување кој работите на обезбедување на јавни собири и други настани ги врши со употреба на огнено оружје (чл. 76 ст. 1 т.

4), а за двата прекршока може да се изрече прекршочна санкција забрана за вршење на дејност обезбедување лица и имот во траење од една до пет години.

Правно лице кое врши работи на одржување на јавниот ред на јавни собири и други настани со работници за обезбедување кои не носат работна облека и немаат на себе елечи со светлоодбојни ленти на кои има натпис „Обезбедување“ прави прекршок согласно чл. 72 ст. 1 т. 6 за што е предвидена глоба во износ од 900 до 1.000 евра во денарска противвредност, а за одговорното лице во правното лице е предвидена глоба во износ од 400 до 500 евра во денарска противвредност за истиот прекршок.

Правно лице кое врши работи на одржување на јавниот ред на јавни собири и други настани, при што работниците за обезбедување вработени во правното лице ги вршат овие задачи со употреба на огнено оружје согласно, прави прекршок предвиден со чл. 73 ст. 1 т. 13 за што може да му се изрече глоба во износ од 3.500 до 4.000 евра денарска противвредност и ќе му се изрече прекршочна санкција забрана на вршење на дејност приватно обезбедување во траење од шест месеци до пет години. Со чл. 73 ст. 3 е предвидена прекршочната одговорност на одговорното лице во правното лице за истиот прекршок со запретена глоба во износ од 1.500 до 1.800 евра денарска противвредност.

План за обезбедување

Член 39

(1) Кога правното лице од член 38 ст. 1) од овој закон го одржува јавниот ред на јавен собир, односно настан и за иста потреба ангажира повеќе од пет работници за обезбедување, одговорното лице во правното лице е должно да изработи план за обезбедување на настанот што го доставува до Министерството, на одрачјето каде се одржува јавниот собир, односно настанот, најдоцна 48 часа пред одржувањето на собирот, односно настанот.

(2) Планот од ст. 1) на овој член мора да содржи: место и време на одржување на јавниот собир, односно настанот што се обезбедува; број и распоред на ангажираниите работници за

обезбедување; поаѓаоци за лицето кое ќе раководи со работниците за обезбедување за време на одржувањето на јавниот собир, односно настанот и средството за комуникација со ова лице.

Обезбедувањето на јавни собири и други настани е дејност од сферата на приватното обезбедување, кое се извршува на јавно место на кое по природата на настанот има многу луѓе. Најчесто овде доаѓа до координирана соработка меѓу правните лица кои вршат приватно обезбедување и полициските служби, при што првенствено одговорноста за одржување на јавниот ред паѓа на правното лице, а полицијата се активира ако дојде до нарушување на јавниот ред и мир посериозно, односно излезе од контрола на работниците за приватно обезбедување. Поради тоа од особено значење е правното лице оваа дејност да ја извршува плански.

Согласно ст. 1 од овој член, кога правното лице при одржувањето на јавниот ред на јавен собир, односно настан и за таа потреба ангажира повеќе од пет работници за обезбедување, одговорното лице во правното лице е должно да изработи план за обезбедување на настанот што го доставува до МВР на РМ, на подрачјето каде се одржува јавниот собир или настанот, најдоцна 48 часа пред одржувањето на собирот или настанот. Согласно ст. 2 од овој член, планот мора да содржи: место и време на одржување на јавниот собир, односно настанот што се обезбедува; број и распоред на ангажираните работници за обезбедување; податоци за лицето кое ќе раководи со работниците за обезбедување за време на одржувањето на јавниот собир, односно настанот и средство за комуникација со ова лице.

Прекршочната одговорност за вршењето обезбедување на јавни собири и други настани, без претходно во законски предвидениот рок, изработен и до МВР на РМ доставен план за обезбедување на настанот законодавецот ја насочил само кон одговорното лице во правното лице, а не и кон самото правно лице. Прекршокот е предвиден со чл. 74 ст. 1 т. 2 и неговото законско битие се остварува доколку одговорното лице во правното лице при вршење одржување на јавниот ред на јавен собир, односно настан за таа потреба ангажира повеќе од пет работници за обезбедување, а во рок од 48 часа пред одржување на собирот до МВР на РМ, не изработило односно не доставило план за обезбедување на

настанот согласно одредбите на став 1 од овој член на ЗПО. За прекршокот е предвидена глоба во износ од 1. 200 до 1. 500 евра во денарска противвредност.

Интенцијата на законодавецот за професионално и одговорно вршење на дејноста приватно обезбедување, ја потенцирал со пропишувањето на членот 74 од овој закон, па покрај гореопишаниот прекршок кон одговорното лице во правното лице со овој член се наметнува обврска за поголема одговорност и при издавањето налози за носење огнено оружје (ст. 1) и овозможување вршење надзор врз правното лице и ставање на располагање на соодветната документација пред вршителот на надзорот.

2. Техничко обезбедување

Вршење на техничко обезбедување

Член 40

Техничко обезбедување се врши со употреба на технички средства и уреди заради спречување на противправни дејствија насочени кон лица и имот, а особено за заштита од:

1. недозволен пристап во објекти и простории што се обезбедуваат;
2. неовластено користење и отуѓување на предмети што се обезбедуваат;
3. неовластено внесување на огнено оружје, експлозивни, радиоактивни, запаливи и отровни материи;
4. провалување, диверзија или насилен напад на објектот што се обезбедува;
5. неовластен пристап до податоци и документација;
6. напад на возила за транспорт на пари и други вредносни пратки и
7. напад на работници за обезбедување кои вршат пренос на пари и други вредносни пратки.

Работите од став (1) на овој член се вршат само во објектот што се обезбедува, односно до границата на просторот што се обезбедува, во текот на транспорт и пренос на пари и други вредносни пратки и за време на вршење телесна заштита на лица.

Техничките средства и уреди од став (1) на овој член може да бидат поврзани во систем на техничка заштита.

Согласно ст. 1 од овој член, техничкото обезбедување според Законот за приватно обезбедување (чл. 40 – чл. 42) се врши со употреба на технички средства и уреди заради спречување на противправни дејствија насочени кон лица и имот, а особено за заштита од: недозволен пристап во објекти и простории што се обезбедуваат; неовластено користење и отуѓување на предмети што се обезбедуваат; неовластено внесување на огнено оружје, експлозивни, радиоактивни, запаливи и отровни материи; провалување, диверзија или насилен напад на објектот што се обезбедува; неовластен пристап до податоци и документација; напад на возила за транспорт на пари и други вредносни пратки и напад на работници за обезбедување кои вршат пренос на пари и други вредносни пратки.

Преку техничкото обезбедување лицата и имотот се штитат од сите можни, закани за нивно лишување од живот, повредување на телесниот и интелектуалниот интегритет и здравје како и заштитата на имот од сите можни облици на негово уништување, оштетување и противправно одземање. Тоа се врши со примена на технички средства и уреди според пропишаните стандарди затоа што не е дозволено обезбедувањето лица и имот да го вршиме на начин со кој би ги довеле во опасност останатите лица или имот (на пример, за да ги одбиеме можните загрозувачи на имотот, заштитата на имотот се врши со ограда која е под напон од 220 волти).

Согласно ст. 2 од овој член, работите од делокругот на техничкото обезбедување се вршат само во објектот што се обезбедува, односно до границата на просторот што се обезбедува, во текот на транспорт и пренос на пари и други вредносни пратки и за време на вршење телесна заштита на лица.

Согласно ст. 3 од овој член, техничките средства и уреди може да бидат поврзани во систем на техничка заштита.

Во практичната реализација на услугите за обезбедување, се разбира, дека физичкото и техничкото обезбедување во најголемиот број случаи меѓусебно се испреплетуваат. Тоа е комплексно дејствие кое го извршува истиот субјект кој дава безбедносни услуги заради поуспешна заштита на лицето или почесто на имотот. Во зависност од спецификите на заштитуваниот имот понекогаш ќе се примени само едниот вид, односно физичко или техничко обезбедување, или нивна комбинација, а според начелото на економичност ќе се примени онаа мерка која со минимални ангажирања дава најдобра безбедносна услуга. Изборот на средството ќе се спроведува зависно од: видот на обезбедуваниот имот; постојната состојба на самиот имот и од очекуваните потенцијални загрозувања на имотот.

Заштита на приватноста и известување за вршење видео надзор

Член 41

(1) Техничките средства и уреди од член 40 од овој закон не смеа да се користат на начин на кој надзор од објектот што се обезбедува или надзор од границата на територијата што се обезбедува се нарушува приватноста на други лица.

(2) Кога обезбедувањето на одреден објект или територија кои се користат за јавна употреба се врши со технички средства и уреди за видео надзор, правното лице кое го врши обезбедувањето е должно на видно место да истакне известување за тоа дека се врши видео надзор, согласно прописите за заштитата на личните податоци.

Приватното обезбедување претпоставува преземање на дејствија од страна на работниците за обезбедување кои длабоко навлегуваат во сферата на приватноста, особено кога обезбедувањето се врши со технички средства и уреди за видео надзор. Затоа, Законот за приватно обезбедување упатува на тоа, начинот на вршење на овој облик на приватно обезбедување

да не ја нарушува приватноста на други лица – лица кои не се корисници на приватно обезбедување. Одговорноста за повреда на приватноста во оваа смисла е кривична. Соодветно на тоа, Кривичниот законик во чл. 152 го казнува неовластеното снимање кое меѓу другото се состои во снимање на други лица или нивните простории без нивна согласност, а кога делото го врши службено лице на противзаконит начин се работи за квалифициран облик за кој е предвидена потешка казна во споредба со таа за основниот облик на ова казнено дело.²⁰

Во ставот 1 од овој член се обезбедува законска заштита на приватноста на лица кои не се предмет на обезбедување („приватност на други лица“). Уставот на Република Македонија го гарантира правото на приватност на граѓаните, кое е заштитено со неколку одредби од главата за Човековите слободи и права. Во член 25 од Уставот се вели дека на секој граѓанин му се гарантира почитување и заштита на приватноста на неговиот личен и семеен живот, на достоинството и угледот. На тоа се надоврзува одредбата од член 26 со која се гарантира неповредливост на домот. Во член 17 од Уставот се гарантира слободата и тајноста на писмата и на сите други облици на општење, а во член 18 - сигурноста и тајноста на личните податоци. Член 8 од Европската конвенција за човекови права го гарантира правото на почитување на приватниот и семејниот живот. Во него се вели дека секој човек има право на почитување на неговиот приватен и семеен живот, домот и преписката. Јавната власт не смее да се меша во остварувањето на ова право, освен ако тоа мешање е предвидено со закон и ако претставува мерка која е во интерес на државната и јавната безбедност, економската благосостојба на земјата, заштитата на поредокот и спречувањето на кривични дела, заштитата на здравјето и моралот, или заштитата на правата и слободите на другите, во едно демократско општество.

Европската конвенција за човекови права која е интегрален дел на македонскиот правен поредок, излегува од рамките на приватноста, сфатена како потесен контекст, како изолација и тајност, и тајност на информациите кои поединецот не би сакал да и бидат достапни на јавноста. Конвенцијата, наместо за

20 Кривичен законик на Република Македонија, чл. 152.

приватност зборува за приватен (и семеен) живот. Во тој контекст се подразбира дека државата не само што треба да се воздржува од откривање и следење на активностите на поединецот, туку мора да обезбеди гаранција за воспоставување на отворени врски помеѓу поединците, како дел на човековата слобода. Правото на приватен живот се состои од два сегменти: правото на приватен живот на приватност во јавниот и во приватниот живот. Оваа поделба е направена врз основа на спецификите на јавниот и на приватниот живот. Во таа смисла, приватноста во јавниот живот се однесува на приватноста на сите форми на професионални или приватни односи на индивидуата со останатите индивидуи, додека приватноста во приватниот живот се однесува на приватните аспекти на личниот живот на индивидуата односно нејзиниот физички и морален интегритет.

Заштитата на ова право не е апсолутна, како што може да се види, бидејќи во одредени околности можат да преовладаат интересите на заедницата. Границата помеѓу индивидуалното право и интересите на заедницата е тешко да се определи, а последиците можат да бидат значителни и погубни и за поединецот и/или за заедницата. Затоа, за да постои правилната заштита од какви било повреди на овие права тие мора да бидат дефинирани и определени што појасно, односно да даваат јасни насоки за околностите и контролираните услови во кои државните авторитети можат да преземаат мерки со кои ќе ги дерогираат при што најважно е ваквата дерогација да е јасно определена и да не бара дополнителни правни анализи. Правото на приватност може да биде дерогирано само врз основа на легитимна цел. Во членот 8 на ЕКЧП се наброени неколку такви легитимни цели: национална безбедност, јавна сигурност, економска благосостојба, превенција на криминал, заштита на здравјето и моралот и заштита на правата и слободите на останатите граѓани. Заштитата на националната сигурност, која е од витална важност за стабилноста на државата, може да предизвика дисбаланс во пропорционалноста меѓу неа и фундаменталните права.

Во заштитата на ова човеково право, Законот за приватното обезбедување се повикува на Законот за заштита на личните податоци, во делот кој се однесува на видео-надзорот. Во ставот 2 станува збор за видео надзор во објекти и простории кои се користат

за „јавна употреба“, а во кои правното лице за обезбедување во вид на давање на услуги извршува техничко обезбедување по пат на видео надзор. Станува збор за објекти и простори во нивна околина до кои граѓаните имаат слободен пристап и каде се одвива дел од нивниот приватен живот.

Во принцип, секој упад во правото на приватност мора да биде во согласност со утврдените правни стандарди и да биде компатибилно со начелото на владеење на правото. Ова особено се однесува на посебните истражни мерки, во случај кога државните органи законито го дерогираат правото на приватност со преземање на дејствија коишто во значителна мерка ги ограничуваат загарантираните права и слободи при што се инсистира во ваквата дерогација да биде запазено т.н. начелото на „предвидливост“ на законите. Таа предвидливост значи дека граѓаните во случаите кога не можат да бидат известени дека за нив се собираат/обработуваат или разменуваат лични податоци поради тајноста на истрагата, тие да можат тоа да го предвидат консултирајќи го самиот закон. На пример, при основано сомневање дека е извршено или ќе биде извршено кривично дело, државните органи имаат право да преземат посебни истражни мерки меѓу кои спаѓаат и такви коишто подразбираат мониторинг, прислушување, таен видео надзор и сл. Во ваквите случаи, личностите кои што се објект на овие истражни мерки, треба да се во можност да ги предвидат од самиот закон. Националното законодавство треба да биде јасно и детално при делегирањето на надлежностите на државните органи за преземањето на посебните истражни мерки кои се однесуваат на собирањето на лични податоци, особено кога се тајни. Јуриспруденцијата на Европскиот суд го легитимира правото на државата да спроведе посебни истражни мерки (видео надзор) од страна на надлежните органи. Оттука ваквите постапки на државните органи не претставуваат нарушување на правото на приватен живот затоа што постапките се легитимни во смисла на ставот 2 на член 8. Но, во случајот на приватното обезбедување, евидентна е сличноста на видео надзорот во јавни објекти и видео надзорот преземен од страна на државните органи во контекст на истражните мерки, па затоа е нужна регулација на нивната дејност. Законодавецот предвидел обврска на правното лице кое го врши обезбедувањето на видно место да истакне известување за тоа дека

местото е под видео надзор. Податоците кои се собираат при видео надзорот, најчесто се слики, кои се однесуваат на идентификувано лице или на лице кое може да биде идентификувано, директно или индиректно, со цел да се следи неговото однесување. Како што се шири следењето на луѓето преку видео надзор така се намалува слободата на движење и однесување на луѓето и нивната приватност. Видео надзорот е во постојан пораст и тоа во различни сфери. За разлика од минатото, кога видео камери, (заради следење на сопствените објекти и подрачјето околу нив) користеа само продавачите на големо или банките, сега се поставуваат приватни камери по куќите кои имаат многу поголем опсег на снимање, во однос на потребата. Секаде каде има поставено видео камери за следење, мора да постои јасен доказ кој е одговорен за камерата или под камерата да се стави известување на кое ќе биде наведено кој управува со истата. Одговорните лица мора да се придржуваат на одредени правила за тоа кои податоци и во колкав обем може да ги прибираат и да ги чуваат. Секој кој смета дека влегол во кругот кој е под видео надзор, има право да бара информација од одговорниот за камерата, за целта на поставување на видео надзорот рокот на чување на снимените материјали и сл.

Согласно член 9-а став 2 од Законот за заштита на приватните податоци, контролорот кој врши видео надзор е должен да истакне известување. Известувањето мора да биде јасно, видливо и истакнато на начин што им овозможува на субјектите на лични податоци да се запознаат со вршењето на видео надзорот. Во став 3 од посочениот закон се прецизира дека известувањето од ставот 2 содржи неколку задолжителни информации, како тоа дека се врши видео надзор; името на контролорот кој го врши видео надзорот и за начинот на кој може да се добијат информации за тоа каде и колку време се чуваат снимките од системот за видео надзор. Во став 5 се утврдува опсегот на видео надзорот, кој се врзува за „просторот кој е доволен за исполнување на целите за кои е поставен“, што му остава одредена маргина на контролорот да утврди колку точно опфаќа тој простор. Ако се поставува видео надзор заради заштита на сопственоста или контрола над влегувањето и излегувањето од службените или деловните простории, целта ќе се постигне со поставување на камера само на влезот од објектот, а не во сите ходници, сали за состаноци, канцеларии, предавални, холови и сл.

Секогаш кога се поставува видео надзорот треба да се почитува правото на приватност на вработените, клиентите, учениците, студентите, пациентите, купувачите и останатите категории на субјекти на лични податоци. Став 6 од овој член го уредува режимот на чување на снимките направени при вршење на видео надзор, кои се чуваат до исполнување на целите за кои се врши, но не подолго од 30 дена, освен ако со друг закон не е предвиден подолг рок. Одговорното лице (контролорот) со цел да ги заштити личните податоци кои ги собира, обработува и чува, мора да преземе соодветни технички и организациски мерки и да го уреди начинот на вршење на видео надзорот со посебен акт за да спречи евентуален неавторизиран пристап до податоците. Тоа значи дека само овластеното лице има право да гледа на екранот и да го прегледува снимениот материјал. Прибраните податоци мора да се чуваат заклучени и пристап до нив има само овластеното лице. Во член 9-б став 1 се уредува вршењето на видео надзор во службени или деловни простории (на работно место) и тоа за потребите на остварување на неколку цели, како: заштита на животот или здравјето на луѓето; заштита на сопственоста; заштита на животот и здравјето на вработените поради природата на работата или обезбедување на контрола над влегувањето и излегувањето од службените или деловните простории. Контролорот е должен да го уреди начинот на вршењето на видео надзор со посебен акт (став 2). Вработените имаат право да бидат известени за вршењето на видео надзор во службени или деловни простории. Забрането е вршење на видео надзор во гардероби, соблекувални, санитарни јазли, лифтови и други слични простории. Членот 9-в се однесува на вршење на видео надзор во едностанбени и повеќестанбени објекти, каде е задолжително е потребна писмена изјава за согласност од сите сопственици, односно закупци на становите. Забрането е пренесување на снимките од видео надзорот во едностанбените и повеќестанбените објекти преку кабелска телевизија (јавна или интерна мрежа), преку интернет или други електронски средства за пренос на податоци. Забрането е снимање на влезови на индивидуални станови на други сопственици, односно закупци.

Квалитет и исправност на техничките средства и уреди

Член 42

(1) Правниите лица техничкото обезбедување го вршат согласно важечките стандарди на Република Македонија кои се однесуваат на квалитетот и исправноста на средствата и уредите за техничко обезбедување, односно меѓународните технички стандарди кога не постојат припадни стандарди во Република Македонија.

(2) Правното лице кое врши техничко обезбедување е одговорно за исправноста на вградените технички средства и уреди, нивното редовно одржување и поправка, согласно закон и склучениот договор.

Во став 1 на овој член вниманието е насочено кон квалитетот на техничките средства и уреди низ една доста генерална одредба. Очигледно, законодавецот имал намера да не биде премногу дециден и крут, во една област во која постои екстремно висок степен на техничко-технолошки и информатички развој. Затоа, формулацијата дека овие средства и уреди треба да бидат во согласност со важечките стандарди на Република Македонија, односно меѓународните технички стандарди кога не постојат пропишани стандарди во Република Македонија е упатувачка. Утврдувањето и пропишувањето на стандарди со закон би значело и почести промени за да може да го следи темпото на прогрес на стандардите.

Сепак законодавецот, со пропишување прекршочна одредба, ја потенцира потребата од вградување исправни технички средства и уреди и нивното редовно одржување и поправка, согласно закон и склучениот договор. Во таа смисла, согласно чл. 73 ст. 1 т. 14 од овој закон, на правното лице може да му се изрече глоба во износ од 3. 500 до 4. 000 евра во денарска противвредност ако постапува спротивно на чл. 42 ст. 2 од овој закон, односно поставува неисправни технички средства и не се грижи за нивното редовно одржување и поправка, а паралелно и

на одговорното лице во правното лице може да му биде изречена глоба во износ од 1.500 до 1.800 евра во денарска противвредност (став 3). Согласно став 2 од член 73 за истиот прекршок на правното лице ќе му се изрече и прекршочна санкција забрана на вршење на дејност приватно обезбедување во траење од шест месеци до пет години.

Вршителот на надзорот, сепак при констатирањето на гореопишаниот прекршок ќе има проблем, заради генералните клаузули „исправни технички средства“ и „редовно одржување и поправка“. Се поставуваат прашањата: „Кое средство е исправно, а кое не?“ како и „Колкаво треба да биде нивото на (не)одржување на техничките средства за да биде сторен прекршокот?“ Можеби законодавецот требало да го насочи своето внимание кон забрана на технички средства и уреди кои можат да го загрозат телесниот интегритет и живот и да ја загрозат околината во смисла на еколошка заштита. Вака формулираниот прекршок се чини дека ќе биде мртво слово на хартија, затоа што обврската за исправноста на овие системи ќе ја бара и барателот на услугата, а тоа е од особено значење и за самото правно лице бидејќи сигналите кои ги добива ЦОН од овие системи се важни за реализацијата на приватната безбедност.

IV. ПРИВАТНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ЗА СОПСТВЕНИ ПОТРЕБИ

Обезбедување за сопствени потреби

Член 43

(1) Правно лице може да добие дозвола за обезбедување за сопствени потреби заради заштита на својот имот и лицата кои се наоѓаат во него, доколку ги исполнува условите од член 14 од овој закон.

(2) Обезбедувањето од став (1) на овој член го вршат работници на правното лице чиј имот и лица се обезбедуваат.

(3) Правното лице на кое му е издадена дозвола за обезбедување за сопствени потреби не смее да дава услуги на приватно обезбедување на други физички и правни лица.

Приватното обезбедување за сопствени потреби во Законот за приватно обезбедување е регулирано со посебен член 43, кој воедно го сочинува и поглавјето 4 од Законот. Според одредбите на ст. 1 од овој член, правно лице може да добие дозвола за обезбедување за сопствени потреби заради заштита на својот имот и лицата кои се наоѓаат во него доколку ги исполнува условите од членот 14 од овој закон, а според ст. 2 од истиот член обезбедувањето го вршат работници на правното лице чиј имот и лица се обезбедуваат. Притоа, многу важна одредба е содржана во ст. 3 од овој член каде се вели дека правното лице на кое му е издадена дозвола за обезбедување за сопствени потреби не смее да дава услуги на приватно обезбедување на други физички и правни лица. Тоа јасно укажува на фактот дека обезбедувањето за сопствени потреби е исклучиво обезбедување за сопствени потреби и под никакви услови или околности ваквиот субјект не може легално да дава услуги за обезбедување на други правни или физички лица како што тоа можат да го чинат оние субјекти кои имаат дозвола за обезбедување во вид на давање услуги (агенциите за приватно обезбедување), секако, со однапред склучен

договор со клиентот (барателот на услугата за обезбедување) во писмена форма. Специфичноста на приватното обезбедување за сопствени потреби го потенцира и изгледот на легитимациите на овие работници за приватно обезбедување кои се црвени. Ваквата разлика оди и во прилог на полесно вршење надзор, поголема законитост во работењето, а и одвраќањето на овие работници да се појават на обезбедување на некој јавен собирај како што тоа некогаш беше регистрирано во практиката. Вака утврдената одредба е и во духот на генералните заложби на Законот за потесно специјализирање во дејноста приватно обезбедување во вид на давање услуги и во вид на сопствено обезбедување во насока на подигнување на професионализмот, стандардите и вкупниот квалитет на работењето на субјектите од оваа дејност. Тоа подразбира дека не може субјект на кого му е издадена дозвола за еден вид обезбедување (во вид на давање услуги или сопствено обезбедување) да побара да му се издаде дозвола и за другиот вид обезбедување или пак да врши друг вид обезбедување освен оној за кој се специјализирал и добил дозвола од Министерството за внатрешни работи.

Досегашната пракса покажува дека во Република Македонија постои голем интерес за добивање дозвола за вршење работи на сопствено приватно обезбедување од страна на постоечки правни субјекти кои остваруваат одредена дејност, а се во состојба, меѓу другото, и да вршат приватно обезбедување за сопствени потреби. Во таа насока, одредбите од новиот Закон за приватно обезбедување за овој вид обезбедување се позитивен квалитативен исчекор со напомена дека постојано мора да се следат проблемите со кои се соочуваат овие субјекти во практичното остварување на дејноста и по можност да се вградуваат во нови посовремени законски решенија во иднина.

Во однос на приватното обезбедување за сопствени потреби, законодавецот со чл. 73 ст. 1 т. 15, предвидел прекршочна одредба упатена кон правното лице и одговорното лице во правното лице, а не и кон работникот за приватно обезбедување што имајќи ја предвид состојбата во приватното обезбедување е од суштинска потреба. Имено, со горе цитираната одредба, на правното лице може да му се изрече глоба во износ од 3. 500 до

4. 000 евра во денарска противвредност ако нема организирано приватното обезбедување за сопствени потреби во согласност со ЗПО, а паралелно и на одговорното лице во правното лице, може да му биде изречена глоба во износ од 1. 500 до 1 800 евра во денарска противвредност (став 3). Согласно став 2 од член 73 за истиот прекршок на правното лице ќе му се изрече и прекршочна санкција забрана на вршење на дејност приватно обезбедување во траење од шест месеци до пет години.

И покрај изнесеното, се чувствува потреба за подетален коментар на оваа прекршочна одредба. Имено, немањето организирано приватното обезбедување за сопствени потреби во согласност со ЗПО, може да се поистовети со прекршокот предвиден со чл. 73 ст.1 т. 6 чие законско битие се реализира, доколку правно лице кое добило дозвола да организира приватното обезбедување за сопствени потреби не започнало да се самообезбедува во законски предвидениот рок од шест месеци, со што одредбата од чл. 73 ст. 1 т. 15 ја прави излишна. Се отвора следнава дилема: зарем правно лице кое се самообезбедува не може да донесе одлука тој делокруг на дејности (кои за него не се основни), самообезбедувањето да го згасне, односно, да побара поништување на дозволата и обезбедувањето да му го препушти на правно лице кое дејноста ја врши во вид на давање услуги, па дури и да комбинира да продолжи да се самообезбедува и дополнително да купува услуги од друго правно лице.

Можеби законодавецот направил пропуст што прекршочната одредба не ја насочил кон работниците за приватно обезбедување кои имаат легитимација за приватно обезбедување за сопствени потреби (црвена), односно да им забрани да вршат дејност приватно обезбедување во друг правен субјект или своите услуги да ги ставаат на располагање на правно лице кое има дозвола за приватно обезбедување во вид на давање услуги. Всушност ова законот премолчено го прави со чл. 43 ст. 3, иако одредбата е упатена кон правното лице. Забраната за давање услуги на други физички и правни лица се однесува на правното лице, а преку него и на работниците за обезбедување. Очигледна е интенцијата на законодавецот, самообезбедувањето да биде привилегија само на едно правно лице, односно не е возможно две

или повеќе правни лица лоцирани едно до друго да формираат заедничко обезбедување.

Оттука е и препораката во некоја следна измена на ЗПО да се преформулира текстот на т. 15 од ст. на чл. 73 во смисла на забрана на давање услуги на друго правно или физичко лице согласно чл. 43 ст. 3, а кон прекршоците кои се однесуваат на физичко лице односно на работникот за обезбедување, дополнително да се пропише нова одредба, која на работниците за приватно обезбедување кои се вработени во правно лице кое дејноста обезбедување ја врши за сопствени потреби, изречно им забранува вршење должност приватно обезбедување во друго правно лице или давање услуга на физичко лице.

V. ЗАДОЛЖИТЕЛНО ПРИВАТНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ

Задолжително обезбедување

Член 44

(1) Владата на Република Македонија ојределува кои правни лица се должни да имаат приватно обезбедување ако вршењето на нивната дејност е поврзано со ракување со: радиоактивни материји или други опасни материји врз луѓето и околината, опасни материји; предмети и објекти од особено културно и историско значење, како и во други случаи кога е тоа во интерес на безбедноста, односно одбраната на Република Македонија.

(2) Обезбедувањето од став (1) на овој член правното лице може да го врши како:

1. обезбедување за соопшвени потреби врз основа на издадена дозвола за обезбедување за соопшвени потреби и
2. обезбедување со корисење на услуги од правни лица што вршат приватно обезбедување во вид на давање на услуги, согласно овој закон, врз основа на склучен договор.

Уште една значајна одредба од новиот Закон за приватно обезбедување се однесува на задолжителното приватно обезбедување. Нему му е посветена посебна глава од Законот, иако таа е содржана само во членот 44 од Законот, но затоа пак, таа реферира на друг значаен поздаконски акт кој е составен дел на новата регулатива за приватното обезбедување, а тоа е Одлуката на Владата на Република Македонија за определување на правни лица кои се должни да имаат приватно обезбедување.²¹ Треба да се напомене дека ваква слична одлука постоеше и во претходниот Закон за обезбедување лица и имот, но сега таа е проширена со многу поголем број субјекти со што приватното

21 Одлука на Владата на РМ за определување на правни лица кои се должни да имаат приватно обезбедување (Службен весник на Република Македонија, бр. 106/2013 од 29.07.2013 година).

обезбедување се наметнува уште повеќе како значаен фактор во обезбедувањето на вредностите и добрата во современото македонско општество и држава. Законодавецот оценил дека во состојба кога државата нема правни и финансиски можности да овозможи обезбедување за овие вредности и добра, а нив ги смета за премногу вредни за да бидат оставени без заштита, тоа да мора да го сторат самите субјекти кои остваруваат таква дејност преку приватното обезбедување. Тоа истовремено претставува и големо признание од државата за приватното обезбедување и убеденост во капацитетот на приватното обезбедување да овозможи потребен степен на заштита за овие вредности и добра. Исто така, оваа законска одредба, заедно со споменатата Одлука и некои други законски решенија во делот на цивилната заштита, обезбедувањето на критичката инфраструктура и кризниот менаџмент се добра основа за зголемување на значењето и улогата на приватното обезбедување во Република Македонија во заштита на вредностите и добрата во мирновременски, но и во вонредни, во кризни и во воени состојби.

Во членот 44, ст. 1 од Законот за приватно обезбедување се истакнува дека Владата на Република Македонија определува кои правни лица се должни да имаат приватно обезбедување ако вршењето на нивната дејност е поврзано со ракување со радиоактивни материји или други опасни материји врз луѓето и околината, предмети и објекти од особено културно и историско значење, како и во други случаи кога е тоа во интерес на безбедноста, односно одбраната на Република Македонија. Како дополнување на претходното, во ст. 2 од истиот член се потсетува дека обезбедувањето од ставот 1 на овој член правното лице може да го врши како: обезбедување за сопствени потреби врз основа на издадена дозвола за обезбедување за сопствени потреби и како обезбедување со користење на услуги од правни лица што вршат приватно обезбедување во вид на давање на услуги, согласно со овој закон, врз основа на склучен договор. Споменатата Одлука на Владата на Република Македонија за определување на правни лица кои се должни да имаат приватно обезбедување, пак, многу поопширно и подетално ја регулира одредбата на чл. 44, ст. 1. Така, во главата II, чл. 2 од Одлуката, во која се определува приватното обезбедување на правни лица чија дејност е поврзана со ракување

со радиоактивни материји или други опасни материји врз луѓето и околината, се наведуваат повеќе видови субјекти меѓу кои: правни лица регистрирани за вршење дејност согласно Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радијациона сигурност, правните лица регистрирани за производство и промет на големо со лекови и медицински помагала согласно Законот за лековите и медицинските помагала и здравствените установи за секундарна и терцијарна болничка здравствена заштита, правните лица регистрирани за производство и промет со запални течности и запални гасови чија зафатнина е над утврдената со Законот за складирање и заштита од запални течности и гасови и правните лица регистрирани за вршење превоз на опасни материји. Натаму, во главата III, чл. 3 од истоимената Одлука, се определени и јавните установи и приватните музеи основани согласно Законот за музеите и јавните установи основани согласно Законот за заштита на културното наследство чија дејност е поврзана со ракување со предмети и објекти од особено културно и историско значење, како и археолошките локалитети и другото недвижно културно наследство, да имаат задолжително приватно обезбедување. На крајот од Одлуката, во главата IV, чл. 4, се наведени и правните лица кои мора да имаат задолжително приватно обезбедување, а кои извршуваат дејност која е од интерес за одбраната и безбедноста на Република Македонија. Тука спаѓаат правните лица регистрирани за вршење дејност од областа на енергетиката согласно Законот за енергетика, за производство, пренос и дистрибуција на енергија; правните лица регистрирани за вршење дејност од областа на водоснабдувањето на населението со вода за пиење и технолошки потреби согласно Законот за водостопанствата; правните лица регистрирани за вршење дејности за заштита и управување со повеќенаменски подрачја, заштита и унапредување на животната средина, заштита на природата и природното наследство во заштитени подрачја и надвор од заштитените подрачја согласно Законот за животната средина, Законот за заштита на природата и согласно други сродни прописи од оваа област; јавното претпријатие Македонска радиотелевизија и другите правни лица кои се регистрирани за вршење дејност од јавен интерес (електронски и печатени медиуми), под услови утврдени со Законот за основање на Јавно претпријатие, Македонска радиодифузија, Законот за радиодифузната дејност и Законот за електронските

комуникации, како и Народната банка на Република Македонија и правните лица регистрирани за вршење банкарски работи согласно Законот за Народната банка на Република Македонија и Законот за банките.

Со чл. 73 ст. 1 т. 16 законодавецот ја санкционирал единствената прекршочна одредба која не е упатена, ниту кон правните лица кои имаат дозвола за обезбедување (од двата вида), ниту кон работниците за приватно обезбедување туку кон кое било правно лице кое согласно Одлуката на Владата на Република Македонија за определување на правни лица кои се должни да имаат приватно обезбедување е должно да има приватно обезбедување. Имено согласно одредбите од цитираниот член, на правното лице (кое е должно да има приватно обезбедување) може да му се изрече глоба во износ од 3. 500 до 4. 000 евра во денарска противвредност ако не врши задолжително приватно обезбедување согласно чл. 42 ст. 1 од ЗПО, а паралелно и на одговорното лице во правното лице, може да му биде изречена глоба во износ од 1. 500 до 1 800 евра во денарска противвредност (став 3).

Очигледно е дека во овој случај, ставот 2 од член 73 со кој на правното лице ќе му се изрече и прекршочна санкција забрана на вршење на дејност приватно обезбедување во траење од шест месеци до пет години, практично е неприменлив затоа што дејноста на овие правни лица не е од доменот на приватното обезбедување. Забрана би била излишна затоа што интенцијата на оваа одредба е правното лице да започне со задолжителното обезбедување заради природата на неговата дејност.

Целта на оваа прекршочна одредба е да ги натера оние правни лица на кои се однесува цитираната одлука, да започнат и да одржуваат во континуитет приватно обезбедување, а сè уште го немаат се додека им е наметната должноста за обезбедување согласно Одлуката.

VI. ОВЛАСТУВАЊА НА РАБОТНИЦИТЕ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ

Видови овластувања

Член 45

(1) Во вршењето физичко обезбедување, работникот за обезбедување е овластен да:

1. врши проверка на идентитетот на лица при влез во имотот што го обезбедува;
2. предупреди лице да се оддалечи од имотот што го обезбедува, ако лицето неовластено се задржува во нешто, односно да го предупреди лицето кое со своето однесување или појавување да стори нешто ја загрозува сигурноста или безбедноста на друштвото или може да предизвика оштетување на имотот што се обезбедува;
3. не дозволи влез на нејовикано лице, како и да забрани неовластено снимање или внесување на средства и опрема за илкак намена во имотот што го обезбедува;
4. задржи и предаде на полицајцата лице зашечено во вршење на кривично дело за кое се зони по службена должност, до доаѓањето на полицајцата;
5. врши преглед на лица, предмет, возила и багаж и
6. употреби средства за присилба.

(2) Овластувањата од став (1) на овој член работникот за обезбедување може да ги примени само во објектот што се обезбедува или до границата на просторот што се обезбедува, кога врши телесна заштита, обезбедување на транспорт и пренос на пари и други вредности пакети и мониторинг-апаратно обезбедување.

Приватното обезбедување по својата природа претставува дејност која е создадена врз основа на делегирање на определени овластувања од страна на државата кои првично припаѓаат на службите за внатрешни работи. Се работи за дејност која опфаќа

легитимно преземање на дејствија кои спаѓаат во делокругот на принудата: примена на сила, употреба на огнено оружје, задржување (краткотрајно лишување од слобода) итн. Оттука, овластувањата на приватното обезбедување се во директна корелација со многу институти на материјалното и процесното казнено право. Тие ќе бидат подетално елаборирани кај соодветните членови од овој закон каде што поминуциозно е регулирано секое поединечно овластување.

Во овој член 45 се дефинирани видовите овластувања кои работниците за обезбедување имаат право, но и обврска да ги спроведуваат како и нивниот територијален дострел на примена, односно дефинирана е месната но и функционалната надлежност за нивно спроведување, во зависност од видот на приватно обезбедување.

Видовите овластување се пропишани во ст. 1 чл. 45, според кој во вршењето физичко обезбедување, работникот за обезбедување е овластен да: врши проверка на идентитет на лица при влез во имотот што го обезбедува; предупреди лице да се оддалечи од имотот што го обезбедува, ако лицето неовластено се задржува во него, односно да го предупреди лицето кое со своето однесување или пропуштање да стори нешто ја загрозува сопствената или безбедноста на другите или може да предизвика оштетување на имотот што се обезбедува; не дозволи влез на неповикано лице, како и да забрани неовластено снимање или внесување на средства и опрема за таа намена во имотот што го обезбедува; задржи и предаде на полицијата лице затечено во вршење на кривично дело за кое се гони по службена должност, до доаѓањето на полицијата; врши преглед на лица, предмети, возила и багаж и употреби средства за присилба.

Со ст. 2 од овој член се дефинира територијалната надлежност за нивно спроведување што зависи од видот на приватното обезбедување предвидени со чл. 9 и чл. 10 од овој закон. Во таа смисла работниците за приватното обезбедување вработени во правни лица кои имаат дозвола за приватно обезбедување за сопствени потреби овие овластување може да ги применуваат само во објектот што се обезбедува или до границата на просторот што се обезбедува при вршење телесна заштита

и мониторинг обезбедување (месна надлежност). Доколку овие работници вршат телесна заштита на претставници од правното лице надвор од објектот што се обезбедува или до границата на просторот што се обезбедува се овластени да го применуваат само овластувањето за употреба на средство за присилба (чл. 45 ст. 1 т. б) доколку е загрозен нивниот телесниот интегритет и живот како и телесниот интегритет и животот на лицето кое го обезбедуваат (функционална надлежност).

Работниците за приватното обезбедување вработени во правно лице кое врши приватното обезбедување во вид на давање услуги, кога своите работи и работни задачи ги спроведуваат на конкретен објект односно простор што се обезбедува се овластени да ги применуваат сите овластувања предвидени со ст. 1 од овој член (месна надлежност), но исто така и кога вршат телесна заштита, обезбедување на транспорт и пренос на пари и други вредносни пратки и мониторинг-патролно обезбедување (функционална надлежност). Иако законот во ст. 2 од овој член не го наведува обезбедувањето на јавни собири и други настани очигледно е дека работниците за приватното обезбедување се овластени да ги применуваат овластувањата предвидени со ст. 1 од овој член, а особено овластувањето вршење преглед на лица, предмети, возила и багаж предвидено со т. б што е најлогична работна задача при овој вид обезбедување. Бидејќи овој вид обезбедување се врши на места од јавен карактер непотребно и нелогично е спроведувањето на овластувањето за вршење проверка на идентитет на лица чија намена, пред сè, е врзана за имотот што се обезбедува. Сепак, примената на проверката на идентитет при обезбедувањето на јавни собири и други настани не е целосно исклучена поради можноста по наредба на овластено службено лице на МВР на РМ работникот за приватното обезбедување да изврши проверка на идентитет, извршено пропишано со чл. 49 ст. 1 т. 4 од овој закон.

Легитимирање на работник за обезбедување

Член 46

(1) За време на вршење на приватно обезбедување работничкој за обезбедување е должен да носи легиџимација за обезбедување.

(2) Во случај кога работничкој за обезбедување се повикува на своите работи и работни задачи должен е истовремено да ја покаже и легиџимацијата за обезбедување.

(3) Работник за обезбедување должен е да ја покаже легиџимацијата за обезбедување и на барање на овластено службено лице на Министерството.

Законските одредби предвидени во ст. 1 од овој член го задолжуваат работникот за обезбедување за време на вршење на приватно обезбедување да носи легитимација за обезбедување. Според ст. 2 од овој член тој е должен кога се повикува на своите работи и работни задачи истовремено да ја покаже и легитимацијата за обезбедување. Доколку доследно се толкува оваа одредба, тоа би подразбирало работникот за обезбедување при секое спроведување на која било од неговите работни задачи кога е во контакт со странка да се легитимира. Сепак работникот за обезбедување своите работни задачи, по правило ги врши во униформирана работна облека, која дословно го легитимира, па потребата од постојано легитимирање е излишна, непотребна и нефункционална. Оваа одредба треба да се толкува рестриктивно, што подразбира обврската за свое легитимирање работникот за обезбедување да ја извршува на барање на странката која се сомнева во неговото службено својство.

Според ст. 3 од овој член работникот за обезбедување е должен на барање на овластено службено лице на МВР на РМ да ја покаже легитимацијата за обезбедување.

Доколку не постапува согласно одредбите од овој член, работникот за обезбедување, прави прекршок за кој може му

биде изречена глоба во износ од 600 до 700 евра во денарска противвредност за прекршоците предвидени со чл. 75 ст. 1 т. 4 и 5 од Законот за приватно обезбедување како и можност од изрекување прекршочна санкција забрана за вршење на дејност обезбедување лица и имот во траење од една до пет години. Работникот за приватно обезбедување го прави прекршокот ако во вршењето обезбедување лица и имот: не носи легитимација (чл. 75 ст. 1 т. 4); не ја покаже легитимацијата во случај кога се повикува на вршење обезбедување лица и имот или не ја покаже легитимацијата на барање на овластено службено лице на МВР на РМ (чл. 75 ст. 1 т. 5).

Постапување по наредба

Член 47

(1) Работник за обезбедување е должен да ѝ оспори ѝо наредба на овластено службено лице на Министерството.

(2) Работничкој од ст. 47 (1) на овој член не смее да изврши наредба на овластено службено лице на Министерството, како и наредба на свој ѝрејоспавен работник, доколку со ѝоа би извршил кривично дело.

Со оглед на фактот што работите на приватното обезбедување се поврзани со безбедноста воопшто, почитувањето на наредбите на претпоставени лица и постапувањето по нив претставува *conditio sine qua non* (услов без кој не се може) за успешно вршење на оваа дејност. Оттука, Законот ја нагласува обврската работникот за обезбедување да постапи по наредба на овластено службено лице на Министерството за внатрешни работи имајќи го предвид фактот што токму Министерството за внатрешни работи врши надзор и контрола врз работата во оваа сфера и што со воведувањето и регулирањето на приватното обезбедување, токму дел од овластувањата на ова Министерство се делегирани на оваа дејност. Неизвршувањето наредба, на пример, дури претставува инкриминирано дејствие и тоа во чл. 353-б од Кривичниот законик кое е сторено кога службено лице кое при вршење на должност што се однесува на спречување и откривање на кривични дела, фаќање на сторители на кривични дела или одржување на јавниот ред, мир и безбедноста на земјата не изврши или одбие да изврши

наредба на претпоставен.²² Притоа, законот поставува услов, за едно лице да биде одговорно за ова кривично дело, како резултат на неизвршувањето наредба да настапила потешка повреда на правата на друг, потешко нарушување на јавниот ред и мир или значителна имотна штета. Доколку не се достигне овој т.н. објективен услов на казнивоста,²³ односно претходно наведените последици, дејствието може да биде казниво како прекршок. Во конкретниот случај, повредата на чл. 47 од Законот за приватно обезбедување е казнива како прекршок со глоба од 900-1000 евра и со забрана за вршење на дејност обезбедување на лица и имот во траење од една до пет години.

Во чл. 49 ст. 1 т. 4 од овој закон изречно е утврдена обврската на работниците за приватно обезбедување за вршење проверка на идентитет на лице по наредба овластено службено лице од министерството.

Незаконитата наредба како основа за исклучување на противправноста. Правото изречно предвидува основа за исклучување на противправноста во случаите кога се работи за незаконита наредба или за наредба по чие постапување работникот би извршил кривично дело. Ова, всушност, значи дека одбивањето да се постапи по ваква наредба нема да доведе до барање одговорност од лицето кое треба да ја изврши, напротив доколку тоа лице изврши таква наредба и со тоа стори кривично дело, ќе биде одговорно за самото дело. Кривичниот законик кај делото од чл. 353-б оперира со изразот „незаконита наредба“ што значи дека службеното лице има право да одбие наредба која е незаконита од формален аспект на нејзината законска заснованост, односно доколку се работи за законски заснована одлука, службеното лице што треба да ја изврши нема право да ја оценува од аспект на целесообразноста.²⁴

Потенцирана е супсидијарната улога на работниците за приватно обезбедување во заштита на лица и имот во однос на обврската на МВР на РМ во сферата на јавната безбедност, а со тоа и заштита на телесниот интегритет и животот на граѓаните на Република Македонија и нивниот имот. Воспоставувањето

22 Кривичен законик, чл. 353-в.

23 За поимот објективен услов на казнивоста в. В. Камбовски, *op.cit.*, стр. 187-189

24 В. Камбовски, Н. Тупанчески, *op.cit.*, стр. 478.

можност правни лица да вршат приватно обезбедување не ја анулира обврската на МВР на РМ во оваа сфера туку создава услови министерството повеќе да се фокусира кон откривањето и докажувањето на кривичните дела и создавањето услови за стабилност и безбедност.

Почитување на угледот и достоинството на граѓаните и обем на примена на овластувањата

Член 48

(1) При примената на овластувањата работниците за обезбедување се должни да ги почитуваат угледот и достоинството на граѓаните, како и основните човекови права и слободи.

(2) Примена на овластувањата мора да биде пропорционална на употребата заради која истите се применуваат.

(3) Со примената на овластувањата не смее да се предизвикаат поголеми штејни последици од оние кои евенуално би настаниле, доколку работниците за обезбедување не би ги примениле овластувањата.

Почитување на човековите слободи и права и постапување во насока на предизвикување најмала штета. Со оглед на тоа што овластувањата кои ги имаат работниците за приватно обезбедување се поврзани со присилба, принуда и сл., таквите дејствија директно навлегуваат во сензитивната сфера на човековите права и рѓаа фасије претставуваат нивни повреди и повреда на човечкото достоинство. Примената на сила, употребата на огнено оружје, задржувањето (лишување од слобода) и други овластувања кога се правилно применети од страна на работник за обезбедување го добиваат епитетот на легитимност заради тоа што: прво, претставуваат делегирани овластувања од областа на безбедноста од страна на државата и второ, затоа што целта на нивното постоење е заштита на други, попретежни правни добра кои се загрозени во времето кога се вршат споменатите овластувања.

Токму од ваквото појдовно гледиште, во овој член законодавецот дава општо упатство до работниците за обезбедување дека своите овластувања, особено оние кои навлегуваат во сферата за личните права и слободи секогаш треба да ги применуваат резервирано, односно само кога тоа е неопходно потребно. Суштината на исклучувањето на противправноста кај преземањето овластувања засновани врз закон и во рамките на должноста е, меѓу другото, и тоа што службените лица при вршењето на вакви овластувања треба секогаш да го уважуваат барањето за рационалитет, односно да ги применуваат најблагите, најненасилни начини и мерки.²⁵ Укажувањето на законодавецот дека „не смее да се предизвикаат поголеми штетни последици од оние кои евентуално би настапиле со самиот напад, доколку работниците за обезбедување не би ги примениле овластувањата“, е во насока на тоа дека не смее да се жртвува повисоко правно добро (на пример, живот) за сметка на заштита на помало правно добро (на пример, имот).²⁶

Проверка на идентитет

Член 49

(1) Работник за обезбедување ќе изврши проверка на идентитет на лице:

1. при влез или излез од имотиот што работнички го обезбедува;
2. кое се наоѓа во превозно средство кое влегува или излегува од имотиот што работнички го обезбедува;
3. кое е зашечено во вршење на кривично дело или прекршок и
4. по наредба на овластено службено лице на Министерството.

(2) Проверка на идентитет од став (1) на овој член се врши со увид во лична карта или друг документи за лична идентификација што има фотোগрафија.

25 В. Камбовски, *op.cit.*, стр. 235-236

26 Во таа насока види ги објаснувањата за нужна одбрана и барањето за сразмерност на нападнатото добро и за крајна нужда каде што злото што се нанесува не смее да е поголемо од злото што се заканувало, В. Камбовски, *op.cit.*, 216-235 и Г. Марјановиќ, М. Каневчев, *op.cit.*, стр.152-166.

Со овој член дополнително се санкционира овластувањето на работниците за приватно обезбедување да вршат проверка на идентитет на лице предвидено во чл. 45. ст. 1 т. 1 од овој закон.

Со одредбите од ст. 1 се определуваат месната и функционалната надлежност на работникот за обезбедување за вршење проверка на идентитет на лице и тоа: при влез или излез од имотот што работникот го обезбедува; кое се наоѓа во превозно средство кое влегува или излегува од имотот што работникот го обезбедува; кое е затечено во вршење на кривично дело или прекршок (месна надлежност) и по наредба на овластено службено лице на МВР на РМ (функционална надлежност).

Од одредбите на ст. 1 од овој член произлегува дека работниците за приватно обезбедување ова овластување најчесто ќе го спроведуваат во објектот што се обезбедува или до границата на просторот што се обезбедува, но по исклучок, и на јавни места и тоа по наредба на овластено службено лице на МВР на РМ (кое може да биде реализирано и на самиот објект) како и при спроведување приватно обезбедување на објекти кои имаат јавен карактер на пример: продавници; ресторани; диско клубови; казина и други објекти доколку затечат лице при вршење кривично дело или прекршок.

Со чл. 52 од овој закон е предвидено овластувањето на работниците за приватно обезбедување да задржат лице затечено при вршење кривично дело за кое се гони по службена должност, што подразбира и право, но и обврска на работниците за приватно обезбедување, да го проверат идентитетот на овие лица. Доколку работниците за приватно обезбедување затечат лице кое извршило прекршок или кривично дело кое се гони по приватна тужба ќе го проверат идентитетот на лицето и истото ќе го ослободат.

Се разбира кај поголемиот дел од посетителите кај кои претходно работникот за обезбедување го проверувал идентитетот, а тоа ќе биде многу чест случај, нема да ја повторува оваа постапка доколку тој подолго време извршува работни задачи на истиот имот.

Проверката на идентитет подразбира утврдување податоци, особини и белези за лицето со кои тоа се разликува од останатите

луѓе. Идентитетот при вршењето приватно обезбедување, работниците за обезбедување најчесто ќе го проверуваат со помош на личните исправи кои со цел за идентификација ги издаваат управните служби на државите органи на кои најчесто е вметната фотографија од нејзиниот носител и се впишани основните лични податоци. Во таа смисла, идентитетот на македонските државјани при обид да влезат односно излезат од обезбедуваниот имот работниците ќе го утврдуваат преку следниве документи: лична карта, патна исправа, возачка дозвола, воена легитимација или некоја друга лична исправа која во себе ги содржи личните податоци за нејзиниот носител и негова фотографија како на пример службена легитимација од различни професии каде што таа се издава. На странските државјани идентитетот по правило ќе се утврдува со увид во нивните патни исправи, или исклучително, врз основа на некој личен документ во кој е вметната нивната фотографија.

Работниците при извршување на ова овластување би требало да бидат внимателни при прегледувањето на личната исправа со која го проверуваат идентитетот на лицето поради можноста да им биде дадена на увид фалсификувана лична исправа. За да се открие фалсификатот треба да се посвети внимание врз фотографијата, затоа што досегашната практика покажува дека овој вид исправи најчесто се фалсификуваат со замена на фотографијата, а многу поретко фалсификатите се целосни. Со воведувањето на биометриските исправи (лична карта и патна исправа) можностите за нивно фалсификување се речиси невозможни.

2. Предупредување

Член 50

(1) Работник за обезбедување ќе предупреди лице да се оддалечи од имотот што го обезбедува, ако лицето неовластено се задржува во него, односно ќе го предупреди лицето кое со своето однесување или пројашање да стори нешто ја загрозува сојузвеноста или безбедноста на друштвото или може да предизвика оштетување на имотот што работнички го обезбедува.

(2) Предупредувањето од сѐаовош (1) на овој член се издава на јасен и недвосмислен начин, усно на злас, со движења на рацеите и шелоито или со исиишани иредуиредувања и забрани.

Предупредувањето како овластување претставува дејствие со кое работникот за обезбедување всушност предупредува определено лице дека врши забрането дејствие, кривично дело или прекршок. Предупредувањето може да биде самостојно, кога дејствието на работникот за обезбедување завршува со самото предупредување или несамостојно, кога тоа е придружено, поточно кога го следат дејствија на примена на сила. Така, ако работникот за обезбедување забележи лице кое неовластено навлегло на обезбедуваниот имот или неовластено се задржува на него, ќе го предупреди да се оддалечи, при што може и да го легитимира, но не смее да го задржи, затоа што со тоа дејствие лицето всушност врши кривично дело нарушување на неповредливоста на домот од чл. 145 за кое гонењето не се презема по службена должност, туку по приватна тужба, освен ако не се работи за службено лице.²⁷ Но, ако, на пример, едно лице кое покрај тоа што неовластено се задржува на определен имот, пуши цигара или пали запалка на место каде што може да дојде до експлозија, работникот за обезбедување ќе го предупреди лицето дека со своето однесување може да ја загрози безбедноста и ако лицето не постапи по насоките на работникот за обезбедување, по предупредувањето може да дојде и до примена на сила со цел да се спречи потенцијалната штетна последица врз имотот и животот на лица од непосредното опкружување.

Значи, со одредбите од ст. 1 предвидени се две состојби.

Во правата станува збор за овластување на работникот за приватно обезбедување да предупреди лице кое се доближува до имотот што се обезбедува и да го натера да се оддалечи, односно да забрани лицето да влезе на имотот што се обезбедува. Всушност, многу често, ова е една од основните задачи при обезбедување лица и имот затоа што потенцијалните загрозувачи на имотот за да го сторат загрозувањето, односно оштетувањето или уништувањето на имотот најчесто ќе мора да влезат во него, освен ако е можно

27 Кривичен законик на Република Македонија, чл. 145.

заканата да се реализира со некое техничко помагало кое дејствува од одредена дистанца (дејствие со огнострелно оружје, фрлач на експлозивни тела, на пример).

Во втората ситуација станува збор за овластување на работникот за приватно обезбедување да предупреди лице кое неовластено се задржува на имотот што работникот за приватно обезбедување го обезбедува, а кое со своето однесување или пропуштање прави нешто со што ја загрозува сопствената или безбедноста на лицата кои се на имотот или може да предизвика оштетување на имотот што работникот го обезбедува. Значи, станува збор за лице кое со своето чинење или пропуштање го загрозува телесниот интегритет на лица кои се наоѓаат на имотот или го загрозува од оштетување или уништување имотот што се обезбедува. Во оваа ситуација работникот за приватно обезбедување ќе го предупреди лицето да се придржува на куќниот ред, а реалната животна ситуација, доколку лицето дава активен отпор или со своето однесување го загрозува телесниот интегритет и животот на присутните, вклучувајќи го и работникот за обезбедување или имотот, најчесто ќе бара примена и на некое друго овластување како примена на средство за присилба заради ставање во состојба на послушност на ова лице и избегнување на штетни последици. Доколку дојде до ваква ситуација се препорачува да се изврши проверка на идентитетот на загрозувачот согласно чл. 45 ст. 1 т. 1 односно чл. 49 од овој закон. Доколку дојде до примена на средство за присилба треба да се постапи и согласно чл. 57 од овој закон односно до најблиската подрачна единица на МВР на РМ да се достави писмен извештај (за извештајот подетално подолу).

3. Забрана за влез и неовластено снимање

Член 51

Работник за обезбедување нема да дозволи влез на непознато лице и ќе забрани неовластено снимање или внесување на средства и опрема за таа намена во имотот што го обезбедува, доколку лицето кое претходно било предупредено за тоа не постои во предупредувањето на работникот за обезбедување.

Ова овластување е во насока на спречување на конкретни кривични дела, на пример, нарушување на неповредливоста на домот, неовластено снимање и други дела кои би произлегле во конкретна ситуација кога едно лице нема да постапи по претходно даденото предупредување.

Со овој член дополнително се санкционира овластувањето на работниците за приватно обезбедување да не дозволат влез на непознато лице, како и да забранат неовластено снимање или внесување на средства и опрема за таа намена во имотот што го обезбедува, предвидено во чл. 45. ст. 1 т. 3 од овој закон.

Станува збор за две состојби или нивна комбинација.

Првата состојба, а со тоа и овластувањето на работниците за приватно обезбедување се однесува на забрана на влез на непознато лице на имотот што се обезбедува. Работникот може да му забрани односно да не му дозволи на непознато лице да влезе во имотот кој е предмет на обезбедување. Со ова овластување најчесто истовремено се спроведува и овластувањето за проверка на идентитетот (чл. 45 ст. 1 т. 1), но и овластувањето за вршење преглед на лица, предмети, возила и багаж предвидено со чл. 45 ст. 1 т. 5 од овој закон. Со задржување на непознатите лица надвор од имот во голема мерка се елиминираат потенцијалните опасности по имотот. Се поставува прашањето: Дали со реализацијата на ваквата мерка која произлегува од овластувањата на работникот за обезбедување на имот не се навлегува во човековите права и слободи? Се поаѓа од претпоставката дека приватниот имот кој се обезбедува има изворно право на безбедност од негово противправно одземање, оштетување или уништување, а ваквите

дејствија се извршуваат по налог на неговиот легален сопственик. Сопственикот, односно лице кое со негово ополномоштување се грижи за имотот, има право да знае кој влегува на имотот и да види што со себе внесува со цел да се спречи внесување средства кои можат да го оштетат односно да го уништат или противправно да го оттуѓат имотот или дел од него. Од друга страна, пак, при обезбедување на економски и производствени капацитети во приватна сопственост една од потенцијалните опасности е противправното одземање на готовите производи или делови и системи кои се користат во процесот на производство, пред сè, од работниците кои работат во овие претпријатија. Затоа сосем е легитимно правото на претпријатијата да пропишат можност за преглед на багажот при влегување, а особено за заштита од кражба при излегување од овие претпријатија. Во многу претпријатија ваквата мерка се презема по случаен избор на работниците и посетителите (со направа која е ослободена од субјективизам при изборот на лицето кое се прегледува) при нивното напуштање на фабриката што се покажува како многу ефикасно средство за превенција од ваквите „куќни кражди“.

Втората состојба која ја предвидува овој член е овластувањето да се забрани неовластено снимање или внесување на средства и опрема за таа намена во имотот што го обезбедува. Многу често покрај мерките за обезбедување имот со кој се заштитува од противправно одземање, оштетување или уништување се преземаат мерки за заштита на неговата приватност од противправно снимање и заштита на производните капацитети од т.н. индустриско разузнавање. Во таа смисла самата приватност на објектот подразбира дека тој не е објект од јавен интерес па сопственикот на имотот дава овластување за одредени снимања. Со одредбите на овој член работникот за обезбедување може да забрани снимање или внесување средства и опрема за снимање на имотот. При тоа ќе ги комбинира и погореспонатите овластувања за проверка на идентитетот на лица кои сакаат да влезат односно излезат од имотот, како и правото да изврши преглед во моторно возило и багаж кој со себе го носи лицето, како и да не дозволи неповикано лице да влезе во имотот.

Логично кон примената на ова овластување се наметнуваат и прашањата: „Дали работникот за приватно обезбедување може

да му ја одземе опремата за снимање на лицето кое неовластено почнало да снима на имотот“? и „Дали работникот за приватно обезбедување може да му го избрише снимениот материјал, кој лицето успеало да го сними пред да биде забележан и сопрен во снимањето од страна на работникот“?.

Одговорот на овие прашања мора да биде во насока на одредбите на овој закон и одредбите на Кривичниот законик на Република Македонија. По однос на првото поставено прашање одговор ни дава чл. 5 од овој закон со кој правните лица кои имаат дозвола за приватно обезбедување, а со тоа и нивните работници, не смеат да применуваат оперативни методи и средства кои со закон не се дозволени или за чија примена врз основа на закон со посебни прописи се овластени само надлежни државни органи. Одземањето предмети е во надлежност на државните органи на прогон, а одземањето предмети никаде не е статуирано како овластување на работниците за приватно обезбедување, па според тоа констатираме дека работникот за приватно обезбедување не може да му ја одземе опремата за снимање на лицето кое неовластено почнало да снима.

По однос на второто прашање одговорот го бараме во одредбата на законското битие на кривичното дело *Неовласитено снимање* предвидено и казниво со чл. 152 ст. 1 од КЗМ кое гласи: *Штој што неовласитено ќе најрави фототографски, филмски или видео снимки на друго лице или на неговите лични истории без негова согласност повредувајќи ја неговата приватност или штој што икаквите снимки непосредно ги пренесува на трето лице или му ги покажува на друго или на друго начин му овозможува со нив да се запознае.* Со ст. 2 од член 152 од КЗМ се статуира квалификаторната одговорност ако делото го стори службено лице, а со ст. 3 се статуира одговорноста на правно лице за предметното кривично дело. Со ст. 4 предвидено е за делото да се гони по приватна тужба што значи дека овластен тужител е нарачателот на услугата приватно обезбедување. Од ова произлегува дека работникот за приватно обезбедување не може да ја избрише снимката, туку ќе го провери идентитетот на снимателот и податоците ќе му ги предаде на сопственикот на имотот кој по приватна тужба ќе го гони лицето кое неовластено снимало. Со оглед на природата на кривичното

дело работникот за приватно обезбедување не може да го задржи снимателот во смисла на чл. 52 од овој закон.

4. Задржување

Член 52

(1) Работник за обезбедување ќе задржи лице кое е затечено во вршење на кривично дело за кое се гони по службена должност, а за задржувањето е должен веднаш да ја извести полицијата и ќе постави добиениот налог од полицијата.

(2) Доколку лицето од ставот (1) на овој член е малолетник, работничкиот за обезбедување е должен веднаш да го извести Министерството заради поставување согласно со прописите од областа на малолетничката правда.

Со овој член дополнително се уредува овластувањето на работниците за приватно обезбедување да задржат и предадат на полицијата лице затечено во вршење на кривично дело за кое се гони по службена должност, до доаѓањето на полицијата, предвидено во чл. 45. ст. 1 т. 4 од овој закон.

Според одредбите на ст. 1 од овој член работникот за обезбедување ќе задржи лице кое е затечено во вршење на кривично дело за кое се гони по службена должност, а за задржувањето е должен веднаш да ја извести полицијата и ќе постави добиениот налог од полицијата.

Според одредбите на ст. 2 од овој член доколку задржаното лице е малолетник, работникот за обезбедување е должен веднаш да го извести МВР на РМ заради поставување согласно прописите од областа на малолетничката правда.

Од одредбите на овој член од Законот за приватно обезбедување произлегува дека за задржување лице е потребно да се исполнат два услови: лицето да е затечено во вршење на кривично дело и за делото да се гони по службена должност. Согласно

одредбите на чл. 158 од Законот за кривична постапка²⁸ секој може да задржи лице под двата горенаведени услови, но според чл. 52 од овој закон ова не е само право, туку е и обврска на работниците за обезбедување. Работникот за обезбедување ќе задржи и лице кое се оддалечува од местото на извршување на кривичното дело непосредно по неговото извршување. Се препорачува по извршеното задржување, задржаното лице да се легитимира и заради лична безбедност на работникот за обезбедување, да се примени овластувањето преглед на лице, со цел пронаоѓање оружје или други пригодни средства за напад. Исто така, пожелно е да се обезбедат средствата кои лицето ги користело за извршување на кривичното дело и предметите прибавени од кривичното дело, пред сè, кај имотните деликти.

Обврска на работникот за обезбедување е, откако ќе го доведе во послушност сторителот на кривичното дело (во ваква ситуација може да употреби и средство за врзување лица предвидено со чл. 54 ст. 1 т. 3 од Законот за приватно обезбедување веднаш, но не подолго од еден час, да ја извести полицијата за задржувањето на лицето. Тој, исто така, врз основа на чл. 57 ст. 1 од Законот за приватно обезбедување е должен во рок од 24 часа да поднесе писмен извештај. Заедно со него, обврска која произлегува од чл. 57 ст. 2 од Законот за приватна обезбедување, во рок од 24 часа е и на правното лице да поднесе писмен извештај. Работникот за обезбедување е должен на лицето да му ја каже причината за задржувањето.

Од безбедносни причини, препорачливо е известувањето на полицијата да се врши преку Центарот за обезбедување и надзор²⁹ (ЦОН), впрочем како што погоре е кажано, работникот во Центарот за обезбедување и надзор има обврска да извести за секое сознание за сторено кривично дело за кое се гони по службена должност (чл.33 ст.5). Пропуштањето на извршувањето на оваа обврска од страна на работникот во Центарот за обезбедување и надзор е предвидено како прекршок.

28 Закон за кривична постапка (Службен весник на РМ, бр.15/97, 44/02, 27/04, 74/04, 75/06 и 150/10).

29 Центарот за обезбедување и надзор е пропишан со чл. 33 од ЗПО.

Кога задржаното лице е малолетник, врз основа на одредбите од Законот за малолетничка правда³⁰, при постапувањето со малолетниците органите на прогонот, пред сè, полицијата е должна да го извести подрачниот Центар за социјални грижи и родителот, односно старателот на малолетникот. Поради ова при задржување малолетник во Центарот за обезбедување и надзор, за задржувањето, ќе го извести и Центарот за социјални работи и родителот на малолетникот. Работникот за обезбедување од малолетникот ќе побара податоци за родителот и начинот на кој тој може да биде известен (телефонски број, адреса и сл.). За ова ќе го извести и Центарот за обезбедување и надзор кој ќе ја извести полицијата. Доколку малолетникот одбие да ги даде бараните податоци, работникот за обезбедување и за ова ќе го извести Центарот за обезбедување и надзор.

Со одредбите од чл. 52 на Законот за приватно обезбедување не е утврдено колкаво е времето на задржување на лицето. Според чл. 52 ст. 1 тој е должен да постапи по добиениот налог на полицијата. Доколку добие налог да го задржи лицето, тоа може да биде задржано до шест (6) часа. До овој период доаѓаме преку толкувањето на одредбите од ЗКП кои се однесуваат на правото на органите на прогон во преткривична постапка без налог да задржат лице за кривично дело кое се гони по службена должност, според кои тие се должни во рок од шест часа да го изведат задржаното лице пред судијата за претходна постапка. Периодот од шест часа е сосем доволен полицијата да го преземе задржаното лице од кое било место на задржување. Се препорачува работниците од Центарот за обезбедување и надзор во случај да се доведе во прашање преземањето пред истекот на шест часа да ја потсетат полицијата.

Доколку работникот за обезбедување ќе затече лице кое врши кривично дело кое се гони по приватна тужба тој е должен да го примени овластувањето предвидено со чл. 45 ст. 1 т. 1 односно чл. 49 од овој закон. Ова многу често ќе се случува кај кривичното дело *Кражба* предвидено и казниво со чл. 235 од КЗМ, ако вредноста на украдениот предмет е помала и сторителот одел кон тоа да присвои предмет од таква вредност, предвидено со ст. 2 од чл. 235 од КЗМ.

30 Закон за малолетничка правда (Службен весник на Р. М. бр.87/07) од 12.7.2007 год.

Казнено-правни аспекти на задржувањето. Задржувањето претставува ограничување на слободата на движење на определено лице. Тоа во најширока смисла на зборот претставува лишување од слобода. Оттука, секое неовластено и противправно лишување од слобода повлекува одговорност за извршителот. Законот за приватното обезбедување ги овластува работниците за приватно обезбедување да извршат задржување на лице под строго определени законски услови чие постоење ја исклучува противправноста на лишувањето од слобода. Така, работникот за обезбедување смее да задржи исклучиво лице кое е затечено во вршење на кривично дело за кое се гони по службена должност. Иако делата инкриминирани во Кривичниот законик доминантно се гонат по службена должност, работниците за обезбедување треба да внимаваат кога вршат задржување на определено лице да не се работи за дело за кое гонењето се презема по приватна тужба или по предлог. Така, на пример, гонењето за т.н. ситна кражба³¹ се презема по приватна тужба, па работникот за обезбедување не смее да го задржи лицето, туку може само да го легитимира. Противправното задржување всушност го исполнува битието на казненото дело противправно лишување од слобода од чл. 140 од Кривичниот законик.³² Со оглед на фактот дека работниците за обезбедување се третираат како службени лица, доколку го злоупотребат овластувањето за задржување, може да добијат и повисока казна од таа определена за основното дело, бидејќи законот предвидува квалифициран облик на противправно лишување од слобода кога тоа е извршено од страна на службено лице со злоупотреба на службената положба или овластување.

³³ *Задржувањето според Законот за кривична полиција.* Со оглед на тоа што, како што напоменавме, задржувањето претставува своевидно лишување од слобода и тоа без налог на суд, тоа во суштина е забрането дејствие, освен во исклучителни случаи како на пример, кога едно лице е *in flagranti* затечено во извршување на кривично дело за кое се гони по службена должност. Имено, Законот за кривична постапка предвидува дека секој има право да лиши од слобода лице затечено во вршење на кривично дело за кое се гони по службена должност ако постои

31 Види: Кривичен законик, чл. 235, ст. 2

32 Камбовски, Н. Тупанчески, *op.cit.*, стр. 100.

33 Кривичен законик, чл. 140, ст. 4.

опасност од бегство.³⁴ Тоа значи дека ако секој граѓанин има такво овластување, *argumentum a fortiori* (дотолку повеќе), тогаш такво овластување имаат и работниците за обезбедување, а тоа е и посебно обработено во Законот за приватно обезбедување. Во Законот за кривичната постапка е дадено објаснување дека лице затечено на извршување на кривично дело е лице кое е забележано при вршење на дејствието на делото, односно лице кое непосредно по сторено кривично дело е затечено под околности кои укажуваат дека сторило кривично дело. Тоа значи дека, на пример, може да се задржи и лице кое со трчање се оддалечува од објект во којшто е извршена провална кражба и сл. Иако Законот за приватно обезбедување не определува временска рамка на задржувањето, работниците за обезбедување треба да ја имаат предвид одредбата од чл.158 ст. 3 од Законот за кривичната постапка, според која лицето кое е задржано во рок од 6 часа треба од страна на полицијата да биде изведено пред надлежен судија на претходната постапка. Тоа значи дека работникот за обезбедување треба што побрзо да ја извести полицијата за задржувањето имајќи предвид дека вкупното време на задржување (и од страна на работниците за обезбедување и од страна на полицијата) не смее да надмине 6 часа.³⁵

Работникот за обезбедување кој спротивно на чл. 52 од ЗПО ќе задржи лице прави прекршок предвиден со чл. 76 ст. 1 т. 8 за што е предвидена глоба 900 до 1.000 евра во денарска противвредност и можност за изрекување санкција за забрана на вршење должност во период од една до пет години.

5. Преглед на лица, предмети, возила и багаж

Член 53

(1) Работник за обезбедување може да врши преглед на лица, предмети, возила и багаж при влез или излез од имошноти што го обезбедува.

34 Види: Закон за кривичната постапка, чл. 158 и објаснувањата за органите со посебни овластувања кај Н. Матовски, Г. Лажетик – Бужаровска и Г.Калаџијев, Казнено процесно право, Скопје, 2011, стр. 140-144.

35 Закон за кривичната постапка, чл. 158.

(2) Прегледот од сѐаваот (1) на овој член се врши заради ироаоаѓање на иредмети кои може да се користиат заради уништување или оштетување на имотот, односно иредизвикување ојасност ио живоот на лицето кое работничот го обезбедува.

(3) Преглед на лица се врши со надворешна ироверка на облеката и обукиите што ги носи лицето.

(4) Прегледот од сѐаваот (3) на овој член го врши работничот за обезбедување од ист иол, освен кога е нужен ишен иреглед заради одземање на оѓнено оружје или иредмети иодобни за нааѓа.

(5) Преглед на иредмети се врши со надворешна ироверка на иредметите кои се наоѓаат кај лице или иредмети кои се иренесуваат ио налоѓ на лицето.

(6) Преглед на возила и багаж се врши со надворешна ироверка на иросториите на возилото и на багажот.

(7) При вршење на ирегледот работничите за обезбедување можат да користиат шехнички средства за иаа намена.

Прегледот и претресот се процесни дејствија со кои се навлегува во приватноста на едно лице и затоа во законодавството се регулирани на начин кој предвидува нивна што порестриктивна примена. Прегледот, за разлика од претресот, е средство со кое навлегувањето во сферата на приватноста на личноста е на помало рамниште и затоа Законот за приватното обезбедување предвидува овластување исклучиво за преглед. Дури и според Законот за кривичната постапка прегледот на лица, превозни средства и багаж е овластување на полицијата,³⁶ па оттаму и логиката, ваквото овластување да го имаат и работниците за приватно обезбедување.

За разлика од прегледот којшто во суштина претставува надворешна инспекција, проверка на лица, предмети, возила и багаж, претресот значи подлабоко истражување на простории, лица и предмети кое може да се преземе исклучиво по судска наредба, а по барање на јавниот обвинител или во случај на опасност од одлагање и по барање на правосудната полиција.³⁷ Тоа значи дека работниците за обезбедување не смеат да вршат претрес,

³⁶ Закон за кривичната постапка, чл. 276

³⁷ Закон за кривичната постапка, чл. 181.

туку исклучиво преглед. Противзаконитото вршење претрес претставува кривично дело според чл. 146 од Кривичниот законик, при што како потезок облик на делото е предвиден случајот кога претресот спротивно на законот го извршило службено лице.³⁸

Со член 53 дополнително се уредува овластувањето на работниците за приватно обезбедување да вршат преглед на лица, предмети, возила и багаж, предвидено во чл. 45. ст. 1 т. 5 од овој закон.

Согласно член 53 ст. 1 од овој закон работникот за обезбедување може да врши преглед на лица, предмети, возила и багаж при влез или излез од имотот што го обезбедува. Целите за вршење преглед на лица, предмети, возила и багаж се пропишани во ст.2 од овој член, односно се врши заради пронаоѓање на предмети кои може да се користат заради уништување или оштетување на имотот или заради предизвикување опасност по животот на лицето што работникот го обезбедува.

Иако со законот не е прецизно пропишано, сосем логички, е преглед на лица, предмети, возила и багаж, да се врши и заради спречување на противправно отуѓување на имотот што се обезбедува. Во таа смисла работникот за обезбедување при вршењето преглед ќе бара и ќе спречи внесување односно изнесување на предмети со кои може да се изврши кривично дело или кои потекнуваат од кривично дело.

Согласно ст. 3 од овој член прегледот на лица се врши со надворешна проверка на облеката и обувките што ги носи лицето, а го врши работник за обезбедување од ист пол, освен кога е нужен итен преглед заради одземање огнено оружје или предмети подобни за напад (ст. 3 и 4). Прегледот на предмети, возила и багаж, исто така, се врши со надворешна проверка на предметите кои се наоѓаат кај лицето или предмети кои се пренесуваат по негов налог (ст. 5 и 6). Прегледот на возила и багаж се врши со надворешна проверка на возилото, неговиот патнички и багажен простор, просторот во кој е сместен моторот, просторот околу резервоарот, резервната гума и браниците, а кај товарните возила може да изврши детален преглед во приколката.

38 Кривичен законик на Република Македонија, чл. 146.

При вршење преглед работникот за обезбедување треба да внимава, прегледот да не го претвори во претрес што е истражно дејствие и се врши само по наредба на судија за претходна постапка. Имено работникот за обезбедување може да врши само надворешен преглед без какви било мануелни активности освен кај прегледот на лице кој може да го направи со надворешен преглед на облеката, пред сè, заради пронаоѓање оружје и други загрозувачки предмети или предмети забранети за внесување на објектот што се обезбедува (пример внесување пиротехнички материјали на стадион). Доколку се сомнева дека во џебовите од облеката лицето има таков предмет, ќе го замоли да ги испразни џебовите заради преглед. Кога прегледува предмети, ташна на пример, ќе го замоли лицето да ја отвори и по потреба да извади нешто од неа, без тој лично да ја допира ташната или кој било од предметите.

Согласно ст. 7 од овој член работниците за обезбедување, прегледот може да го вршат со употреба на технички средства за таа намена како што се: детектори за метал, детектори за експлозив, детектори кои користат рендген зраци, сферни огледала и други помагала.

6. Употреба на средства за присилба

Член 54

(1) Во вршењето обезбедување, работник за обезбедување може да ги примени следниве средства за присилба:

- 1) физичка сила;
- 2) џумена џалка;
- 3) средства за врзување на лица;
- 4) хемиски средства (сиреј);
- 5) огнено оружје и
- 6) гресирано куче.

(2) Средствата за присилба од ставот (1) на овој член се применуваат само кога работничкиот за обезбедување не може на друг начин да одбие нейосреден иротиврвен напад насочен кон неговиот или животиот на лицата кои ги обезбедува или нейосреден

противправен напад насочен кон уништување, оштетување или оштетување на имотиот што го обезбедува.

(3) Пред примена на средствата за присилба од ставот (1) на овој член, работникот за обезбедување е должен јасно да го предупреди лицето спрема кое ќе го примени средството за присилба.

(4) Средствата за присилба може да се употребаат ако целта на постипувањето не може да биде остварена на друг начин.

(5) Работникот за обезбедување секогаш ќе употреби средство за присилба со кое со причинување на најмала штета ќе ја оствари целта.

(6) Работникот за обезбедување е должен да престане со употреба на средството за присилба, веднаш штом ќе престанат причините поради кои дошло до негово употреба.

(7) За употреба на средствата за присилба, работникот за обезбедување ја известува полицијата веднаш, а најдоцна во рок од еден час од моментот на престанување на вршење на дејствието.

Со овој член се разработува овластувањето на работниците за приватно обезбедување да употребат средство за присилба, предвидено во чл. 45. ст. 1 т. 6 од овој закон. Со овој член законодавецот ги уредува само општите услови за примената на средствата за присилба, додека со чл. 55 ја пропишува употребата на огненото оружје, а со чл. 56 употребата на дресирано куче.

Со ст. 1 од член 54 се пропишани видовите средства за присилба кои работникот за обезбедување може да ги примени при вршење приватно обезбедување, па во таа смисла работникот за обезбедување може да ги примени следниве средства за присилба: физичка сила; гумена палка; средства за врзување лица; хемиски средства (спреј); огнено оружје и дресирано куче. Со чл. 79 т. 7 МВР на РМ согласно чл. 81 од овој закон, беше обврзано во рок од шест месеци од денот на влегување на законот во сила да донесе подзаконски акт за начинот на примена на средствата за присилба. Во таа смисла МВР на РМ на 10.06.2013 година го донесе

Упатството за начинот на примена на средствата за присилба³⁹ (во понатамошниот текст само Упатството) кое стапи во сила на 14.6.2013 година.

Уиошреба на физичка сила. Согласно чл. 5 од Упатството под примена на физичка сила се смета употребата на различни зафати, боречки вештини или слични постапки врз телото на друго лице, кои имаат за цел одбивање на напад, спречување бегство на лице или совладување на отпорот на тоа лице. Ударите со шлаканица и клоца, тегнењето за коса, за облека и за уши, не се сметаат за физичка сила и работникот за обезбедување не смее да ги применува.

Примената на физичката сила, со цел за да се спречи и отстрани опасноста или заканата врз заштитиуваното лице или имот е едно од најчувствителните прашање на приватната безбедност. Притоа се поставуваат следниве прашања: „Кога се исполнети условите за примената на ова овластување“?; „Дали е потребно да има конкретно дејствие со кое би настанала штета или уништување на заштитиуваниот имот или пак е потребно да постои сериозна закана врз него“?; „Дали работникот кој врши обезбедување на имотот може превентивно да дејствува применувајќи физичка сила за да спречи негово загрозување“?; „Дали со ова право не се создава широка можност за примена на сила од страна на работниците за обезбедување“?. Се разбира дека искористувањето на ова право од страна на работникот кој врши приватно обезбедување, а тоа го санкционира и законодавецот, мора да биде само во случаите кога тоа е навистина неопходно потребно.

Впрочем, неопходноста од потребата за примената на ова право во заштитата на лицата и имотот ја заострува и самиот законодавец кој бара од работникот задолжително гласно (и разбирливо з.н.) да го предупреди лицето спрема кое ќе го примени ваквото средство за присила. Со пропишувањето на овој дополнителен услов, цел на законодавецот е да се намалат можните злоупотреби на ова право од страна на работниците за обезбедување, врз физички лица кои не претставуваат сериозна закана за заштитиуваниот субјект/објект.

39 Упатство за начинот на примена на средства за присилба, (Службен весник на РМ бр. 86/2013 од 14.6.2013).

Работникот за обезбедување, според чл. 6 од Упатството, по претходно предупредување применува физичка сила заради одбивање на непосреден противправен напад насочен кон неговиот живот или животот на лицата кои ги обезбедува или непосреден противправен напад насочен кон уништување, оштетување или отуѓување на имотот што го обезбедува.

За споредба, чл. 9 од Кривичниот законик, вели дека „нужна е онаа одбрана што е неопходно потребна сторителот да одбие од себе или од друг истовремен противправен напад.

Така, може да заклучиме дека Упатството во определен домен ги стеснува границите на постапување на работниците на приватното обезбедување за разлика од оние кои постојат за нужната одбрана. Имено, кај приватното обезбедување, нападот треба да е непосреден, што значи директен и да се однесува на загрозување на животот или имотот. Така, не може да постапи работник на приватно обезбедување во ситуации на напад врз честа или угледот, вербален напад, пцуење и сл.

Правото на нужна одбрана што според Кривичниот законик го има секој граѓанин не е ограничено само врз овие правни добра, додека приватното обезбедување е точно определена дејност со конкретни цели и може да се применува само за определени категории противправни дејствија.

Тоа што на пример, Упатството не го споменува зборот „истовремен“ во поглед на нападот и одбраната, не значи дека работникот на приватното обезбедување треба да врши дејствие во насока на „одбрана“, кога нападот престанал. Казненото право е гранична линија во поглед на ширината, екстензивноста на определувањето на границите на постапувањето, па така, доколку работникот преземе дејствие што би резултирало со телесна повреда, на пример, откако нападот престанал, ќе биде кривично одговорен.

Да резимираме, во врска со ваквите ситуации, покрај тоа што експлицитно е утврдено со Упатството, важат и правилата за нужната одбрана кои погоре се елаборирани.

Проблематично прашање кое се поставува во овој домен е тоа, во каков вид и во колкав обем смее да се примени средство за присилба за „непосреден противправен напад насочен кон уништување, оштетување или отуѓување на имотот“ што се обезбедува. Нападите насочени кон уништување, оштетување или отуѓување на имотот всушност претставуваат исполнување на битијата на определени кривични дела против имотот (одземање туѓи предмети, оштетување туѓи предмети, различни облици на кражба итн.).

Постои неиздиференциран став во казненоправната теорија по ова прашање. Според некои гледишта, нападот врз имот дозволува и одбрана со повреда на повисоко правно добро (така е најчесто во англосаксонските правни системи).⁴⁰

Повеќето модерни законодавства, особено европските, кои припаѓаат на континенталното право, прават дистинкција помеѓу напад врз лице и напад врз имот, при што во вториот случај се поставени построги ограничувачки критериуми (така, на пример, при напад врз имот не смее да се убие напаѓачот).⁴¹

Овие прашања всушност засегаат во институтот пропорционалност за кој делумно стана збор погоре. Законот бара пропорционалност преку востановувањето на институтот ексцес, односно пречекорување на нужната одбрана. Пропорционалноста пред сè, се однесува на барање интензитет на одбраната да биде приближен на интензитетот на нападот. Иако законот не бара пропорционалност на добрата, општите начела на казненото право не дозволуваат за напад врз имот, на пример, да се одговори престојно, со нанесување тешки телесни повреди или смрт.

Дури и праксата на Европскиот суд за човекови права од Стразбур преку своите пресуди имплицира на тоа дека посегнувањето по правото на живот мора да е строго контролирано

40 Вакво стојалиште застапуваат и Ѓ. Марјановиќ, М. Каневчев, *op.cit.*, стр. 155-156

41 В. Камбовски, *op.cit.*, стр. 224.

и ограничено во поглед на правните добра. По експлицитното детерминирање на оваа сфера од страна на Судот, дури и Велика Британија која по природа е држава чиј правен систем припаѓа на англосаксонското семејство – прецедентно право, го смени своето законодавство во насока на тоа дека нападот врз имот кој не е сам по себе (посредно) и напад врз нечиј живот, не смее во никој случај да го легитимира посегаето по нечиј живот.⁴²

Во врска со чл. 9, ст.3 од Кривичниот законик и прашањето на пропорционалноста и пречекорувањето на нужната одбрана се и чл. 7 од Упатството и чл. 54 од ЗПО. Имено, тоа што чл. 7 од Упатството, определува дека „ако работникот за обезбедување оцени дека непосредниот напад или отпорот од страна на лицето може да биде совладан само со примена на физичка сила, првенствено ќе го примени тоа средство за присилба“ и чл. 54 од ЗПО, дека “работникот за обезбедување секогаш ќе употреби средство за присилба со кое со причинување на најмала штета ќе ја оствари целта....работникот за обезбедување е должен да престане со употребата на средството за присилба, веднаш штом ќе престанат причините поради кои дошло до негова употреба“ не значи ништо друго туку дека со ова посредно се третираат ситуациите на т.н. ексцес или пречекорување. Одбраната не смее да биде несразмерна со нападот, дури ако и со поблага одбрана би се одбил нападот- треба да се примени таквиот облик на (поблага) одбрана и одбраната не смее да трае по прекинување на нападот, т.е. употребата на сила не смее да продолжи откако престанале причините за употреба на сила (нападот).

Ујоџреба на ѓумена ѝалка. Доколку, согласно чл. 7, алинеја втора од Упатството, работникот за обезбедување оцени дека не може да го совлада отпорот или да одбие напад врз себе, личноста или објектот што ги обезбедува само со примена на физичка сила, ќе примени гумена палка. Гумена палка може да се примени, пред сè ако нападот доаѓа од страна на повеќе лица или при нападот се употребува соодветно опасно средство. Гумена палка може да се примени и за совладување отпор, кој може да биде активен, а во исклучителни случаи и кога отпорот е пасивен.

42 Европска Конвенција за правата на човекот и основните слободи, чл. 2, достапна на http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf

Како отпор се смета: секое спротивставување на наредбите на работникот за обезбедување издадени за оддалечување од определено место; приспособување на однесувањето согласно правилата предвидени со куќниот ред и секое однесување со кое се спречува или оневозможува извршувањето на службените задачи (чл. 8 од Упатството алинеја прва).

Согласно чл. 8 од Упатството алинеја трета, *акџивен оџџор* постои кога лицето дава отпор со примена на оружје, орудие, други предмети или физичка сила (се бори, се турка, се засолнува со разни предмети) и на тој начин го оневозможува работникот за обезбедување да ги извршува службените работи.

Согласно чл. 8 од Упатството алинеја четврта, *џасивен оџџор* постои кога лицето нема да се отповика на предупредувањето на работникот за обезбедување или ќе се стави во таква положба (ќе легне, ќе клекне, ќе се фати за некој предмет и слично) со кое се оневозможува извршувањето на службените работи.

Кога лицето дава пасивен отпор гумена палка не се применува, освен ако лицето со пасивниот отпор ја оневозможува интервенцијата на работникот за обезбедување, а нема други можности таквиот отпор да се совлада или примената на физичка сила е без успех (чл. 10 од Упатството).

Работникот за обезбедување веднаш престанува да применува физичка сила или гумена палка штом престане непосредниот напад или отпорот од страна на лицето против кое гумена палка или физичка сила е употребена.

Забранета е приманата на гумената палка врз виталните делови на телото односно по главата, слабините, stomакот, препоните и слично (чл. 11 од Упатството).

Уџоџреба на средсџваџа за врзување лица. Средствата за врзување лица претежно ќе се употребуваат кога согласно чл. 52 од Законот за приватно обезбедување ќе биде задржано лице односно кога треба да се спречи самоповредување или повредување други лица.

Согласно чл. 12 алинеа прва од Упатството средства за врзување лица се: лисици, пластични стеги и прирачни средства

(ленти, ленти за лепење, кожен или пластичен ремен, врвки или други средства со кои на лицето може да му се заврзат рацете).

Ако работникот за обезбедување со себе нема лисици или пластични стеги може да употреби прирачни средства. Употребата на прирачните средства треба да се прекине веднаш штом се обезбедат лисици или пластични стеги, само доколку тоа не влијае врз безбедноста на постапката, на работникот за обезбедување или безбедноста на трети лица. Работникот за обезбедување кога користи лисици или пластични стеги му ги врзува рацете на лицето зад неговиот грб (чл. 12 алинеја втора и трета од Упатството).

Уйоџреба на хемиски средства (спреј). Хемиското средство (спреј) може да биде употребено за одбивање напад од повеќе лица или очигледно посилно лице, односно лице кое применува боречки вештини, односно кога се исполнети условите за примена на гумена палка.

Под примена на хемиски средства (спреј) се смета примена на течни форми на распрскувачи кои не се штетни за здравјето на луѓето. Работникот за обезбедување го користи спрејот на начин што го стиска и го насочува кон очите на лицето со што ќе се постигне максимален, односно, единствен ефект при одбраната. При примената на спрејот треба да се почитуваат упатствата на производителот. Спрејот треба да е наполнет со супстанца која надразнува и да е покриен во делот каде што се активира. Дозата треба да е наполнета со гас под притисок (чл. 13 од Упатството).

Во законот подетално се пропишува начинот на примена на огненото оружје и дресираното куче додека начините на примена на останатите, горенаведени средства за присилба, се пропишани во Упатството.

Согласно ст. 2 и ст. 4 од член 54 средствата за присилба се применуваат само, кога тоа е неопходно потребно, односно кога работникот за обезбедување не може на друг начин да одбие: а). непосреден противправен напад насочен кон неговиот или животот на лицата кои ги обезбедува или б). непосреден противправен напад насочен кон уништување, оштетување или отуѓување на имотот што го обезбедува. На речиси идентичен начин целта за примена на средствата за присилба ја предвидува и Упатството со

чл. 2, односно, работникот за обезбедување средствата за присилба ги применува ако саканата цел не е постигната со примена на ненасилни средства. Примената на средствата за присилба треба да се врши согласно начелото на *нужносii - неoйxoднocтii* при што средството за присилба се употребува само во случај кога тоа е *неoйxoднo иoйшpeбнo* и ако тоа е *eдинcтвeнoишo мoжнo* средство за постигнување на целта.

Со ст. 3 од член 54 наметната е задолжителна обврска за работникот за обезбедување пред примена на кое било средство гласно да го предупреди лицето спрема кое ќе го примени средството за присилба, обврска која е утврдена и со чл. 6 од Упатството. Пред примената на средствата за присилба работникот за обезбедување задолжително гласно предупредува еднаш, а само при употреба на огненото оружје, согласно чл. 17 од Упатството предупредува два пати и тоа: првиот пат „стој обезбедување“, а вториот пат „стој ќе пукам“.

Со ст. 5 од член 54 на работникот за обезбедување му се наложува обврска секогаш да употреби средство за присилба со кое со причинување на најмала штета ќе ја оствари целта согласно начелото на постапност и пропорционалност каде на почетокот секогаш се употребува најблагото, односно она средство за присилба со кое, со најмалку штетни последици, ќе се оствари целта. Според чл. 4 од Упатството, ако со примената на средствата за присилба е предизвикана повреда или настапила смрт, работникот за обезбедување веднаш за повреденото лице обезбедува медицинска помош, а најдоцна во рок од еден час усно го известува Министерството за внатрешни работи.

Согласно ст. 6 од овој член работникот за обезбедување е должен да престане со употребата на средството за присилба, веднаш штом ќе престанат причините поради кои дошло до негова употреба, согласно начелото за *oгpaничeнocтii на yиoйшpeбa на иpисилбaишa*. Истата обврска е статуирана и со чл. 9 од Упатството.

Согласно чл. 3 од Упатството забранета е примената на средства за присилба спрема деца, очигледно болни, стари и изнемоштени лица, тешки инвалиди и бремени жени, освен ако овие лица со огнено оружје или друго опасно средство непосредно

го загрозуваат животот на работникот за обезбедување или на друго лице.

Во ст. 7 од член 54 за работникот на обезбедување е предвидена обврска за употребата на средствата за присилба, да ја извести полицијата (најблиската подрачна единица на МВР на РМ) веднаш, а најдоцна во рок од еден час од моментот на престанување на вршење на дејствието, а во рок од 24 часа согласно чл. 57 ст. 1 и 2 тој и правното лице во кое е вработен доставуваат писмен извештај за примената на средството за присилба до МВР на РМ.

Во рамките на целосно согледување на значењето непосреден противправен напад и нужна одбрана во продолжение ќе следи дополнителна аргументација на овој сегмент на прашања. Што е всушност одбивањето непосреден противправен напад и нужната одбрана. Со оглед на тоа што согласно овој член од Законот за приватното обезбедување, средствата за присилба се применуваат само кога работникот за обезбедување не може на друг начин да одбие непосреден противправен напад насочен кон неговиот или животот на лицата кои ги обезбедува или непосреден противправен напад насочен кон уништување, оштетување или отуѓување на имотот што го обезбедува, заклучуваме дека целта на примената на средствата за присилба е одбивањето на непосреден противправен напад. Во казненото право одбивањето на противправен напад е дел од институтот нужна одбрана. Правилата и стандардите за нужната одбрана се „плафон“ – горна граница преку која не смее да помине работникот за обезбедување затоа што во таков случај улогите се менуваат, дејствието што самиот тој го презема станува противправно и против него е дозволена нужна одбрана.⁴³

Од казненоправен аспект, нужната одбрана претставува основа за исклучување на противправноста, при што не претставува кривичо дело она што е сторено во нужна одбрана, односно во одбрана што е неопходно потребна сторителот од себе или од друг да одбие истовремен противправен напад.⁴⁴

43 В. Камбовски, *op.cit.*, стр. 236.

44 Кривичен законик, чл. 9, ст.1

Кај нужната одбрана разликуваме два елемента: напад и одбрана.

Нападот е противправно дејствие насочено кон загрозување или повреда на некое правно добро. Во казнено-правната теорија се нагласува дека нападот може да дојде од физичко (дури и од правно) лице, дете или непресметливо лице. Тој треба да е објективно насочен кон загрозување или повреда на заштитено правно добро (живот, тело, имот итн.). Натаму, нападот треба да е противправен и истовремен, актуелен од аспект на одбраната, како и вистински.⁴⁵

За нападот да е противправен, не треба зад него да стои некакво законско овластување (на пример, не може некој да постапи во нужна одбрана третирајќи го како напад легитимното апсење – лишување од слобода од страна на полицаецот поради тоа што зад него стои законско овластување).

Во врска со актуелноста - траењето на нападот, треба да се нагласи дека тој треба да трае во моментот кога лицето ја презема одбраната. Како актуелен, истовремен, се смета нападот кој започнал, е во тек, кој непосредно претстои (на пример, напаѓачот го извлекува пиштолот од футрола или сл.) или е привремено прекинат (на пример, напаѓачот ја менува рамката со намера да продолжи да пука). Во ваквите случаи нападнатиот има право да преземе дејствие со кое ќе се одбие таквиот напад, односно да преземе одбрана.⁴⁶

Во врска со барањето нападот да биде вистински, тоа значи тој реално, објективно да постои, а не да биде само умислен од страна на „нападнатиот“. Може да се случи, на пример, некој некому да подава определен предмет во темнина, а другиот да помисли дека кон него е вперено оружје или случаен минувач кој држи пенкало во раката, некому на сенката што ја видел на ѕидот да му се види како напаѓач со остар предмет, па мислејќи дека е нападнат, да го повреди или убие. Во ваквите случаи се работи за т.н. путативна, вообразена, претпоставена нужна одбрана што

45 В. Камбовски, *op.cit.*, стр. 218

46 *Ibid.*, стр. 220-221.

всушност и не претставува нужна одбрана, а во казненото право се решава преку одредбите за вистинска стварна заблуда.⁴⁷

Што се однесува до одбраната како елемент на нужната одбрана, таа треба да биде истовремена со нападот, неопходно потребна, ограничена на одбивање на нападот и пропорционална во поглед на интензитетот.

Во врска со барањето за истовременост, тоа значи дека нападнатиот лице има право да се брани само додека нападот трае, додека е актуелен, како што е погоре објаснето. Доколку едно лице се „брани“ откако завршил нападот, тоа нема да се третира како нужна одбрана, туку ќе претставува класичен случај на одмазда. На пример, доколку едно лице го испразнило шаржерот, па става нов, нападнатиот има право да се брани и во времето кога лицето става нов шаржер. Но, ако напаѓачот ја потрошил муницијата и веќе е очигледно дека нападот престанал, нападнатиот нема право да се „брани“.

Во врска со тоа дека одбраната треба да биде неопходно потребна, треба да се нагласи дека секогаш кога нападнатиот би можел да се премести од нападот, тој треба тоа да го стори. Иако, за ваквото барање има спротивставени мислења, ова особено треба да се применува тогаш кога нападот доаѓа од дете, непресметливо лице и слични категории лица.⁴⁸

Важно е да се напомене и тоа дека нема право на нужна одбрана ако нападнатиот може да се заштити со повикување на полицијата и сл. (ако не постои реален моментален напад како зло, туку закана за „идно зло“, уцена и сл.).⁴⁹

Целта на одбраната, логички, треба да биде, одбивање на нападот и таа уште треба да биде пропорционална во поглед на интензитетот. Доколку нападнатиот при одбраната одговори во толкава мера несразмерно што самиот ќе се претвори во напаѓач, тогаш нема да се третира како делото да го сторил во нужна одбрана. На пример, ако едно лице се наведне, земе и фрли мал камен кон друго лице, што објективно би можело да предизвика

47 Кривичен законик на Република Македонија, чл. 16.

48 В. Камбовски, *op.cit.*, стр. 219

49 *Ibid.*, стр. 223.

единствено обична телесна повреда, другото лице на тоа не смее да му возврати со пукање. Судската пракса (особено на врховните судови на поранешните југословенски републики), покажува дека не се поставуваат неразумни апсолутизирани барања: нападнатиот има право да одговори и со огнено оружје, ако напаѓачот, иако не напаѓа со пиштол, сепак би можел да го убие нападнатиот (на пример, има нож, друго орудие или предмет или е професионален боксер, каратист и сл., наспроти нападнатиот кој нема такви вештини).

Кривичниот законик на Македонија оваа материја ја регулира во чл. 9, ст. 1 и 2, а во ставот 3 е опфатено прашањето за пречекорувањето на границите на нужната одбрана. Иако на прв поглед пречекорувањето би можеле да го разгледуваме од аспект на време (временско пречекорување, т.н. екстензивен ексцес) и од аспект на интензитет (интензивно пречекорување, интензивен ексцес), за пречекорување се смета само второто, односно пречекорување на границите на нужната одбрана е можно само доколку интензитетот на одбраната не одговара со интензитетот на нападот и во таков случај лицето би било казнето, но судот може да му одреди поблага казна, а во определени случаи и да го ослободи од казна.⁵⁰ Ако зборуваме за одбрана која настапила по завршувањето на нападот, тоа не се третира како нужна одбрана, ниту како нејзино пречекорување, туку како кривично дело. Така, на пример, Сојузниот Врховен суд на поранешна Југославија, во предметот Кж.19/57, истакнува дека не е можно од нападнатиот секогаш да се бара ладно и трезвено просудување на ситуацијата и таква одбрана што целосно ќе соодветствува на интензитетот на нападот. Врховниот суд на С.Р. Македонија, пак, во пресудата Кж 540/63, истакнува дека пречекорување постои кога нападнатиот можел и на друг начин да го одбие нападот (но, како таков не може да се земе бегането од напаѓачот).⁵¹

Ако натаму ја анализираме законската одредба за нужната одбрана, ќе забележиме дека постојат два облици на нужна одбрана (...нужна е онаа одбрана која е неопходно потребна сторителот да одбие од себе или од друг истовремен противправен напад). Освен

50 Г. Марјановиќ, М. Каневчев, *op. cit.*, стр. 160, В. Камбовски, *op. cit.*, стр. 226.

51 Преземено од В. Камбовски, *op. cit.*, стр. 222-224.

можноста нападнатото лице само да се брани, законот предвидува можност и друго лице да го брани нападнатото. Всушност, кога работникот на приватното обезбедување одбива напад од лицето кое го обезбедува, тој врши т.н. нужна помош,⁵² само што тоа го прави врз основа на посебно овластување кое произлегува од закон и од посебен договор. Но, стандардите кои важат за ваквите ситуации се исти.

6.1. Употреба на огнено оружје

Член 55

(1) Работник за обезбедување може да употреби огнено оружје само ако објективно не е во можност да ја извеси полициската и ако на друг начин не може да:

1) одбие непосреден протививрвен напад со кој се загрозува негово или животно или животно на лицето кое го обезбедува или

2) одбие непосреден протививрвен напад на имотот што го обезбедува.

(2) За напад од ставот (1) точка 1 на овој член се смета секој физички напад на начин или со средство (огнено оружје, оштро оружје или друг сличен предмет со кој може да се загрози животно) кое претставува непосредна опасност по животно, напад кој го вршат две или повеќе лица, односно напад од очигледно физичко силно лице или лице кое се служи со посебни вештини.

(3) За напад од ставот (1) точка 2 на овој член се смета секое дејствие насочено кон уништување, оштетување или оштетување на имотот што се обезбедува.

(4) Пред употребата на огнено оружје, работникот за обезбедување гласно го предупредува лицето за намерата за употреба на огнено оружје.

(5) Употреба на огнено оружје е забранета:

52 Ѓ. Марјановиќ, М. Каневчев, op. cit., стр. 159.

- 1) доколку со штоа се доведува во опасност живошото на друѓи граѓани;
- 2) доколку бремена жена чија бременост е видлива, дојде и старец, освен ако овие лица со огнено оружје или со друѓи опасни средства непосредно го загрозуваат живошото на работничокот за обезбедување или на лицето кое се обезбедува и
- 3) доколку обезбедување на јавни собири и друѓи настани.

Примената на средствата за присилба е чувствителен сегмент во реализацијата на задачите од областа на приватното обезбедување која мора да се извршува само во исклучителни ситуации. Употребата на огнено оружје во спроведувањето задачи при обезбедување лица и имот е уште почувствително и сериозно дејствие во исполнувањето на овие задачи. Правото да се поседува огнено оружје произведува сериозни обврски за секого, а особено за правното лице кое се занимава со приватно обезбедување и неговите работници. Употребата на огнено оружје треба да се сведе на минимум, само во најсериозни и исклучителни ситуации предвидени со Законот за приватно обезбедување. Впрочем и кај овластените службени лица од МВР на РМ, кои извршуваат работни задачи во одржувањето на државната и јавната безбедност, употребата на огнено оружје е предвидена во исклучителни ситуации и со строго определени правила. Во САД работниците кои се занимаваат со физичко обезбедување на лица и имот не смеат да носат огнено оружје. Само оние работници на агенциите кои во САД се занимаваат со транспорт на пари и вредности можат да бидат вооружени.

Одредбите за употреба на огненото оружје согласно овој закон може да ги систематизираме како *употреба на огненоото оружје во поширока и употреба на огненоото оружје во тесна смисла.*

Одредбите за овој поим во неговата поширока смисла законодавецот ги пропишал во Глава III под наслов „Вршење приватно обезбедување“ и тоа со одредбите од чл. 27 до чл. 31 (вклучувајќи го и чл. 31) кои се однесуваат на набавката, чувањето и употребата (законски термин) односно носењето на огненото

оружје и територијата на која се носи, кои услови и какви исправи треба да поседува работникот за обезбедување, должноста од организирање контролно гаѓање и слично.

Одредбите за овој поим во неговата потесна смисла кои се однесуваат на можноста да се употребува огненото оружје во вистинска смисла на зборот, односно отворање оган од него заради одбивање противправен напад на живот или имот законодавецот ги пропишал во овој член.

Во таа смисла согласно ст. 1 т. 1 и т. 2 од овој член работник за приватно обезбедување ќе употреби огненото оружје само ако објективно не е во можност да ја извести полицијата и ако на друг начин не може да одбие непосреден противправен напад со кој се загрозува неговиот живот или животот на лицето кое го обезбедува и да одбие непосреден напад на имотот што се обезбедува.

Од законската формулација е повеќе од очигледно дека интенцијата на законодавецот е употребата на огнено оружје од страна на работниците за обезбедување да ја сведе на минимум. За реализација на оваа интенција законодавецот бара, погоредадените услови да постојат кумулативно односно работникот за обезбедување лица и имот може да го употреби огненото оружје само во случаи кога не е објективно во можност да ја извести полицијата и ако не постои друг начин да го одбие непосредниот (очигледен, се разбира, не и замислен односно претпоставен) напад врз себе, лицето и имотот кој ги заштитува.

Согласно ст. 2 од овој член, непосредниот напад со кој се загрозува животот на работникот за обезбедување или лицето кое е обезбедувано од страна на законодавецот се дефинира како: секој физички напад на начин или со средство кое претставува непосредна опасност по животот; напад кој го вршат две или повеќе лица; односно напад од очигледно физичко посилено лице или лице кое се служи со посебни вештини. При тоа законодавецот се обидел и да го прецизира средството со кое се загрозува животот на работникот и на лицето кое од него е обезбедувано со следнава формулација – *оружје, ојасно оружје или груп сличен предмет со кој може да се загрози животој*. Како напад со огнено оружје се смета и самото посегание по огнено оружје (чл.16 ст. 2 од Упатството)⁵³.

53 Упатство за начинот на примена на средствата за присилба - Службен весник на РМ бр. 86/2013.

Согласно ст. 2 од овој член, непосредниот акт на напад со кој се загрозува имотот што се обезбедува, законодавецот го дефинира како: секое дејствие насочено кон уништување, оштетување или отуѓување на имотот што се обезбедува.

Со ст. 4 од овој член, како и кај употребата на физичката сила и другите средства за присилба е предвидена обврска работникот за обезбедување пред да го употреби огненото оружје *гласно да предупреди* дека ќе биде употребено. Очигледно е дека освен гласно ова предупредување треба да биде и *разбирливо* односно лицето кон кое е насочено треба *да ја сфати суштината на предупредувањето*. Начинот на предупредување е пропишан во погореспоменатото Упатство. Според чл. 17 ст. 1 од Упатството: работникот за обезбедување пред примената на огненото оружје гласно предупредува *„сѐјој, обезбедување!“*, а потоа и вторпат гласно предупредува *„сѐјој, ќе ѝукам“*. Со вториот став на истиот член на упатството е предвидено огненото оружје да се примени на начин на кој ќе се предизвика најмала можна последица врз животот и здравјето на лицето спрема кое е применето, односно употребата на огненото оружје треба да биде насочена кон онеспособување на лицето да продолжи со нападот, а не негово лишување од живот.

Повеќе од јасно е дека употребата на огнено оружје, кое законски се поседува е легитимна во случаи на отстранување непосреден напад врз животот на носителот или трето лице (лицето кое се обезбедува во конкретниов случај). При тоа во најмала рака се исполнети условите за кривично - правниот институт *нужна одбрана (нужна ѝомош)* кој, во овој случај, се реализира со употреба на огненото оружје. Ваквата употреба би била дозволена и за секој кој според Законот за оружјето⁵⁴ има дозвола да поседува и во законски дефинираните услови да носи оружје и да го употреби, согласно одредбите на Кривичниот законик⁵⁵ на РМ, за кривично - правниот институт *нужна одбрана*.

Ако ги анализираме решенијата од Кривичниот законик во поглед на нужната одбрана (чл.9) и решенијата од Упатството за

54 Закон за оружје (Службен весник на РМ бр. 7/05) од 01.2.2005 година.

55 Кривичен закон на Република Македонија, Службен весник на РМ бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/04, 81/05, 60/06 73/06, 87/07, 7/08, 139/08, 114/09.

начинот на примена на средствата за присилба⁵⁶ (чл. 2 и други) ќе забележиме неколку сличности и разлики.

Според Упатството, најпрво се применуваат ненасилни средства, па потоа (доколку е потребно) средствата за присилба. Член 3 од Упатството дури и ги наведува категориите лица спрема кои не се применуваат средствата за присилба: деца, очигледно болни, стари и изнемоштени лица, тешки инвалиди и бремени жени (освен ако со огнено оружје или друго опасно средство непосредно го загрозуваат животот на некое лице). Ова е на линија и на казненоправното стојалиште дека треба да се внимава на интензитетот на одбраната и дека во прв ред треба нападнатиот, доколку е тоа можно, да се премести од нападот, особено ако се работи за определени, ранливи категории лица.⁵⁷ Исклучок од ова правило, според Упатството, кое во тој поглед е поексплицитно дури и од Кривичниот законик, е кога ваквите лица со огнено оружје или друго опасно средство непосредно го загрозуваат животот на некое лице. Тоа значи дека работникот на приватното обезбедување има право и од нив да одбие противправен напад, но само доколку нападот е насочен кон загрозување на животот на некое лице, со други зборови, доколку претстои убиство или телесна повреда, но не и доколку нападот е насочен кон имот.

Со натамошните членови од Упатството се даваат насоки како да се постапи доколку со примената на средствата за присилба настанала можна казненоправно – релевантна ситуација – настанила телесна повреда, смрт и слично, односно треба да се обезбеди медицинска помош, да се повика полиција итн.

Натамошните членови од Упатството, особено чл.5 и чл.6, исто така, се значајни за споредба со чл. 9 од Кривичниот законик.

Меѓутоа, кога станува збор за употреба на огненото оружје во заштита на обезбедуваниот имот се поставуваат следниве прашања: „Во колкав обем и каков вид закана треба да се манифестира при непосредниот напад врз обезбедуваниот имот за да може оружјето да биде употребено“?, „Која е висината на можната штета со ваквиот напад со кој се загрозува имот за употребата

56 Упатство за начинот на примена на средствата за присилба, чл. 2 до чл.6.

57 В. Камбовски, *op.cit.*, стр. 219.

на огнено оружје да биде легална, па и да се загрози животот на напаѓачот“?, „Дали е одредена и која е вредноста на имотот кој се заштитува по цена на животот и здравјето на неговиот загрозувач кој се заканува дека ќе го одземе, оштети или уништи“?. Се разбира дека одговорот на овие прашања е многу сложена и тешка работа. Заради можните одговори на овие прашања законодавецот пропишал *задолжително и гласно предупредување* на загрозувачот на обезбедувањето имот. Во процедурите за спроведување на овластувањата на едно правно лице кое врши дејност приватно обезбедување во вид на давање услуга, употребата на огненото оружје при напад врз имотот што се обезбедува е пропишана на следниов начин: како *нейосреден и противправен напад насочен кон имотиот* што се обезбедува, се смета секое дејство насочено кон противправно одземање на имотот, оштетување или уништување на објектот или на негови одделни делови, како и расипување, уништување или злоупотребување на уредите *со што се прави ненадоместива штета*.

Имајќи ја предвид сериозноста на употребата на огненото оружје при вршењето приватно обезбедување неговата употреба е *забранета* доколку со тоа во опасност се доведе животот на други граѓани (чл. 55 ст. 5 т. 1). Законот, исто така, забранува употреба на огнено оружје против: бремена жена чија бременост е видлива, дете, старец - освен ако овие лица со огнено оружје или со други опасни средства непосредно го загрозуваат животот на работникот или животот на лицето кое се обезбедува како и при обезбедување на јавни собири и други настани (чл. 55 ст. 5 т. 2 и 3).

6.2. Употреба на дресирано куче

Член 56

(1) *За вршење на работи на физичко обезбедување може да се употреби дресирано куче, доколку:*

- 1) *има потврда за успешно завршена дресура и*
- 2) *е под нейосреден надзор на работник за обезбедување (водител на дресирано куче) кој има потврда за успешно завршена обука за употреба на дресирано куче.*

(2) Дресураџа од сџавоџи (1) џочка 1 на овој член ја сџроведува Минисџерсџивоџо, а обукаџа од сџавоџи (1) џочка 2 на овој член ја сџроведува Минисџерсџивоџо или друџа овласџена инсџиџиџуџија во Република Македонија, за џиџо издавааџи џоџврда за усџешно завршена дресура на дресирано куче и џоџврда за усџешно завршена обука за џоџџреба на дресирано куче.

(3) За дресирано куче набавено од сџрансџиво Минисџерсџивоџо врџи џроверка на нивоџо на рабоџна осџособеносџи на исџоџо џред заџочнување на неџоваџа џоџџреба, за џиџо издава џоџврда за извршена џроверка на нивоџо на рабоџнаџа сџособносџи на дресирано куче набавено од сџрансџиво.

(4) Дресирано куче кое врџи рабоџи на џриваџно обезбедување во соџласносџи со овој закон се џодложува на џроверка на неџоваџа рабоџна сџособносџи еднаш во џекоџи на џодинаџа од сџрана на Минисџерсџивоџо, за џиџо Минисџерсџивоџо издава соодвеџна џоџврда за џроверка на рабоџнаџа сџособносџи на дресираноџо куче кое врџи рабоџи на џриваџно обезбедување.

(5) При џоџџребаџа на дресирано куче, кучеџо задолџиџелно има заџиџиџна корџа.

(6) Во врџењеџо џриваџно обезбедување, дресирано куче се џоџџребува заради одбивање на неџосреден наџад над рабоџникоџи за обезбедување, како и неџосреден наџад над лицеџо или имоџоџи џиџо се обезбедува.

(7) Дресирано куче се џоџџребува во случаџиџе коџа:

- 1) се исџолнеџи условџиџе за џримена на физичка сила или
- 2) се исџолнеџи условџиџе за џоџџреба на оџнено оруџе.

(8) Во случаџиџе од сџавоџи (7) џочка 2 на овој член дресирано куче може да се џоџџреби и без заџиџиџна корџа.

(9) Трошоџиџе за дресураџа и обукаџа од сџавоџи (1) на овој член се на џовар на џравноџо лице за обезбедување.

(10) За чувањеџо, смесџувањеџо, џриџаџа и заџиџиџаџа на дресираниџе кучиџа се џрименувааџи џройисџиџе од обласџа на заџиџиџаџа и блаџососџоџбаџа на живоџниџе.

За поефикасна реализација на приватното обезбедување со одредбите на овој член законодавецот дава можност за употреба на едно многу ефикасно средство за одбрана на лица и имот, ако тоа може така да се нарече, односно да се употреби дресирано куче. Дресираното куче, од тактички аспект, може да биде многу корисно при обезбедување на рурални средини, односно доколку треба да се патролира низ ненаселени предели и доколку станува збор за поголема површина која треба да биде обезбедена. Законот предвидува употреба на дресирано куче само во присуство на водич, односно не предвидува употреба на кучиња кои се без постојан надзор, а кои напаѓаат на секој кој ќе се најде на обезбедуваниот, најчесто затворен простор.

Со одредбите од ст. 1 на овој член, дефинирани се основните услови кои треба да бидат исполнети за дресираното куче да може да се употребува при работите и работните задачи од делокругот на приватното обезбедување и тоа доколку кучето: има потврда за успешно завршена дресура и е под непосреден надзор на работник за обезбедување (водич на дресирано куче) кој има потврда за успешно завршена обука за употреба на дресирано куче.

Согласно ст. 2 и ст. 3 од овој член, дресурата на кучето ја спроведува МВР на РМ, а обуката на работникот за обезбедување кој врши надзор на дресираното куче ја спроведува МВР на РМ или друга овластена институција во Република Македонија, за што издаваат потврда за успешно завршена дресура на дресирано куче и потврда за успешно завршена обука за употреба на дресирано куче. Пред започнување со употребата на дресирано куче набавено од странство, МВР на РМ врши проверка на нивото на неговата работна оспособеност, за што издава потврда за извршената проверка.

Согласно ст. 4 од овој член, дресираното куче кое врши работи на приватно обезбедување во согласност со Законот за приватно обезбедување се подложува на проверка на неговата работна способност еднаш во текот на годината од страна на МВР на РМ, за што тоа издава соодветна потврда за проверка на работната способност на кучето.

Согласно одредбите од ст. 5 до ст. 8 од овој член и чл. 15 од Упатството, дресираните кучиња треба да бидат водени од страна на посебно обучени работници за обезбедување и држени

на врвца и со заштитна корпа на муцката. Дресираното куче се употребува заради одбивање на непосреден напад над работникот за обезбедување како и непосреден напад врз лицето или имотот што се обезбедува. Значи во ст. 6 се нагласува дека во вршењето приватно обезбедување, дресираното куче се употребува заради одбивање на непосреден напад над работникот за обезбедување, како и непосреден напад над лицето или имотот што се обезбедува. Тоа значи дека кучето ќе биде употребено како средство за одбивање на непосреден (и истовремен) противправен напад, што укажува на тоа дека и во овие случаи работниците за обезбедување се врзани за правилата за нужна одбрана. Употребата на дресираното куче мора да е строго контролирана и не смее да постои злоупотреба зошто во таков случај, лицето против кое дејствува работникот за обезбедување се смета за нападнато и самото тоа има право на нужна одбрана против работникот за обезбедување.⁵⁸

Пред употребата на кучето, работникот за обезбедување, треба гласно и разбирливо да го(и) предупреди напаѓачот(е). Дресирано куче се употребува во случаите: кога се исполнети условите за примена на физичка сила или кога се исполнети условите за употреба на огнено оружје. Дресираните кучиња се применуваат со заштитна корпа, тогаш кога е дозволена употреба на физичка сила и гумена палка, а без заштитна корпа тогаш кога е дозволена примена на огнено оружје.

Според ст. 9 од овој член трошоците за дресурата и обуката паѓаат на товар на правното лице за обезбедување, а според одредбите на ст. 10 од овој член правното лице за обезбедување е должно чувањето, сместувањето, грижата и заштитата на дресираните кучиња да го врши согласно прописите од областа на заштитата и благосостојбата на животните.

Вака пропишаната легислатива која се однесува на употребата на дресирано куче во реализација на работите и работните задачи од делокругот на приватното обезбедување ова средство за обезбедување го прави прилично комплицирано и скапо со што се лимитираат можностите за негова употреба.

58 В. Камбовски, *op.cit.*, стр. 218, „напад постои и кога сторителот се служи со некакво средство, живот или друг човек кој е искористен како средство (управува со робот, саска опасно куче, поттикнува душевно болно лице да нападне друг итн.)“...

Извештај

Член 57

(1) За извршенојто задржување од член 52 од овој закон и за ујопотребајта на средствата за присилба од член 54 од овој закон работничкој за обезбедување кој ѝи презел наведениите дејствија е должен да состави писмен извештај за истиите кој го доставува до Министерството, на подрачјејто каде се извршени дејствијата најдоцна во рок од 24 часа од моментот на престанување на вршење на дејствието, како и за истиите да го извести правното лице во кое е вработен во рок од еден час од моментот на престанување на вршење на дејствието.

(2) Покрај работничкој за обезбедување од став (1) на овој член, и правното лице во кое е вработен работничкој за обезбедување е должно да издвои писмен извештај за извршените дејствија од ставот (1) на овој член, што го доставува до Министерството, на подрачјејто каде е извршена ујопотребајта во рок од 24 часа од моментот на престанување на вршење на дејствието.

(3) Извештаиите од ставовите (1) и (2) на овој член содржат податоци за: времето, меситот и начинот на вршење на дејствието; лицето спрема кое дејствието е извршено; видот на дејствието; евентуалните последици од дејствието, личнојто име на работничкој за обезбедување кој го извршил дејствието и сервиској број на неговата легитимација за обезбедување.

Несомнено е дека дејноста на правните лица кои имаат дозвола да вршат работи и работни задачи во сферата на приватното обезбедување е многу сензитивна од аспект на можна незаконска примена на средствата за присилба. Со незаконска примена на овие овластувања длабоко се допира во сферата на човековите слободи и права, па затоа се чувствува потреба од засилен надзор врз целокупното работење на овие правни лица, а особено контрола на примената на средствата за присилба и задржувањето лица. Дури и при законска примена на овие овластувања може да дојде до нанесување физички повреди или лишување од живот што налага потреба од благовремено усно, но и писмено известување

до полициските служби при МВР на РМ. Со незаконска примена на средствата за присилба и задржувањето лица се исполнуваат законските битија на различни кривични дела против животот и телото или против слободите. Од друга страна сознанието дека постои должност за вакво информирање ги стимулира, правните лица и работниците за приватно обезбедување кон поголемо внимание при спроведувањето на работите и работните задачи.

Заради вршење контрола како и заради избегнување можни злоупотреби при спроведување на овластувањата на работниците за обезбедување, посебно заради употребата на средства за присилба предвидена со член 54 од ЗПО и задржувањето лица предвидено со член 52 од ЗПО, согласно ст. 1 од овој член, работникот за обезбедување кој ги презел овие дејствија е должен да состави писмен извештај. Писмениот извештај се доставува, најдоцна во рок од 24 часа од моментот на престанување на вршење на дејствието до подрачната организациона единица на МВР на РМ на чие подрачје се извршени дејствијата. Работникот за обезбедување, во рок од еден час од моментот на престанување на вршење на дејствието должен е да го извести и правното лице во кое е вработен.

Според ст. 2 од овој член, покрај работникот за приватно обезбедување и правното лице во кое тој е вработен е должно да изготви писмен извештај за извршените дејствија кој, во рок од 24 часа од моментот на престанување на вршење на дејствието, го доставува до подрачната организациона единица на МВР на РМ на чие подрачје се извршени дејствијата.

Согласно ст. 3 од овој член, извештаите содржат податоци за: времето, местото и начинот на вршење на дејствието; лицето спрема кое дејствието е извршено; видот на дејствието; евентуалните последици од дејствието, личното име на работникот за обезбедување и серискиот број на неговата легитимација за обезбедување.

Работникот за приватно обезбедување кој во рок од 24 часа нема да поднесе писмен извештај за задржувањето, односно за употребата на средство за присилба (дури и да ги спровел согласно одредбите на овој закон), прави прекршок предвиден со чл. 75 ст. 1 т. 6 за што е предвидена глоба во износ од 600 до 700 евра

во денарска противвредност и прекршочна санкција забрана за вршење на дејност обезбедување лица и имот во траење од една до пет години. За неподнесување извештај согласно чл. 57 ст. 2 правното лице прави прекршок предвиден со чл. 73 ст. 1 т. 17 за што е предвидена глоба во износ од 3.500 до 4.000 евра во денарска противвредност и прекршочна санкција забрана за вршење на дејност обезбедување лица и имот во траење од шест месеци до пет години, а одговорното лице во правно лице се соочува со глоба во износ од 1.500 до 1.800 евра во денарска противвредност.

VII. РАБОТНА ОБЛЕКА И ОЗНАКА НА РАБОТНИЦИТЕ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ

Работна облека и ознака

Член 58

(1) Работниците за обезбедување, обезбедувањето го вршат во работна облека.

(2) По исклучок од став (1) на овој член, работник за обезбедување не мора да носи работна облека, меѓутоа мора да има соодветна ознака на правното лице.

(3) Правните лица кои вршат приватно обезбедување се должни да обезбедат работна облека за работниците за обезбедување на која треба да има соодветна ознака на правното лице.

(4) Работната облека се носи само во текот на работното време на работничкиот за обезбедување, како и при доаѓање и враќање од работното место.

(5) Работната облека или делови од неа и ознаката на правното лице не смеат да ги носат, односно користат лица кои не се овластени за тоа.

(6) Работната облека и ознаката мора видливо да се разликуваат од униформата и ознаките на полицијата, Армијата на Република Македонија, Царинската управа, како и од униформите и ознаките на други државни органи.

(7) Видот, составот, бојата и кројот на работната облека на работниците за обезбедување со посебен акт ги проишнува правното лице кое врши приватно обезбедување.

(8) Изгледот и содржината на ознаката на правното лице кои ги користат како соодветно обележје, на униформата, возилата и објектите со посебен акт ги проишнува правното лице кое врши приватно обезбедување.

Поради природата на работите кои ги извршуваат работниците за обезбедување во Законот за приватно обезбедување се воведува нивна обврска за носење униформа. Па така, во членот 58 се регулира носењето работна облека и ознаките на работниците за обезбедување. Имено, во ставот 1 од наведениот член се обврзуваат работниците за обезбедување да носат работна облека.

По проценка и одлука на правното лице, дел од работните задачи можат да се изведуваат во цивилна облека. Имено, во став 2 од членот 58 се дозволува во одредени случаи работникот за обезбедување да не мора да носи работна облека, меѓутоа во тој случај мора да има соодветна ознака на правното лице каде што работи. Ваквата одлука навистина треба да биде исклучок затоа што во општите одредби на Законот, законодавецот јасно става на знаење дека овој вид активности на полето на обезбедување имот и лица се дејност од јавен интерес (член 2). Потребата и одлуката на извршување на одреден сегмент од работните задачи во цивилна облека би требало да биде во согласност со начелото на конспиративност при преземање обезбедувачки активности.

Оттука, во ставот 3, правните лица кои вршат приватно обезбедување се задолжуваат да им обезбедат работна облека на работниците за обезбедување. Работната облека треба да има соодветна ознака на правното лице.

Во однос на носењето на работната облека во ставот 4 се регулира дека работната облека се носи при доаѓање и враќање од работа и во текот на работното време. Ова решение е слично на решенијата кои ги имаат и припадниците на другите служби во безбедносниот сектор на Република Македонија.

Во ставот 5 изречно се забранува, поради злоупотреби, работна облека или делови од неа како и ознаката на правното лице да ги носат односно користат лица кои не се овластени за тоа.

Во ставот 6 се бара работната облека и ознаката на правното лице „видливо да се разликуваат од униформата и ознаките на полицијата, Армијата на Република Македонија, Царинската управа, како и од униформите и ознаките на другите државни органи“. Ова

се прави од причина да не се доведат во заблуда граѓаните и да се спречат одредени злоупотреби.

На правното лице кое врши приватно обезбедување, став 7, оставена му е обврската со посебен акт да го пропише видот, составот, бојата и кројот на работната облека.

Во ставот 8 од правното лице кое врши обезбедување се бара со посебен акт да го пропише изгледот и содржината на ознаката на правното лице кое ги користи како сопствено обележје, на униформата, возилата и објектите.

Законодавецот предвидел казнени одредби за правните лица кои вршат приватно обезбедување во работна облека која не во согласност со член 58 од Законот за приватно обезбедување. Или со други зборови кажано работната облека не се разликува од работната облека на службениците на државните органи. Во таа насока на правното лице може да му се изрече глоба во износ од 900 до 1000 евра во денарска противвредност ако работната облека отстапува од пропишаните одредби (член 72, став 1, точка 7).

VIII. КОМОРА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА ПРИВАТНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ

Комора на Република Македонија за приватно обезбедување

Член 59

(1) Сите правни лица кои дејноста приватно обезбедување ја вршат во вид на давање на услуги се здружуваат во Комора на Република Македонија за приватно обезбедување, заради заштита и унапредување на стручноста, професионалноста и деловноста и заради заштита на професијата.

(2) Правните лица кои вршат приватно обезбедување за сопствени потреби може да се здружуваат во Комората.

Во Република Македонија и тоа уште со носењето на првиот закон во дејноста приватно обезбедување, Законот за обезбедување на лица и имот од 1999 година, се востанови законска можност правните лица од приватното обезбедување да можат да се здружуваат во Комората, која тогаш носеше назив Комора на Република Македонија за обезбедување лица и имот. Комората започна со работа во 2000 година, а членството во овој период беше на доброволна основа, односно, не постоеше обврска за правните субјекти од оваа сфера задолжително да членуваат во неа. Комората, според нејзината поставеност е корегулатор во дејноста приватно обезбедување заедно со Министерството за внатрешни работи. Истовремено, Комората за приватно обезбедување претставува професионално здружение на правните лица од дејноста приватно обезбедување. Според чл. 59, ст. 1 од Законот за приватно обезбедување, сите правни лица кои дејноста приватно обезбедување ја вршат во вид на давање на услуги се здружуваат во Комората на Република Македонија за приватно обезбедување, заради заштита и унапредување на стручноста, професионалноста и деловноста и заради заштита на професијата. Додека, според ст. 2 од истиот член, правните лица кои вршат приватно обезбедување за сопствени потреби може да се

здружуваат во Комората. Од ова произлегува дека законодавецот, имајќи го предвид различниот правен карактер на правните лица кои даваат услуги за обезбедување од оние правни лица кои вршат приватно обезбедување за сопствени потреби, предвидел обврска за задолжително членување само на правните лица кои даваат услуги за приватно обезбедување. Ова е разбирливо ако се знае дека овие правни лица (агенциите за приватно обезбедување) се специјализирани субјекти од областа на приватното обезбедување чија основна и единствена дејност е приватното обезбедување, додека правните лица кои вршат обезбедување за сопствени потреби вршат и друга дејност која е всушност основна (производна, услужна и сл.) покрај дејноста приватно обезбедување која во случајов за нив е споредна.

Непочитувањето на обврската за здружување во Комората, која се однесува само на правните лица кои дејноста ја вршат во вид на давање услуги, е санкционирано како прекршок со чл. 73 ст. 1 т. 18, за што на правното лице кое не се здружило во Комората, може да му се изрече глоба во износ од 3. 500 до 4.000 евра во денарска противвредност, а паралелно и на одговорното лице во правното лице, може да му биде изречена глоба во износ од 1. 500 до 1 800 евра во денарска противвредност (став 3). Согласно став 2 од член 73 за истиот прекршок на правното лице ќе му се изрече и прекршочна санкција забрана на вршење на дејност приватно обезбедување во траење од шест месеци до пет години.

Одредбите на овој прекршок не се однесуваат на правните лица кои имаат дозвола за самообезбедување, затоа што нивното членство во Комората е право, а не обврска.

Јавни овластувања на Комората

Член 60

(1) Комората во вид на јавни овластувања ѝ врши следниве работи:

- 1. организира обукување за вршење на работи на приватно обезбедување;*

2. *орѓанизира полагање на стручен испит за вршење приватно обезбедување;*
 3. *издава лиценца за обезбедување;*
 4. *издава легитимација за обезбедување;*
 5. *издава потврда согласно член 13 став (1) точка 3 и став (2) точка 3 и член 14 став (1) точка од овој закон;*
 6. *орѓанизира гаѓање за работниците за обезбедување, со огнено оружје со кое се вооружени, најмалку еднаш годишно;*
 7. *донесува акти на Комората;*
 8. *води евиденции согласно закон и*
 9. *врши други работи утврдени со овој закон.*
- (2) *Комората има својство на правно лице.*

Членот 60 од Законот ги определува јавните овластувања на Комората за приватно обезбедување. Во ставот 1 од овој член како јавни овластувања на Комората се наведени следниве: организирање оспособување за вршење на работи на приватно обезбедување; организирање полагање стручен испит за вршење приватно обезбедување; издавање лиценца за обезбедување; издавање легитимација за обезбедување; издавање потврда согласно членот 13, ставови (1) точка 3 и став (2), точка 3 и членот 14 став (1) точка 3 од овој закон; организирање гаѓање за работниците за обезбедување со огненото оружје со кое се вооружени, најмалку еднаш годишно; донесување акти на Комората; водење евиденции согласно со закон и вршење други работи утврдени со овој закон. Издавањето потврда дека работниците за обезбедување за кои се доставуваат лиценци за приватно обезбедување не поседуваат важечки легитимации за физичко обезбедување е ново јавно овластување на Комората за приватно обезбедување кое не постоеше во претходниот Закон за обезбедување лица и имот. Оваа одредба е позитивна, со оглед на фактот дека осигурува дека работниците за обезбедување кои имаат лиценци не поседуваат важечки легитимации, кои всушност не можат да ги поседуваат до

моментот додека работниците не добијат лиценца и не стапат во работен однос во правното лице. Дури откако ќе стапат во работен однос во правното лице од областа на приватното обезбедување, самото правно лице поднесува во име на работниците за обезбедување барање до Комората за издавање легитимации за приватно обезбедување како јавни исправи со кои работниците го потврдуваат својството на лица кои легално вршат работи и работни задачи на приватно обезбедување и можат да бидат идентификувани преку легитимацијата од страна на трети лица или од страна на Министерството при вршење надзор и контрола.

Дејноста на Комората е од јавен, самостоен, независен и општ интерес. Таа има својство на правно лице, став 2, од членот 60, и ги застапува правните лица кои вршат приватно обезбедување и ги штити нивните интереси. Органи на управување на комората се: Собрание, Управен одбор и Претседател. Покрај тоа Комората формира: Надзорен одбор, Дисциплински совет и Стручен совет.

Финансирање на Комората

Член 61

(1) Комората се финансира од:

1. надоместници за вршење на јавните овластувања од член 60 став (1) шочки 1, 2, 3, 4, 5 и 6 од овој закон;
2. членарина од јавните лица кои се здружени во Комората;
3. подароци и донации;
4. други дојдовни извори за услуги што Комората ги врши за своите членови надвор од јавните овластувања, утврдени во Статутот на Комората и
5. други приходи согласно закон.

(2) Висината на износите од став (1) шочки 1, 2 и 4 на овој член со одлука на Управниот одбор ги утврдува Комората.

(3) Висината на износите од став (1) шочка 1 на овој член се утврдуваат врз основа на следниве критериуми: закуп на објекти и простории, користење на опрема, ангажирање на лица, обезбедување

на соодветна литература, спроведување на испити, набавка на муниција, амортизација на возила, набавка на стручна литература, административни и други реално направени трошоци.

Членот 61 од Законот правно го уредува прашањето на финансирањето на Комората за приватно обезбедување. Според ст. 1 од овој член, Комората се финансира од следниве извори на финансирање: надоместоци за вршење на јавните овластувања од членот 60 став (1) точки 1, 2, 3, 4, 5 и 6 од овој закон; членарина од правните лица кои се здружени во Комората; подароци и донации; други дополнителни извори за услугите што Комората ги врши за своите членови надвор од јавните овластувања утврдени во Статутот на Комората, како и други приходи согласно со закон. Ставот 2 од истиот член прецизира дека висината на износите од ставот (1) точки 1, 2 и 4 на овој член со одлука на Управниот одбор ги утврдува Комората, а ставот 3 од истиот член појаснува дека висината на износите од ставот (1) точка 1 на овој член се утврдуваат врз основа на следниве критериуми: закуп на објекти и простории, користење опрема, ангажирање лица, обезбедување соодветна литература, спроведување испити, набавка на муниција, амортизација на возила, набавка на стручна литература, административни и други реално направени трошоци.

IX. ЕВИДЕНЦИИ, ЗАШТИТА НА ПОДАТОЦИ И ИНФОРМАЦИИ

Евиденции на Министерството

Член 62

(1) Министерството води евиденција на издадени и одземени дозволи за обезбедување.

(2) Евиденцијата од став (1) на овој член ги содржи следниве податоци:

1. реден број;
2. назив на правното лице на кое му е издадена, односно одземена дозвола;
3. седиштето на правното лице на кое му е издадена, односно одземена дозвола;
4. лично име, односно назив и адреса, односно седиштето на основачот;
5. лично име и единствен матичен број на одговорното лице во правното лице;
6. број, датум на издавање и вид на дозвола за обезбедување;
7. причини (основ) за одземање на дозвола за обезбедување;
8. датум на одземање на дозвола и
9. забелешка.

(3) Личните податоци содржани во евиденцијата од овој член се чуваат 45 денови од денот на нивно внесување во евиденцијата.

Глава IX од Законот за приватно обезбедување (член 62, 63, 64 и 65) е посветена на евиденциите, заштита на податоците и информациите. Во членот 62, став 1, наведено е дека Министерството за внатрешни работи води евиденции за издадени и одземени дозволи за обезбедување.

Во став 2 од истиот член наведени се податоците кои се евидентираат во евиденциите. Дел од овие податоци се лични податоци (лично име, адреса на основачот, лично име и единствен матичен број на одговорното лице во правното лице) кои треба да се чуваат и обработуваат согласно Законот за заштита на личните податоци.⁵⁹

За да биде појасно за што станува збор ќе дадеме одредено објаснување на термините кои се дефинирани во Законот за заштита на личните податоци. Имено „личен податок“ е секоја информација која се однесува на идентификувано физичко лице или физичко лице кое може да се идентификува, а лице кое може да се идентификува е лице чиј идентитет може да се утврди директно или индиректно, особено врз основа на матичен број на граѓанинот или врз основа на едно или повеќе обележја специфични за неговиот физички, физиолошки, ментален, економски, културен или социјален идентитет. Од друга страна, „обработка на личните податоци“ е секоја операција или збир на операции што се изведуваат врз лични податоци на автоматски или друг начин, како што е: собирање, евидентирање, организирање, чување, приспособување или промена, повлекување, консултирање, употреба, откривање преку пренесување, објавување или на друг начин правење достапни, изедначување, комбинирање, блокирање, бришење или уништување“. Оттука јасно произлегува дека евиденциите кои ги води Министерството за внатрешни работи, согласно член 62 од законот за приватно обезбедување претставува „обработка на личните податоци“. Самите евиденции кои ги води Министерството се „збирки на лични податоци“. Односно тие се структурирани групи лични податоци кои се достапни согласно специфичните критериуми. Од друга страна како „субјекти на лични податоци“ се јавуваат лица, основачот и одговорното лице во правното лице, на кои се однесуваат обработените податоци. А како „контролор на збирка на лични податоци“ се јавува Министерството за внатрешни работи. Во рамки на Министерството овластеното службено лице кое ги води наведените евиденции се јавува како „обработувач на збирка на лични податоци“ кое ги обработува личните податоци за сметка на контролорот.

59 Закон за заштита на личните податоци, Сл. Весник на РМ бр. 7/05, 103/08, 124/10 и 135/11.

Овде е важно да се напомене дека „субјектот на лични податоци“ треба да даде согласност, односно слободно и изречно дадена изјава на волја со која се согласува со обработката на неговите лични податоци за однапред определени цели. Во овој случај Министерството, како правно лице што води службени регистри, е должно без надоместок по барање на Дирекцијата за заштита на личните податоци, да и доставува податоци од регистрите и збирките на податоци за потребите на постапки што се водат согласно Законот за заштита на лични податоци.

Личните податоци треба да се обработуваат правично и во согласност со Законот за заштита на личните податоци и да се собираат за конкретни, јасни и со Законот за приватно обезбедување утврдени цели и да се обработуваат на начин што е во согласност со тие цели.

Личните податоци согласно Законот за заштита на лични податоци треба да бидат чувани во форма што овозможува идентификација на субјектот на лични податоци, не подолго од што е потребно да се исполнат целите поради кои податоците се собрани за натамошна обработка. Во конкретниот случај Законодавецот регулирал во став 3 од член 62 личните податоци содржани во евиденциите да се чуваат 45 години од денот на нивното внесување во евиденцијата. По истекот на рокот за чување, личните податоци може да се обработуваат само за историски, научни или статистички цели.

Обработката на личните податоци може да се врши: по претходно добиена согласност на субјектот на лични податоци; за извршување на договор во кој субјектот на лични податоци е договорна страна или на барање на субјектот на лични податоци, пред негово пристапување кон договорот и за исполнување на законска обврска на контролорот. Додека матичниот број на граѓанинот може да се обработува само: по претходна изречна согласност на субјектот на лични податоци; за остварување со закон утврдени права или обврски на субјектот на лични податоци или контролорот и во други случаи утврдени со закон. Од друга страна пак контролорот е должен да води сметка матичниот број на граѓанинот да не биде непотребно видлив, печатен или преземен од збирка на лични податоци.

Евиденции на Комората

Член 63

(1) Комората води евиденција на:

1. правните лица на кои им е издадена и одземена дозволатата за обезбедување;
2. издадени лиценци за обезбедување;
3. издадени и понишкени лежиимации за обезбедување;
4. издадени потврди согласно член 60 став (1) точка 5 од овој закон и
5. спроведено контролно гаѓање согласно член 31 од овој закон.

(2) Евиденцијата од став (1) точка 1 на овој член ги содржи следниве податоци:

1. назив и седиште на правното лице и
2. датум на издавање, односно одземање на дозволатата.

(3) Евиденциите од став (1) точки 2 и 3 на овој член ги содржат следниве податоци:

1. лично име;
2. адреса на живеалиште, односно престојувалиште;
3. број на лична карта и
4. број на издадена лиценца за обезбедување, односно издадена или понишкена лежиимација.

(4) Евиденцијата од став (1) точка 4 на овој член содржи податоци за називот и седиштето на правното лице кое поднело барање за издавање на потврда.

(5) Евиденцијата од став (1) точка 5 на овој член ги содржи следниве податоци:

1. назив и седиште на правното лице;
2. датум на извршено контролно гаѓање;
3. лично име на работникот за обезбедување кој извршил контролно гаѓање и
4. вид на оружјето со кое е извршено контролното гаѓање.

(6) Личните податоци содржани во евиденциите од овој член се чуваат:

1. 45 години од денот на нивно вносување во евиденциите од став (1) точки 2 и 3 на овој член;
2. пет години од денот на нивно вносување во евиденцијата од став (1) точка 4 на овој член и
3. три години од денот на нивно вносување во евиденцијата од став (1) точка 5 на овој член.

Во член 62, став 1, наведени се евиденциите кои ги води Комората. Во ставовите (2), (3), (4) и (5) подетално се наведени податоците кои ги содржат евиденциите.

Во овој случај Комората врши „обработка на личните податоци“, а самите евиденции кои ги води Комората се „збирки на лични податоци“. Како „субјекти на лични податоци“ се јавуваат физичките лица (работници на обезбедување), на кои се однесуваат обработените податоци. А како „контролор на збирка на лични податоци“ се јавува Комората. Во рамки на Комората потребно е да се одреди одговорно лице кое ќе ги води наведените евиденции и се јавува како „обработувач на збирка на лични податоци“ кое ги обработува личните податоци за сметка на контролорот.

При евиденцијата на податоците важно да се напомене дека „субјектот на лични податоци“ треба да даде согласност, односно слободно и изречно дадена изјава на волја со која се согласува со обработката на неговите лични податоци за однапред определени цели. Во овој случај Комората, како правно лице што води службени регистри, е должно без надоместок по барање на Дирекцијата за заштита на личните податоци, да и доставува податоци од регистрите и збирките на податоци за потребите на постапките што се водат согласно Законот за заштита на лични податоци.

Личните податоци кои ги поседува Комората треба да се обработуваат правично и во согласност со Законот за заштита на личните податоци и да се собираат за конкретни, јасни и со Законот за приватно обезбедување утврдени цели и да се обработуваат на начин што е во согласност со тие цели.

За да се обезбеди тајност и заштита на обработката на личните податоци на субјектот, контролорот и обработувачот мора да применат соодветни технички и организациски мерки за заштита од случајно или незаконско уништување на личните податоци, или нивно случајно губење, преправање, неовластено откривање или пристап, особено кога обработката вклучува пренос на податоци преку мрежа и заштита од какви било незаконски облици на обработка.

Комората согласно Законот за заштита на личните податоци е должна да определи офицер за заштита на личните податоци кој ги врши следниве работи: учествува во донесувањето одлуки поврзани со обработката на личните податоци, како и со остварувањето на правата на субјектите на личните податоци; ја следи усогласеноста со законот и со прописите донесени врз основа на законот, што се однесуваат на обработката на личните податоци, како и со внатрешните прописи за заштита на личните податоци и со документацијата за техничките и организациските мерки за обезбедување тајност и заштита на обработката на личните податоци; ги изработува внатрешните прописи за заштита на личните податоци и документацијата за техничките и организациските мерки за обезбедување тајност и заштита на обработката на личните податоци; ја координира контролата на постапките и упатствата утврдени во внатрешните прописи за заштита на личните податоци и во документацијата за техничките и организациските мерки за обезбедување тајност и заштита на обработката на личните податоци; предлага обука на вработените во врска со заштитата на личните податоци и врши други работи утврдени со закон и со прописите донесени врз основа на законот, како и со внатрешните прописи за заштита на личните податоци и со документацијата за техничките и организациските мерки за обезбедување тајност и заштита на обработката на личните податоци.

Личните податоци согласно Законот за заштита на лични податоци треба да бидат чувани во форма што овозможува идентификација на субјектот на лични податоци, не подолго од што е потребно да се исполнат целите поради кои податоците се собрани за натамошна обработка. За во ставот б на овој член да

се нагласи дека личните податоци содржани во евиденциите ќе се чуваат определен период од денот на внесување во евиденцијата. Законодавецот во овој случај утврдил различни периоди за чување на личните податоци (45 години, 5 години, 3 години) во зависност од тоа за какви цели се земено податоците.

Евиденции на правните лица кои вршат приватно обезбедување

Член 64

(1) Правните лица кои вршат приватно обезбедување во вид на давање услуги водат евиденција на:

1. склучените договори;
2. вработените работници за обезбедување на кои им е издадена легијимација за обезбедување;
3. огненоото оружје и муницијата;
4. извршените задолжителни контролни постапки;
5. употребата на овластувањата согласно членовите 52 и 54 од овој закон.

(2) Правните лица кои вршат приватно обезбедување за сопствени потреби водат евиденција на:

1. вработените работници за обезбедување на кои им е издадена легијимација за обезбедување;
2. огненоото оружје и муницијата;
3. извршените задолжителни контролни постапки;
4. употребата на овластувањата согласно членовите 52 и 54 од овој закон.

(3) Евиденцијата од став (1) точка 1 на овој член ги содржи следниве податоци:

1. вид на услуга, назив на корисник;
2. број на склучениот договор;
3. датум на склучување на договорот и
4. назнака дека договорот е исполнет.

(4) Евиденциите од став (1) точка 2 и став (2) точка 1 на овој член ги содржат следниве податоци:

1. лично име на работодавачот за обезбедување и
2. број на издадена лиценцијација за обезбедување на работодавачот за обезбедување.

(5) Евиденциите од став (1) точка 3 и став (2) точка 2 на овој член ги содржат следниве податоци:

1. вид на оружјето;
2. сериски број на оружјето;
3. дозвола за носење на оружјето и
4. вид и број на муницијата.

(6) Евиденциите од став (1) точка 4 и став (2) точка 3 на овој член ги содржат следниве податоци:

1. датум на извршено контролно загање;
2. лично име на работодавачот за обезбедување кој извршил контролното загање и
3. вид на оружјето со кое е извршено контролното загање.

(7) Евиденциите од став (1) точка 5 и став (2) точка 4 на овој член ги содржат следниве податоци:

1. органот до кој се доставува извештајот;
2. лично име на работодавачот за обезбедување кој применил одредено овластување и
3. место на примена на овластувањето.

(8) Личните податоци содржани во евиденциите од овој член се чуваат:

1. три години од денот на нивно поставување на лиценцијацијата за обезбедување, за личните податоци содржани во евиденциите од став (1) точка 2 и став (2) точка 1 на овој член;
2. три години од денот на нивното внесување во евиденциите од став (1) точка 4 и став (2) точка 3 на овој член и
3. пет години од денот на поставување на извештајот, за личните податоци содржани во евиденциите од став (1) точка 5 и став (2) точка 4 на овој член.

Во членот 64, во став 1, се дадени евиденциите кои треба да ги водат правните лица кои вршат приватно обезбедување во вид на давање на услуги и во став (2) евиденциите кои треба да ги водат правните лица кои вршат приватно обезбедување за сопствени потреби. Понатаму, во ставовите (3-7) е објаснето кои податоци ги содржат евиденциите. Во ставот (8) од истиот член наведени се временските рокови во кои треба да се чуваат личните податоци. Имено, личните податоци согласно Законот за заштита на лични податоци треба да бидат чувани во форма што овозможува идентификација на субјектот на лични податоци, не подолго од што е потребно да се исполнат целите поради кои податоците се собрани за натамошна обработка. Законодавецот во овој случај утврдил различни периоди за чување на личните податоци (пет години и три години) во зависност од тоа за какви цели се земени податоците.

Правно лице кое не ја исполнува обврската за водење евиденции санкционирани со овој член, прави прекршок предвиден со чл. 73 ст. 1 т. 19, за што може да му се изрече глоба во износ од 3. 500 до 4. 000 евра во денарска противвредност, а паралелно и на одговорното лице во правното лице може да му биде изречена глоба во износ од 1. 500 до 1 800 евра во денарска противвредност (став 3). Согласно став 2 од член 73 за истиот прекршок на правното лице ќе му се изрече и прекршочна санкција забрана на вршење на дејност приватно обезбедување во траење од шест месеци до пет години.

Заштита и безбедност на податоци

Член 65

(1) Министрите, Комората и правните лица кои имаат дозвола за обезбедување се должни во своето работење да ги применуваат и промените за заштитата на личните податоци и на класифицираните информации.

(2) Собирањето и обработката на податоците од евиденциите од членовите 62, 63, 64 и 78 од овој закон се врши согласно со промените за заштитата на личните податоци.

Со оглед на фактот што самата природа на приватното обезбедување е таква што работниците за обезбедување секојдневно доаѓаат во контакт и сознанија за лични податоци на лицата што ги обезбедуваат, лица кои го посетуваат обезбедуваниот имот и сл., Законот за приватно обезбедување поставува обврска за тајност и доверливост на сите субјекти и почитување на стандардите за заштита востановени со прописите за заштита на личните податоци. Одговорноста за непочитување на таквите правила и стандарди може да биде прекршочна и кривична. Така, Кривичниот законик предвидува неколку инкриминации во врска со оваа сфера. Во чл. 149 е инкриминирана злоупотребата на личните податоци, каде што како потешок облик е предвидено извршувањето на делото од страна на службено лице, за какви што меѓу другото се сметаат и работниците за приватно обезбедување, а додека чл. 150 од Кривичниот законик се однесува на неовластеното откривање тајна, чл. 152 на неовластеното снимање итн.⁶⁰

Водењето на евиденции, регистри и други збирки кои содржат лични податоци исто така е предмет на казненорправна регулатива. Но, тоа се однесува за збирките кои се водат и чуваат за потребите на системот на казнена правда. Во Законот за кривичната постапка е предвидено дека секоја збирка мора да биде востановена со закон и да е определена временската рамка за чување, односно на податоците во неа.⁶¹ Тоа е во согласност со стандардите поставени преку праксата на Судот за човекови права од Стразбур кои ја обврзуваат и Република Македонија како потписничка на Европската конвенција за човекови права. Според тоа и евиденциите кои се водат во сферата на приватното обезбедување може да се чуваат само определен временски период како што тоа впрочем и е определено со Законот за приватното обезбедување.⁶²

60 Кривичен законик, чл. 149, чл. 150, чл. 152

61 Закон за кривичната постапка, чл. 139 и следни членови.

62 В. случај S and Marper v UK (2008), достапно на [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-90051#{"itemid":\["001-90051"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-90051#{)

Х. НАДЗОР

Вршење на надзор

Член 66

(1) *Надзор над спроведувањето на овој закон и на прописите донесени врз основа на овој закон вршат овластени службени лица на Министерството.*

(2) *Редовен надзор над работата на Комората и правните лица за приватно обезбедување се врши најмалку еднаш во календарската година.*

(3) *„Министерот за внатрешни работи формира комисија за вршење надзор над работата на Комората и правните лица за приватно обезбедување која е составена од претседател, тројца членови и нивни заменици.“*

Надзорот како активност на утврдување, согледување и оцена на постигнувањата (квалитативни и квантитативни резултати), е во улога на неговата процесна функција. Целта на надзорот во суштина е двострана. Од една страна, со него се обезбедува законитост и целисходност во работата, односно тоа се постигнува преку насочување на работата во согласност со законската регулатива, а од друга страна се обезбедува почитување на одредени постапки во насока на запазување на законитоста.

Имено, според чл. 66 од Законот за приватно обезбедување, надзор над спроведувањето на Законот за приватно обезбедување и на прописите донесени врз основа на овој закон вршат овластени службени лица на Министерството за внатрешни работи. Во однос на работата на Комората во став 2 е наведено дека редовен надзор над работата на Комората и правните лица за приватно обезбедување се врши најмалку еднаш во календарската година. Оваа одредба дава поширока рамка и можност ако се утврди дека е потребен и дополнителен надзор дека може тоа да се направи повеќе пати во зависност од потребата затоа што нема дилема дека надзорот е многу важна компонента за јакнење на демократските

капацитети во државата и без исклучок таа е иманентна за сите негови институционални фази. За таа цел министерот за внатрешни работи формира соодветна комисија за вршење надзор над работата на Комората и правните лица за приватно обезбедување која е составена од претседател, тројца членови и нивни заменици став 3 од овој член со задача да даде своја верификација дали нештата се случуваат во согласност со законот, со издадените инструкции и со поставените правила.

Работи на надзор

Член 67

(1) *Овластениите службени лица на Министерството од член 66 став (1) од овој закон ги вршат следниве работи на надзор:*

- 1. утврдуваат дали и како се спроведува овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон;*
- 2. проверка на евиденцијата на склучени договори од член 6 став (1) од овој закон;*
- 3. преглед на деловните простории, техничките средства и уреди и возила кои се употребуваат во вршењето на работи на приватно обезбедување;*
- 4. проверка на начинот на чување и носење на огненоо оружје, како и на особеноста за ракување и употреба на огненоо оружје и*
- 5. проверка на начинот на примена на овластувањата на работниците за обезбедување.*

(2) *По потреба, овластениите службени лица на Министерството преземаат и други мерки и активности со кои се врши надзор.*

(3) *За извршениот надзор во правните лица кои вршат приватно обезбедување овластениите службени лица на Министерството составуваат записник.*

Надзор над законитоста на работењето остваруваат

овластени службени лица на Министерството за внатрешни работи. Во член 67 став (1) таксативно се наведени постапките кои што се преземаат од страна на службените лица, а начелно тие се задолжени да вршат увид во општите и поединечните акти со цел да се согледа како се спроведува законот за приватно обезбедување, се согледува начинот на работа на правните и физичките лица, односно дали тие во нивната работа се раководат на законот и на другите подзаконски прописи кои ја уредуваат оваа област, вршат проверка на евиденцијата на склучени договори од член 6 став (1) од овој закон; преглед на деловните простории, техничките средства и уреди и возилата кои се употребуваат во вршењето на работи на приватно обезбедување; проверка на начинот на чување и носење на огненото оружје, како и на оспособеноста за ракување и употреба на огненото оружје и проверка на начинот на примена на овластувањата на работниците за обезбедување.

Во ставот 2 од овој член се утврдува дали овластените службени лица на Министерството преземаат и други мерки и активности со кои се врши надзор без разлика за каков вид на мерки и активности се работи за правните лица за обезбедување. Согласно ставот 3 од овој член, по извршениот надзор овластените службени лица на Министерството се должни да состават записник. Иако законот не зборува за тоа, логично е да се претпостави дека Министерството ќе биде крајниот реципиент на овој записник и дека одново ќе треба службено да ја извести Комората за евентуалните пропусти на правното лице за обезбедување.

Овозможување на вршење на надзор и решение за отстранување на недостатоците

Член 68

(1) Одговорното лице во правното лице кое врши приватно обезбедување или лице овластено од неѓо и Комората се должни да го овозможат вршењето на надзорот од член 66 од овој закон, да ја сѐваат на распологање соодветната документација и да ги дадат потребните податоци и известувања.

(2) Ако при вршењето на надзорот од страна (1) на овој член се утврди дека правното лице кое врши приватно обезбедување, односно Комората не се придржува кон одредбите од овој закон, Министерството донесува решение за отстранување на недостатоците во рок кој не може да биде подолг од 60 дена од денот на приемот на решението.

Со овој член се обезбедува потребното вршење на надзорот и се нудат одредени решенија кои правното лице треба да ги користи во насока на надминување на посочените слабости. Ако се откријат одредени слабости и пропусти во работата од овластените службени лица на Министерството правните субјекти за обезбедување понатаму треба да преземат одредени активности во насока на подобрување на работата.

Согласно ст. 1 од овој член, одговорното лице во правното лице кое врши приватно обезбедување или лице овластено од него и Комората се должни да го овозможат вршењето на надзорот. Тоа подразбира се што е потребно да се стави на располагање за да се согледаат реалните состојби и ако се евидентираат одредени отстапувања треба да се преземат одредени корективни активности.

Согласно ст. 2 одговорното лице во правното лице кое врши приватно обезбедување или лице овластено од него и Комората ако не се придржува на законот тогаш предвидено е Министерството да донесе решение за отстранување на недостатоците во рок не подолг од 60 дена од денот на приемот на решението. Ова е направено за одговорното лице во правното лице кое врши приватно обезбедување или лице овластено од него и Комората да не се претворат во слепи набљудувачи на процесот туку да преземат конкретни чекори за отстранување на евентуалните недостатоци.

Значењето на вршењето надзор врз правните лица кои имаат дозвола за обезбедување (двата вида) е потенцирано со прекршочната одредба санкционирана со чл. 74 ст. 3 од овој закон. Оваа одредба е директно насочена кон одговорното лице во правното лице, кое го извршува законското битие на прекршокот

кое е пропишано алтернативно и тоа како: попречување на вршењето надзор над правното лице односно, не овозможување вршење надзор; прикривање на бараната документација, односно нејзино наставање на располагање пред вршителот на надзорот или попречување на надзорот преку недавање на потребните податоци и известувања, за што на прекршителот може да му се изрече глоба во висина од 1.200 до 1.500 евра во денарска противвредност.

Наједноставно се констатира правата алтернатива која се состои во отсуство на соработка на одговорното лице во правното лице со вршителот на надзорот. Кај следните две алтернативи секогаш е потешко да се измери колкав е квантумот на приложената документација која е потребна за надзорот, а не е доставена за време на неговото вршење (секогаш постои можност да биде дополнително доставена), а уште попроблематична е третата алтернатива која вклучува прилично количество субјективитет бидејќи ставот на вршителот на надзорот и одговорното лице за квантумот на овие информации може објективно да биде различен. Секогаш се поставува прашањето: Колкав треба да биде квантитетот на потребните податоци и известувања за правилно вршење на надзорот? Вршителот на надзорот треба да биде прецизен и концизен кон количеството податоци и информации кои му се потребни за вршењето на надзорот и тоа јасно да му го стави на знаење на одговорното лице.

Интенцијата на прекршочната одредба е да го потенцира значењето на надзорот во оваа дејност и да го овозможи неговото вршење. Добрата страна на насоченоста на прекршокот само кон одговорното лице во правното лице е давањето можност на правото лице да ги отстрани непридржувањато(а) кон одредбите на ЗПО, за што вршителот на надзорот ќе изготви решение за отстранување на недостатоците во рок кој не може да биде подолг од 60 дена од денот на приемот на решението. Отстранувањето на недостатоците не го алиментира прекршителот од одговорност за конкретниот прекршок кој е сторен во времето на вршењето на надзорот.

Иако, ставот 1 од членот 68, кој е основ за пропишување на прекршокот од чл. 74 ст. 3 се однесува на овозможувањето вршење надзор во правните лица (од страна на одговорното лице во правното лице или лице овластено од него) и Комората, сепак

одговорноста според чл. 74 ст. 3 се однесува само на одговорното лице во правното лице, но не и за лицето овластено од него или за претставник на Комората. Законодавецот иако предвидел обврска за надзор врз правните лица и врз Комората сепак кон Комората се однесува со дополнителен респект, сепак тоа не значи дека таа не е одговорна пред законот затоа што со чл. 70 од овој закон се пропишани одредби за одземање на нејзините јавни овластувања.

Одземање на дозвола за обезбедување

Член 69

(1) Министерството со решение ќе ја одземе дозволатата за обезбедување ако правното лице кое врши обезбедување:

- 1. повеќе не ги исполнува условите за издавање дозвола за обезбедување утврдени со овој закон и*
- 2. не ги остварени недостатоците во рокот утврден со решението од член 68 став (2) од овој закон.*

(2) Министерството ги известува Комората и Централниот регистар на Република Македонија за одземањето на дозволатата за обезбедување на правното лице веднаш по конечноста на решението.

Во овој член се санкционирани условите под кои на правното лице ќе му се одземе дозволата за обезбедување. МВР ќе ја одземе дозволата за обезбедување на правното лице кога повеќе не ги исполнува условите за издавање дозвола за обезбедување утврдени со законот за приватно обезбедување, предвидено со ст. 1, т. 1 и ако не ги отстрани недостатоците во рокот утврден со решението ст. 1, т. 2 од овој член.

Со одредбите на ст. 2 од овој член, се предвидува кога ќе донесе решение за одземање на дозволата за обезбедување на правното лице, Министерството за внатрешни работи да ги известат Комората и Централниот регистар на Република Македонија. Ова е сосема логична обврска, затоа што со неисполнување на оваа одредба ќе се јави одредена дискрепанца и заблуда кај Комората и

Централниот регистар на Република Македонија што секако ќе се смета за сериозен недостаток.

Одземање на јавните овластувања на Комората

Член 70

(1) Министерството со решение ќе ги одземе јавните овластувања на Комората утврдени со овој закон, доколку не ги отстранат недостатоците во рокот предвиден со решението од член 68 став (2) од овој закон.

(2) Во случај на одземање на јавни овластувања на Комората, јавните овластувања ги врши Министерството, се до отстранувањето на недостатоците од страна на Комората.

Одредбите од ст. 1 на овој член, на Комората и наметнува една обврска. Ако се евидентираат одредени недостатоци Комората има обврска да ги отстрани преку насочување на работата во согласност со законската регулатива, со почитување на одредени постапки во насока на запазување на законитоста. Со тоа Комората ќе биде во ситуација да го избегне епилогот на одземање на јавните овластувања. Интенцијата на законодавецот била насочена кон воспоставување надзор врз овој правен субјект заради почитување на законските прописи од оваа област.

Посебен коментар заслужува ст. 2 од овој член, со кој пропишува во случај на одземање на јавни овластувања на Комората, јавните овластувања да ги врши Министерството, се до отстранувањето на недостатоците од страна на Комората. Логиката може да се бара само во инцидентноста и во тоа што Министерството има целосна надлежност во делот на давање и земање дозволи, односно тоа е етаблирано за сосема друга дејност бидејќи Министерството е правно лице кое веќе егзистира и извршува друга главна дејност, а ова би било непродуктивно затоа што е друга дополнителна дејност.

Жалба

Член 71

Против решението од членовите 68, 69 и 70 од овој закон, иравното лице, односно Комората имаат право на жалба до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен во рок од 15 дена од денот на неговото донесување.

Очигледно, законодавецот имал намера да им овозможи на правните лица и на Комората да поднесат жалба ако сметаат дека се оштетени во постапката со која се утврдило дека дошло до отстапување на пропишаните стандарди со закон што би значело дека се направени одредени недоследности во нивната работа.

XI. ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

Прекршочна одговорност. Одредбите од чл. 72 до чл. 78 од Законот за приватно обезбедување ги регулираат конкретните прекршочни дејствија, односно во нив се утврдува каква прекршочна санкција ќе му се изрече на лице кое ќе постапи спротивно на правилата и условите утврдени со Законот. По дефиниција, прекршокот претставува противправно дејствие определено со закон како прекршок, чии обележја се определени со закон и за кое е пропишана прекршочна санкција.⁶³

За разлика од казнените дела, прекршоците се различно или помало неправо. Имено, постои спор во теоријата дали прекршокот е квантитативно или квалитативно различен од кривичното дело.⁶⁴ Основен правен акт кој ја регулира материјата на прекршоците, прекршочната постапка и санкциите кои се изрекуваат за прекршоци е Законот за прекршоците. Конкретните прекршоци од различни области може да бидат опфатени со различни закони, како што тоа е случај и тука, но во секој случај важат одредбите од Законот за прекршоците во поглед на дефинирањето, постапката итн. Законот за приватно обезбедување во членовите 72-76 ги предвидува конкретните прекршоци и санкциите со точно определен минимум и максимум за правните лица, одговорните лица во правните лица и за физичките лица. Предвидена е и постапка за порамнување и за издавање платен налог.

Член 72

(1) *Глоба во износ од 900 до 1.000 евра во денарска ѝројиввредносѝ ќе се изрече за ѝрекшок на ѝравно лице ако:*

- не љо извесѝи Минисѝерсѝвоѝо за насѝанасѝа ѝромена во однос на основачоѝи, адресасѝа, називоѝи или одљоворноѝо лице во ѝравноѝо лице кое има дозвола за обезбедување во вид на давање услуљи во рок од осум дена од деноѝи на насѝанасѝа ѝромена (член 17);*
- во рокоѝи уѝврген со закон не ја извесѝи Коморасѝа дека ѝресѝанало да ја врши дејносѝа (член 19);*

⁶³ Закон за прекршоците, Службен весник на Република Македонија, бр. 62/2006 чл. 5.

⁶⁴ В. Камбовски, *op.cit.*, стр. 153-155.

3. не ја одземе леѓишимаџијата за обезбедување, односно не ја досџави за џонишџување до Комората во џројшшаниот рок или не ја извесџи Комората во џројшшаниот рок за неисџолнување на еден од условите уџтврдени во членот 25 сџав (2) од овој закон од сџирана на работниџоџи за обезбедување и не ја оѓласи леѓишимаџијата за неважечка (член 25 сџавови (4) и (5))
4. не изведе задолжително конџролно џаѓање најмалку еднаш џодишно (член 31 сџав 1);
5. нема дежурсџтво од 24 часа во Ценџтарот џа обезбедување и надзор (член 33 сџав 3);
6. врши работи на одржување на јавниот ред на јавни собири и друѓи насџани со работниџи за обезбедување кои не носат работна облека и немаат на себе елечи со свеџлоодбојни лениџи на кои има најџис „Обезбедување“ (член 38) и
7. работнаџа облека не е во соѓласносџи со член 58 сџавови (3) и (6) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 400 до 500 евра во денарска џрошшвредносџи ќе се изрече за џрекршоџите од сџавот (1) на овој член и на одѓворноџо лице во џравноџо лице.

Членот 72 од Законот за приватно обезбедување пропишува за кои сторени прекршоци какви прекршочни казни можат да им се изречат на правното лице и на одѓворното лице во правното лице доколку сториле таков прекршок. Треба да се напомене дека во овој, како и во членовите 73, 74, 75 и 76 од Законот, износите на прекршочните казни се пресметани како глоби во евра во денарска противвредност, за разлика од првиот Закон за обезбедување лица и имот од 1999 година и неговите измени од 2007 година, кога износите се изразуваа само во денарска вредност. Ова е направено заради усогласување со измените во Законот за прекршоци и имајќи ги предвид и законските решенија од економско-монетарна природа, иако, јазично, терминологски и правно би било соодветно износите да се изразуваат во денарска противвредност. Како што напоменаваме, членот 72, ст. 1 од Законот за приватно обезбедување, утврдува глоби за сторен прекршок на правно лице во износ кој може да се движи од 900 до 1.000 евра во денарска противвредност, во случај правното лице да стори

некој од следниве прекршоци: не го извести Министерството за настанатата промена во однос на основачот, адресата, називот или одговорното лице во правното лице кое има дозвола за приватно обезбедување, во рок од осум дена од денот на настанатата промена (член 17 став (2)); во рокот утврден со закон не ја извести Комората дека престанало да ја врши дејноста (член 19); не ја одземе легитимацијата за обезбедување, односно не ја достави за поништување до Комората во пропишаниот рок или не ја извести Комората во пропишаниот рок за неисполнување на еден од условите утврдени членот 25 став (2) од овој закон од страна на работникот за обезбедување и не ја огласи легитимацијата за неважечка (член 25 ставови (4) и (5)); не изведе задолжително контролно гаѓање најмалку еднаш годишно (член 31 став (1)); нема дежурство од 24 часа во Центарот за обезбедување и надзор (член 33 став (3)); врши работи на одржување на јавниот ред на јавни собири и други настани со работници за обезбедување кои не носат работна облека и немаат на себе елечи со светлоодбојни ленти на кои има натпис „Обезбедување“ (член 38) и работната облека не е во согласност со членот 58 ставови (3) и (6) од овој закон. Во ст. 2 од истиот член се пропишува глоба во износ од 400 до 500 евра во денарска противвредност да му се изрече и на одговорното лице во правното лице за прекршоците од ставот (1) на овој член.

Член 73

(1) Глоба во износ од 3.500 до 4.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на правно лице ако:

1. *врши недозволен работи на приватно обезбедување (член 4);*
2. *применува недозволен оперативни методи и средства на обезбедување лица и имоти (член 5);*
3. *не склучи со странката договор (член 6);*
4. *го надминува овластувањето за вршење на приватно обезбедување (член 9);*
5. *врши приватно обезбедување без соодветна дозвола за обезбедување (член 10);*
6. *не ојточне со работи по иској на рокој од шест месеци од деној на издавање на дозвола за обезбедување, односно во рокој утврден со закон*

- не ѝоднесе барање за издавање на леѓиџимацији за обезбедување за работнициџе за обезбедување од член 13 сџав (1) џочка 2, член 13 сџав (2) џочка 2 и член 14 сџав (1) џочка 2 на овој закон (член 11 сџав 1);
7. не џи исполнувааџи во џекоџи на својеџо работнење во конџинуиџеџи условиеџи од членовиеџи 13 и 14 од овој закон (член 15);
 8. не ѝоднесе до Комораџа барање за издавање на леѓиџимација за обезбедување во ѝроџишаниоџи рок (член 25 сџав 3);
 9. ѝосџайџува сѝроџивно на член 28 од овој закон;
 10. врши обезбедување на џрансџорџи и ѝренос на ѝари и друџи вредносни ѝраџки сѝроџивно на член 35 од овој закон;
 11. ѝосџайџува сѝроџивно на член 36 на овој закон;
 12. врши обезбедување на џрансџорџи и ѝренос на ѝари и друџи вредносни ѝраџки, без ѝосебно оѝремено возило сѝроџивно на член 37 од овој закон;
 13. работиџе на обезбедување на јавни собири и друџи насџани работнициџе за обезбедување вработени во ѝравноџо лице џи вршаџ со уџоџреба на оѓнено оружје (член 38 сџав 4);
 14. ѝосџайџува сѝроџивно на член 42 сџав (2) од овој закон;
 15. нема орѓанизирано ѝриваџно обезбедување за соџсџивени ѝоџреби во соѓласносџи со овој закон (член 43);
 16. не вршаџ задолжиџелно ѝриваџно обезбедување, соѓласно член 44 сџав (1) од овој закон;
 17. во рок од 24 часа не ѝоднесе ѝисмен извешџај до Минисџерсџивоџо за задржувањеџо, односно уџоџребайџа на средсџива за ѝрисилба (член 57 сџав 2);
 18. ѝравниџе лица кои дејносџа ѝриваџно обезбедување ја вршаџ во вид на давање услуџи не се здружувааџи во Комораџа (член 59 сџав 1) и
 19. не џи води евиденциџе соѓласно член 64 од овој закон.

(2) За ѝрекрџоџиџе од сџав (1) на овој член на ѝравноџо лице ќе му се изрече ѝрекрџочна санкџија забрана на вршење на дејносџи ѝриваџно обезбедување во џраење од шесџи месеци до ѝеџи џодини.

(3) Глоба во износ од 1. 500 до 1. 800 евра во денарска

Ѕротииввредности ќе се изрече за ѳрекршоциите од сїавої (1) на овој член и на одговорноїо лице во ѳравноїо лице.

За разлика од тежината на сторените прекршоци во претходниот член 72, тежината на сторените прекршоци во член 73 е поголема, па затоа законодавецот пропишал повисоки износи на прекршочни казни за сторени прекршоци од страна на правното лице и одговорното лице во правното лице. Имено, според чл. 73, ст. 1 од Законот, правното лице ќе се казни со глоба во износ од 3.500 до 4.000 евра во денарска противвредност доколку стори некој од следниве прекршоци: врши недозволен работи на приватно обезбедување (член 4); применува недозволен оперативни методи и средства на приватно обезбедување. (член 5); не склучи договор со странката (член 6); го надминува овластувањето за вршење на приватно обезбедување (член 9); врши приватно обезбедување без соодветна дозвола за обезбедување (член 10); не започне со работа по истекот на рокот од шест месеци од денот на издавањето на дозволата за приватно обезбедување, односно во рокот утврден со закон не поднесе барање за издавање на легитимации за приватно обезбедување за работниците за приватно обезбедување на лица и имот од членовите 13 став (1) точка 2, 13 став (2) точка 2 и 14 став (1) точка 2 од овој закон (член 11 став (1)); не ги исполнуваат во текот на своето работење во континуитет условите од членовите 13 и 14 од овој закон (член 15); не поднесе до Комората барање за издавање на легитимација за обезбедување во пропишаниот рок (член 25 став (3)); постапува спротивно на членот 28 од овој закон; 10) врши обезбедување на транспорт на пари и други вредносни пратки спротивно на членот 35 од овој закон; постапува спротивно на членот 36 од овој закон; врши обезбедување на пренос на пари и други вредносни пратки, без посебно опремено возило спротивно на членот 37 од овој закон; работите на обезбедување на јавни собири и други настани работниците за обезбедување вработени во правното лице ги вршат со употреба на огнено оружје (член 38 став (4)); постапува спротивно на членот 42 став (2) од овој закон; нема организирано приватно обезбедување за сопствени потреби во согласност со овој закон (член 43); не врши задолжително приватно обезбедување согласно со членот 44 став (1) од овој закон; во рок од 24 часа не поднесе писмен извештај до Министерството за

задржувањето, односно употребата на средства за присилба (член 57 став (2)); правните лица кои дејноста приватно обезбедување ја вршат во вид на давање услуги не се здружуваат во Комората (член 59 став (1) и не ги води евиденциите согласно со членот 64 од овој закон. Ставот 2 од истиот член пропишува дека за сите прекршоци од претходниот ст. 1 на овој член на правното лице ќе му се изрече прекршочна санкција забрана на вршење на дејност приватно обезбедување во траење од шест месеци до пет години, додека ставот 3 од истиот член пропишува глоба во износ од 1.500 до 1.800 евра во денарска противвредност да му се изрече и на одговорното лице во правното лице за прекршоците од ставот (1) на овој член.

Член 74

(1) Глоба во износ од 1. 200 до 1. 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на одговорно лице во правно лице ако:

1. не издаде налог за носење на огнено оружје на работниците за обезбедување (член 29 став 2);
2. не изработи, односно не достави до Министерството план за обезбедување на јавни собири и други настани кога за таа потреба ангажира повеќе од петмина работници за обезбедување (член 39 став 1) и
3. не овозможи вршење на надзор, не ја стави на располагање бараната документација или не ги даде потребните податоци и известувања (член 68 став 1).

Членот 74, во ст. 1 од Законот, пропишува глоби во износ од 1.200 до 1.500 евра во денарска противвредност кои се однесуваат на одговорното лице во правното лице доколку стори некој од следниве прекршоци: не издаде налог за носење на огнено оружје на работниците за обезбедување (член 29 став (2)); не изработи, односно не достави до Министерството план за обезбедување на јавни собири и други настани кога за таа потреба ангажира повеќе од петмина работници за обезбедување (член 39 став (1) и не овозможи вршење на надзор, не ја стави на располагање бараната документација или не ги даде потребните податоци и известувања (член 68 став (1)).

Член 75

(1) Глоба во износ од 600 до 700 евра во денарска *ипротиввредност* ќе се изрече за *ипрекшок* на физичко лице ако:

1. во случај на *ипресџанување* на работниот однос не ја врати легитимацијата за обезбедување на *иправното* лице (член 25 став 4);
2. на барање на овластено службено лице на Министерството не го даде на увид налогот за носење на огнено оружје и дозволатата за носење на оружје (член 29 став 3);
3. врши работи на одржување на јавниот ред на јавни собири и друѓи настани без работна облека и без елечи со светлоодбојни ленти на кои има наопис „Обезбедување“ (член 38);
4. во вршењето обезбедување на лица имот не носи легитимација за обезбедување (член 46 став 1);
5. не ја покаже легитимацијата за обезбедување во случај кога се *иповикува* на вршење обезбедување лица и имот или не ја покаже легитимацијата за обезбедување на барање на овластено службено лице на Министерството (член 46 ставови 2 и 3) и
6. во рок од 24 часа не *иподнесе* *иписмен* извештај за *издржувањето*, односно *ипотреба* на средствата за *иприсилба* (член 57 став 1).

(2) За *ипрекшоци* од став (1) на овој член на физичкото лице ќе му се изрече *ипрекшочна* санкција забрана за вршење на *идејност* обезбедување лица и имот во *ипраење* од една до *ипет* години.

Членовите 75 и 76 од Законот се однесуваат на прекршочните казни за сторени прекршоци од страна на физички лица. Па така, членот 75, ст. 1 вели дека глоба во износ од 600 до 700 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на физичко лице, ако: на барање на правното лице за приватно обезбедување на ја врати легитимацијата за обезбедување (член 25 став (6); на барање на овластено службено лице на Министерството не го даде на увид налогот за носење на огнено оружје, дозволата за носење

на оружје, како и огненото оружје што го носи (член 29 став (3); врши работи на одржување на јавниот ред на јавни собири и други настани без работна облека и без елечи со светлоодбојни ленти на кои има натпис „Обезбедување“ (член 38); во вршењето приватно обезбедување не носи легитимација за обезбедување (член 46 став (1)); не ја покаже легитимацијата за обезбедување во случај кога се повикува на вршење на приватно обезбедување или не ја покаже легитимацијата за обезбедување на барање на овластено службено лице на Министерството (член 46 ставови (2) и (3) и во рок од 24 часа не поднесе писмен извештај за задржувањето, односно употребата на средства за присилба (член 57 став (1)). Во ст. 2 од овој член е уредено и дека за прекршоците од ставот (1) на овој член на физичкото лице ќе му се изрече прекршочна санкција забрана за вршење на дејност обезбедување на лица и имот во траење од една до пет години.

Член 76

(1) Глоба во износ од 900 до 1.000 евра во денарска прошиввереднос̄и ќе се изрече за прекршок на физичко лице ако:

1. при вршење на физичко обезбедување носи огнено оружје и муниција спротивно на член 29 ставови (4) и (5) од овој закон;
2. носи сопствено вооружување за време на вршење на физичко обезбедување лица и имот (член 30);
3. веднаш не ја извести полицијата доколку примената информација во Центарот за обезбедување и надзор укажува дека се врши кривично дело за кое се гони по службена должност (член 33 став 5);
4. работите на обезбедување на јавни собири и други настани ги врши со употреба на огнено оружје (член 38 став 4);
5. при вршење на физичко обезбедување применува овластувања за кои не е овластен согласно член 45 став (1) од овој закон;
6. применува овластувања спротивно на член 45 став (2) од овој закон;
7. не постапи по наредба на овластено службено лице на Министерството (член 47 став 1);

8. изврши задржување на лице спротивно на членот 52 од овој закон;
9. употреби средства за присилба спротивно на член 54 од овој закон;
10. употреби огнено оружје спротивно на член 55 од овој закон и
11. употреби дресирано куче спротивно на член 56 од овој закон.

(2) За прекршоциите од став (1) на овој член на физичкото лице ќе му се изрече прекршочна санкција забрана за вршење на дејноста обезбедување лица и имот во траење од една до пет години.

Членот 76, пак, во ст. 1, пропишува глоби за потешки прекршоци сторени од страна на физичкото лице со повисоки износи. Износите на глобите за физичкото лице за овие сторени прекршоци се движи од 900 до 1.000 евра во денарска противвредност и тоа за следниве сторени прекршоци: при вршење на физичко обезбедување носи огнено оружје и муниција спротивно на членот 29 ставови (4) и (5) од овој закон; носи сопствено огнено оружје за време на вршење на физичко обезбедување на лица и имот (член 30); веднаш не ја извести полицијата, доколку примената информација во центарот за обезбедување и надзор укажува дека се врши кривично дело за кое се гони по службена должност (член 33 став (5)); работите на обезбедување на јавни собири и други настани ги врши со употреба на огнено оружје (член 38 став (4)); при вршење на физичко обезбедување применува овластувања за кои не е овластен согласно со членот 45 став (1) од овој закон; применува овластувања спротивно на членот 45 став (2) од овој закон; не постапи по наредба на овластено службено лице на Министерството (член 47 став (1)); изврши задржување на лице спротивно на членот 52 од овој закон; употреби средства за присилба спротивно на членот 54 од овој закон; употреби огнено оружје спротивно на членот 55 од овој закон и употреби дресирано куче спротивно на членот 56 од овој закон. И во овој член како и во претходниот, законодавецот во ст. 2 предвидел за прекршоците од ставот (1) на овој член на физичкото лице да му се изрече прекршочна санкција забрана за вршење на дејност обезбедување на лица и имот во траење од една до пет години.

Член 76-а

Глоба во износ од 4.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ќе и се изрече за прекршок на Комората ако не го снима, не го емитува во живо на веб страницата на Министерството и доколку не ја постави снимката од целиот испит на веб страницата на Министерството, согласно со членот 24-г од овој закон.“

Во овој член е регулирана глобата која треба да ја плати Комората како правно лице ако не го снима, не го емитува во живо на веб страницата на Министерството и доколку не ја постави снимката од целиот испит на веб страницата на Министерството, согласно со членот 24 од Законот за приватно обезбедување. Водејќи се од начелото на транспарентност во работата на правните лица и исполнување на јавниот интерес законодавецот го смета ова за тежок прекршок и казната за Комората е глоба во износ од 4.000 до 5.000 евра во денарска противвредност.

Член 77

Прекршочната постапка за прекршоците предвидени со овој закон ја води надлежниот суд.

Согласно Законот за прекршоци, прекршочна постапка може да води и прекршочна санкција може да изрече само надлежен суд. Иако Законот за прекршоци остава можност, за одделни прекршоци определени со Законот за прекршочна постапка да води и прекршочна санкција да изрече орган на државната управа или организација и друг орган што врши јавни овластувања на надзор над спроведување на законите со кои се пропишани прекршоците, законодавецот во Законот за приватно обезбедување оваа можност не ја искористил. Законодавецот, сепак, се определил прекршоците од сферата на приватното обезбедување да ги стави исклучиво во надлежност на судот. Имено, Законот за прекршоци со чл. 53 ст. 2 дозволува прекршочната постапка да ја води и прекршочна санкција да изрече орган на државната управа или организација и друг орган што врши јавни овластувања на надзор над спроведување

на законите со кои се пропишани прекршоците. Согласно чл. 54 ст. 2 од Законот за прекршоци, надлежноста прекршочниот орган да постапува по прекршоци е определена од висината на можната глоба предвидена со законот кој го предвидува прекршокот, во овој случај врз основа на глобите предвидени со членовите од 72 до 76 од ЗПО. Во таа смисла, според чл. 54 ст. 2 т. 2 од Законот за прекршоци за прекршоци сторени од страна на физички лица, прекршочниот орган е надлежен да постапува за прекршоци за кои е предвидена глоба до 500 евра во денарска противвредност, а за прекршоците сторени од страна на правно лице законскиот максимум за надлежност на прекршочниот орган изнесува до 1000 евра во денарска противвредност (чл. 54. ст.2 т. 3). Врз основа на овие одредби од Законот за прекршоци за сите прекршоци сторени од работниците за обезбедување, односно од страна на физичко лице (чл. 75 и чл. 76) постапката е во надлежност на судот, а истото важи и за прекршоците предвидени со чл. 74 каде што одговорноста паѓа врз одговорното лице во правното лице и за прекршоците сторени од правното лице односно прекршоците санкционирани со чл. 73 од ЗПО. Двојна надлежност би била можна само за прекршоците извршени од страна на правно лице (полесните) санкционирани со чл. 72 од ЗПО каде што е предвидена глоба од 900 до 1000 евра во денарска противвредност. Се чини дека законодавецот не го зел предвид ова решение од Законот за прекршоците кога ја утврдил одредбата од чл. 77 од Законот за приватно обезбедување, па, како што веќе нагласивме, се одлучил целокупната надлежност по прекршоците предвидени со ЗПО да ја препушти на надлежниот суд.

Постапка на порамнување

Член 78

(1) За прекршоциите утврдени во членовите 72, 73, 74, 75 и 76 од овој закон, овластеното службено лице на Министерството е должно на сторителот на прекршокот да му предложи постапка за порамнување пред да поднесе барање за воведување на прекршочна постапка.

(2) Кога сторителот на прекршокот е согласен за воведување на постапка за порамнување овластеното службено лице на Министерството составува записник во кој се забележуваат битните елементи на дејствието од кое произлегува правното обележје на прекршокот, времето, местото и начинот на сторување на прекршокот, описот на дејствието и лицата зајекнасти на самото место.

(3) Овластеното службено лице во постапката за порамнување на сторителот на прекршокот му издава властен налог.

(4) Износот на изречената глоба во властниот налог од став (3) на овој член е минимумот од утврдениот износ на глоба за прекршоциите утврдени во членовите 72, 73, 74, 75 и 76 од овој закон.

(5) Доколку сторителот на прекршокот го прими властниот налог, должен е истиот да го плати. Премањето на властниот налог од сторителот на прекршокот се забележува во записникот.

(6) Кога како сторител на прекршок се јавува правно лице, записникот и властниот налог го платишува службеното лице, односно одговорното лице кое се нашло на лице место.

(7) Во случај кога сторителот на прекршокот не е согласен за воведување на постапка за порамнување, овластеното службено лице поднесува барање за воведување на прекршочна постапка пред надлежен суд.

(8) Овластените службени лица се должни да водат евиденција за покренатите постапки за порамнување и за нивниот исход.

(9) Во евиденцијата од став (8) на овој член се собираат, обработуваат и чуваат следниве лични податоци: име и презиме, односно назив на сториштелот на прекршокот, живеалиште односно престојувалиште, седиште, вид на прекршокот, број на илациониот налог кој му се издава и исходот од процесот.

(10) Личните податоци од ставот (9) на овој член се чуваат пет години на внесувањето во евиденцијата.

Целта на постапката за порамнување, согласно Законот за прекршоци, е постигнување на согласност на сторителите на прекршоци и надлежните органи за отстранување на штетните последици на сторениот прекршок и спречување на повторно вршење на прекршоци и поради тоа избегнување на водење прекршочна постапка пред надлежниот суд, односно прекршочен орган. Надлежните државни органи овластени за поведување на прекршочна постапка се должни да му предложат на сторителот на прекршокот постапка за порамнување пред да поднесат барање за прекршочна постапка. Тоа всушност е и целта на член 78 од Законот за приватно обезбедување во кој се опишува постапката за порамнување. Тоа се однесува на прекршоци утврдени во членовите 72, 73, 74, 75 и 76. Имено, овластеното службено лице на МВР е должно на сторителот на прекршокот да му предложи постапка за порамнување пред да поднесе барање за поведување на прекршочна постапка.

Кога овластениот орган за поведување на прекршочна постапка ќе констатира прекршок составува записник, став 2 од член 78, во кој ги забележува важните елементи на дејствието од кое произлегува правното обележје на прекршокот, времето, местото и начинот на сторувањето на прекршокот, описот на дејствието и лицата затекнати на самото место. Записникот го потпишува овластено службено лице и сторителот.

Овластеното службено лице во постапката за порамнување на сторителот на прекршокот издава платен налог, согласно став 3 од членот 78. Платниот налог за прекршок содржи: лично име и адреса и единствен матичен број на граѓанинот, ако се работи за странец и број на патната исправа и држава, податоци за вработување на сторителот, за правното лице, назив и седиште и

даночен број, место и време на сторување на прекршокот, правна квалификација на прекршокот, износ на глобата, број на сметката за плаќање и правна поука, а може и други податоци во согласност со прописите.

Овде е посебно важно да се потенцира дека, иако Законот за прекршоци не дава насоки кој износ на глоба ќе биде наведена во платниот налог – минималниот или максималниот, Законот за приватно обезбедување е категоричен дека износот на изречената глоба во платниот налог од ставот (3) е минимумот од утврдениот износ на глобата за прекршоците утврдени со членовите 72, 73, 74, 75 и 76 од Законот, став 4 од членот 78. Со оглед на правилото *lex specialis derogat legi generali*, овластените лица на МВР ќе мора да имаат предвид дека законски се обврзани за прекршоците од Законот за приватно обезбедување, во платниот налог издаден во постапка за помирување да го наведат минималниот износ на глобата. Во постапката која ќе заврши со издавање на платен налог не се плаќаат трошоци на постапката.

Доколку сторителот на прекршокот го прими платниот налог должен е да го потпише, став 5 од членот 78. Се смета дека сторителот на прекршокот со потписот на приемот на платниот налог се согласува да ја плати глобата. Сторителот е должен да ја плати глобата утврдена во рок од осум дена од приемот на платниот налог на сметката на органот означен во платниот налог. Притоа, треба да се има предвид одредбата од чл. 49, ст. 4 од Законот за прекршоците, според која доколку сторителот ја плати глобата во предвидениот рок од 8 дена, плаќа само половина од утврдениот износ. Ако сторителот не ја плати глобата во предвидениот рок, службеното лице ќе поднесе барање за поведување на прекршочна постапка до надлежниот суд.

Кога како сторител на прекршок се јавува правно лице, записникот и платниот налог го потпишува службеното лице, односно одговорното лице кое се нашло на самото место, став 6 од истиот член.

Во случај кога сторителот на прекршокот не е согласен на поведување на постапка за порамнување, овластеното службено лице поднесува барање за поведување на прекршочна постапка пред надлежен суд (член 78, став 7).

Овластените службени лица во МВР се должни да водат евиденција за покренатите постапки за порамнување и за нивниот исход во која се собираат, обработуваат и чуваат следниве лични податоци: име и презиме, односно назив на сторителот на прекршокот, живеалиште односно престојувалиште, седиште, вид на прекршокот, број на платниот налог кој му се издава и исходот од постапката. Овие лични податоци се чуваат пет години од денот на внесување и се пропишани како услови во член 78, став 8, 9 и 10.

* * *

Коментирајќи ги членовите 72-78 од Законот во кој се пропишани прекршоците и износите на прекршочните казни за правното лице, одговорното лице во правното лице и физичкото лице, можеме да дадеме неколку генерални оценки и коментари за примената на прекршочното право во дејноста приватно обезбедување. Се смета повеќе од недвојбено дека законодавецот внимавал да определи казни според тежината на прекршокот и видот на одговорноста на лицето кое го сторило прекршокот од една страна, а од друга страна императивот од усогласување на видот на прекршочните казни и износите на глобите според измените во Законот за прекршоците. Не помалку внимание било осветено и на економската и пенолошката димензија на казната. Имено, се стекнува уверување дека законодавецот релативно успешно ги одмерил казните да одговараат на економската моќ на правните и физички лица во државата и да не бидат до таа мера драконски за да ги уништат правните субјекти или волјата и ентузијазмот на физичките лица да се занимаваат со оваа дејност, но од друга страна по својот износ да претставуваат сериозно предупредување и опомена за казнетите и да ги одвратат од повторување на делото. Во тоа истовремено се согледува и пенолошката димензија на казната која во овој случај е прилично запазена во делот на одмерувањето на превентивната и репресивната димензија на казната. Јасно се гледа и намерата на законодавецот да се воведат потребниот ред и дисциплина во однесувањето на сите субјекти кои директно работат во дејноста приватно обезбедување со цел постојано зголемување на квалитетот, професионализмот и постигнување на високите светски стандарди за вршење на оваа суптилна дејност.

Во таа смисла на зборот, казнената политика и прекршочните казнени одредби од Законот за приватно обезбедување се смета дека би требало да ја постигнат својата цел.

Тоа што би можело во иднина да се земе предвид при иновирање на постоечкиот Закон е да се преиспита разликата во висината на прекршочните казни за одредени видови прекршоци, особено, нешто повисокиот износ на предвидени глоби за оние прекршоци кои се со многу помала тежина и последици во однос на оние прекршоци кои претставуваат изразито негативни појави со сериозни намери и штетни последици по безбедноста. Така, можеби би требало да се размисли за намалување на износите на глобите за овие прекршоци, како на пример за дел од прекршоците од чл. 72, ст. 1, т. 1, 2 и 3, каде што за пропусти во врска со известување и водење евиденции се предвидени казни за правните лица од 900 до 1.000 евра, што според некои размислувања се смета дека се превисоки и би можело да се намалат. Потребно е да се преиспитаат и висината на износите на глобите и за одговорните лица во правните лица и за физичките лица за прекршоци со сличен карактер на претходните, а да се задржат оние со потежок карактер и оние кои се врзани со изразито негативни појави и однесувања со сериозни намери и штетни последици по безбедноста и по вршењето на дејноста приватно обезбедување (како на пример, пречекорување на овластувањата, неносење легитимација, вршење на дејност без лиценца и сл.). Така на пример, ако се земат износите на глобите за сторени прекршоци на физичките лица од чл. 75 од Законот за приватно обезбедување кои се со помала тежина и последиците од оние предвидени во чл. 76 од истиот закон и ако се споредат со максималните износи на глобите за физички лица кои ги пропишува чл. 15, ст. 2 од Законот за прекршоците, ќе се види дека законодавецот во Законот за приватно обезбедување пропишал прилично високи износи на глоби од 600 до 700 евра, а максималниот законски износ е 1.000 евра за најтешки прекршоци според споменатата одредба од Законот за прекршоците. Ова е дотолку позначајно што и според повеќе одредби од Законот за прекршоците, висината на глобите треба да ја имаат предвид, меѓу другото, и економската моќ на сторителот на прекршокот, па ако се знае дека просечните нето примања според официјалните статистички податоци за работниците за приватно обезбедување

во Република Македонија се скромни, тогаш казните од 600 до 700 евра навистина дејствуваат превисоко и потребно е да се преиспитаат и по можност и да се намалат. Сето ова подразбира дека за правилно одмерување на прекршочните казни и казнената политика во оваа сфера во иднина би било добро да се направат интердисциплинарни анализи во кои ќе се испитаат сите позитивни и негативни страни на постоечките казни и оние кои се предлагаат од правен, економски, безбедносен, криминолошки, пенолошки и друг аспект.

Доколку се јави потреба од поведување прекршочна постапка за сторен прекршок против правно, одговорно лице на правното лице или физичко лице, тогаш, според чл. 77 од Законот, прекршочната постапка ја води надлежниот суд. Во врска со покренувањето прекршочна постапка за сторени прекршоци предвидени со ова законско решение, во Законот за приватно обезбедување е предвидена една позитивна новина, а тоа е предвидувањето на постапка за порамнување во случај на сторен прекршок, законска можност предвидена со чл. 78 од Законот. Суштината на постапката за порамнување, која како таква е предвидена и со чл. 137 од Законот за општата управна постапка,⁶⁵ а е имплементирана и во Законот за приватно обезбедување, е всушност замена за покренување прекршочна постапка и таа заштедува пари, време и непотребни судења во случај лицето што сторило прекршок да се согласи на постапка за порамнување која овластеното службено лице на Министерството е должно да му ја предложи во случај да го затекне сторителот во вршење прекршок. На тој начин, според, споменатиот чл. 78, ст. 1., за прекршоците утврдени во членовите 72, 73, 74, 75 и 76 од овој закон, овластеното службено лице на Министерството е должно на сторителот на прекршокот да му предложи постапка за порамнување пред да поднесе барање за поведување на прекршочна постапка. Ставот 2 од истиот член прецизира дека кога сторителот на прекршокот е согласен за поведување на постапка за порамнување, овластеното службено лице на Министерството составува записник во кој се забележуваат важните елементи на дејствието од кое произлегува

65 Закон за општата управна постапка (Службен весник на Република Македонија, бр. 38, од 26.5.2005 година).

правното обележје на прекршокот, времето, местото и начинот на сторување на прекршокот, описот на дејствието и лицата затекнати на самото место. Притоа, овластеното службено лице во постапката за порамнување на сторителот на прекршокот му издава платен налог (чл. 78, ст. 3). Тоа што е поволно за самиот сторител кој го признал прекршокот и се согласил на постапка за порамнување е фактот што износот на изречената глоба во платниот налог од ставот 3 на овој член е минимумот од утврдениот износ на глоба за прекршоците утврдени во членовите 72, 73, 74, 75 и 76 од овој закон (чл. 78, ст. 4). Доколку сторителот на прекршокот го прими платниот налог должен е да го потпише. Примањето на платниот налог од сторителот на прекршокот се забележува во записникот (чл. 78, ст. 5). Кога како сторител на прекршок се јавува правно лице, записникот и платниот налог го потпишува службеното лице, односно одговорното лице кое се нашло на самото место (чл. 78, ст. 6). Тоа што е важно тука да се истакне е фактот дека во случај кога сторителот на прекршокот не е согласен за поведување на постапка за порамнување, овластеното службено лице поднесува барање за поведување на прекршочна постапка пред надлежен суд (чл. 78, ст. 7). За покренатите постапки за порамнување и за нивниот исход овластените службени лица на Министерството за внатрешни работи се должни да водат евиденција со сите потребни податоци, а личните податоци до кои ќе дојдат за лицето сторител на прекршокот се должни да ги чуваат пет години од денот на внесување во евиденцијата (чл. 78, ст. 8, 9 и 10).

ХИИ. ОВЛАСТУВАЊЕ ЗА ПОДЗАКОНСКИ ПРОПИСИ

Член 79

Министџерој за внатрешни работи ги ѓроишува:

- 1. формаџа и содржинаџа на образцој на барањето за издавање дозвола за ѓривајно обезбедување и формаџа и содржинаџа на образцој на дозволаџа за ѓривајно обезбедување;*
- 2. формаџа и содржинаџа на образцој на барањето до министџерој за внатрешни работи за донесување решение ѓо ѓоднесено барање за издавање на дозвола за ѓривајно обезбедување;*
- 3. содржинаџа на ѓрограмите и начиној на осјособувањеџо на физичките лица за физичко и тџехничко обезбедување; ѓолагањето на стѓручниџе исѓиџи; формаџа и содржинаџа на образцој на барањето за издавање на лиценца за ѓривајно обезбедување и формаџа и содржинаџа на обрасциџе на лиценциџе за ѓривајно обезбедување;*
- 4. критериумите во однос на ѓростѓорните услови и материјално-тџехничкаџа и информатџичкаџа оѓрема на ѓростѓориџе за ѓолагање на стѓручниџе исѓиџи за физичко и за тџехничко обезбедување;*
- 5. видовите и типовите на огнено оружје и друѓите средсѓва за ѓрисилба за ѓоѓребите на ѓравните лица кои вршат ѓривајно обезбедување; бројој на часови за осјособување за ѓаѓање со огнено оружје и формаџа и содржинаџа на налоѓој за носење на оружје;*
- 6. начиној на вршење на тѓрансѓорџи и ѓренос на ѓари и друѓи вредносни ѓраџки;*
- 7. формаџа и содржинаџа на обрасциџе на леѓитѓимациџе за ѓривајно обезбедување, начиној на нивноџо издавање и ѓѓоѓреба;*

8. *начинот на примена на средствата за присилба и*
9. *формата и содржината на образците на потврдите за успешно завршена дресура на дресирано куче; успешно завршена обука за употреба на дресирано куче; извршена проверка на нивоот на работна способност на дресирано куче набавено од странство и за проверка на работната способност на дресирано куче кое врши работи на приватно обезбедување.*

Членот 79 од Законот на приватно обезбедување сочинува посебно поглавје 12 кое го уредува овластувањето за подзаконски прописи. Со оглед на вкупната поставеност на регулаторните органи во нашиот потсистем (сектор) за приватна безбедност и приватно обезбедување, како и во претходното, така и во новото законско решение овластувањето за подзаконски прописи е во надлежност на министерот за внатрешни работи. Така, според чл. 79, ст. 1, министерот за внатрешни работи ги пропишува: формата и содржината на образецот на барањето за издавање дозвола за приватно обезбедување и формата и содржината на образецот на дозволата за приватно обезбедување; формата и содржината на образецот на барањето до министерот за внатрешни работи за донесување решение по поднесено барање за издавање на дозвола за приватно обезбедување; содржината на програмите и начинот на оспособувањето на физичките лица за физичко и техничко обезбедување, полагањето на стручните испити, формата и содржината на образецот на барањето за издавање на лиценца за приватно обезбедување и формата и содржината на образците на лиценците за приватно обезбедување; видовите и типовите на огнено оружје и другите средства за присилба за потребите на правните лица кои вршат приватно обезбедување, бројот на часови за оспособување за гаѓање со огнено оружје и формата и содржината на налогот за носење на оружје; начинот на вршење на транспорт и пренос на пари и други вредносни пратки; формата и содржината на образците на легитимациите за приватно обезбедување, начинот на нивното издавање и употреба; начинот на примена на средствата за присилба, како и формата и содржината на образците на потврдите за успешно завршена дресура на дресирано куче, успешно завршена обука за употреба

на дресирано куче, извршена проверка на нивото на работна способност на дресирано куче набавено од странство и за проверка на работната способност на дресирано куче кое врши работи на приватно обезбедување.

XIII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 80

Постојната Комора на Република Македонија за обезбедување на лица и имот ќе го усогласи своето работење со одредбите од овој закон во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила на подзаконските прописи предвидени со овој закон.

Преодните и завршните одредби од законот се уредени во последното поглавје 13 во членовите 80 до 85. Во членот 80 е регулирано дека постојната Комора на Република Македонија за обезбедување на лица и имот ќе го усогласи своето работење со одредбите од овој закон во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила на подзаконските прописи предвидени со овој закон. Во моментот на подготовката на Коментарите на овој Закон, Комората за приватно обезбедување веќе го има усогласено своето работење согласно одредбите од новиот Закон во предвидениот рок.

Член 81

Подзаконските прописи предвидени со овој закон ќе се донесат во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила од овој закон, освен подзаконските прописи од член 79 точките 1 и 2 од овој закон кои ќе се донесат во рок од три месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 81 од Законот предвидува подзаконските прописи предвидени со овој закон да се донесат во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон, освен подзаконските прописи од членот 79 точки 1 и 2 од овој закон кои ќе се донесат во рок од три месеци од денот на влегувањето во сила. Подзаконските прописи вкупно девет, од кој седум Правилници, едно Упатство и една Одлука се донесени во предвидениот период и се имплементираат. Посебно значајно од овие подзаконски акти, што воедно е и новина во Законот за приватно обезбедување е донесувањето на посебен Правилник за начинот на вршење транспорт и пренос на пари и други вредносни пратки кој

подетално го обработува овој значаен вид обезбедување, како и Упатството за начинот на примена на средствата за присилба, кое подетално ги пропишува начините на кои средствата за присилба можат да бидат употребени, нешто што е од големо значење за правилното постапување на работниците за приватно обезбедување и намалување на случаите на пречекорување на овластувањата. Во оваа смисла на зборот, сите подзаконски акти, а особено веќе споменатите, претставуваат значаен придонес кон подигнување на квалитетот на вкупното работење и особено кон правилната примена на овластувањата од страна на работниците за приватно обезбедување. Во иднина се наметнува потребата од донесување посебен Правилник или Упатство за обезбедување на јавни настани и собири, нешто што е недоволно обработено со постоечката законска и подзаконска регулатива, имајќи го предвид значењето на овој вид обезбедување во Република Македонија и сериозните проблеми кои во последниов период континуирано се јавуваат кај овој вид обезбедување. Во таа смисла на зборот, овие законски одредби во иднина би требало да бидат усогласени и со некои блиски закони кои ја допираат оваа проблематика, како што се тоа Законот за јавните собири и Законот за спречување на насилството и недостојното однесување на спортските терени.

Член 82

(1) *Послужбениите јавни лица што вршат работи на обезбедување на лица и имот се должни својата работа да ја усогласат со овој закон во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила на подзаконскиот пропис предвидени со овој закон.*

(2) *Правните лица кои вршат техничко обезбедување и работничките за техничко обезбедување, можат да ги вршат работите и задачите и по влегувањето во сила од овој закон, но најдоцна шест месеци од денот на влегувањето во сила на подзаконскиот пропис предвидени со овој закон, во кој рок се должни да се стекнат со дозволи за техничко обезбедување, односно да се осособат за вршење работи на техничко обезбедување, да го подложат стручниот испит за вршење на работи на техничко обезбедување и да се стекнат со лиценца за техничко обезбедување.*

(3) Правните лица и физичките лица кои поседуваат дозволи за обезбедување, односно лиценци за обезбедување и легитимации за обезбедување што се издадени пред описочнувањето на примената на овој закон, продолжуваат да вршат само физичко обезбедување согласно одредбите на овој закон.

(4) Легитимациите за обезбедување што се издадени пред описочнувањето на примената на овој закон се заменуваат со нови легитимации за обезбедување во согласност со овој закон, во рок од пет години од денот на описочнувањето на примената на овој закон.

Членот 82 од Законот за приватно обезбедување го регулира усогласувањето на работењето на правните и физичките лица со новиот Закон. Така, во истиот член, ст. 1 се вели дека постојните правни лица што вршат работи на обезбедување на лица и имот се должни својата работа да ја усогласат со овој закон во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила на подзаконските прописи предвидени со овој закон. Ставот 2 од истиот член пак предвидува правните лица кои вршат техничко обезбедување и работниците за техничко обезбедување, да можат да ги вршат работите и задачите и по влегувањето во сила од овој закон, но најдолго шест месеци од денот навлегувањето во сила на подзаконските прописи предвидени со овој закон, во кој рок се должни да се стекнат со дозволи за техничко обезбедување, односно да се оспособат за вршење работи на техничко обезбедување, да го положат стручниот испит за вршење на работи на техничко обезбедување и да се стекнат со лиценца за техничко обезбедување. Правните лица и физичките лица кои поседуваат дозволи за обезбедување, односно лиценци за обезбедување и легитимации за обезбедување што се издадени пред започнувањето на примената на овој закон, продолжуваат да вршат само физичко обезбедување согласно со одредбите од овој закон (чл. 82, ст. 3). Што се однесува пак до легитимациите за обезбедување, оние легитимации за обезбедување што се издадени пред започнувањето на примената на овој закон се заменуваат со нови легитимации за обезбедување во согласност со овој закон, во рок од пет години од денот на започнувањето на примената на овој закон (чл. 82, ст. 4). Овде законодавецот дава прилично разумен рок за промена на легитимациите.

Член 83

Постапките кои се започнати пред влегувањето во сила на овој закон ќе завршат согласно одредбите на Законот за обезбедување лица и имот („Службен весник на Република Македонија“ бр. 80/99, 66/07 и 51/11).

Член 84

Со денот на влегување во сила на овој закон престанува да важи Законот за обезбедување лица и имот („Службен весник на Република Македонија“ бр. 80/99, 66/07 и 51/11).

Член 85

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе отпочне да се применува по шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Од член 83 до член 85 законодавецот предвидел одредени технички прашања од аспект на примена на одредбите и стапувањето во сила на новите законски одредби. Така, членот 83 од Законот за приватно обезбедување определува дека постапките кои се започнати пред започнувањето на примената на овој закон ќе завршат согласно со одредбите од Законот за обезбедување на лица и имот („Службен весник на Република Македонија“ број 80/99, 66/2007 и 51/11). Со денот на започнувањето на примената на новиот Закон престанува да важи Законот за обезбедување на лица и имот („Службен весник на Република Македонија“ број 80/99, 66/2007 и 51/11), одредба содржана во чл. 84 од Законот за приватно обезбедување, додека новиот Закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе започне да се применува по шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон (член 85).

Попис на цитирани книги, прописи и толкување на кратенки

1. Камбовски В., Тупанчески Н. Казнено право, Скопје, 2011
2. Камбовски В. Казнено право - општ дел, Скопје, 2011
3. Марјановиќ Ѓ., Каневчев М., Македонско кривично право – општ дел, Скопје, 2010
4. CoESS, Private Security Services in Europe: Facts and Figures, Wemmel, 2011
5. Матовски Н., Лажетик – Бужаровска Г. и Калајџиев Г., Казнено процесно право, Скопје, 2011
6. Европска Конвенција за правата на човекот и основните слободи
7. Кривичен законик на Република Македонија, Службен весник на Република Македонија бр. 37/1996; 80/1999; 4/2002; 43/2003; 19/2004; 81/2005; 60/2006; 73/2006; 7/2008; 139/2008; 114/2009; 51/2011; 135/2011; 185/2011; 142/2012; 166/2012; 55/2013; 82/2013; 14/2014; 27/2014 и 28/2014.
8. Закон за кривичната постапка, Службен весник на Р.Македонија бр. 150/2010 и 100/2012.
9. Закон за обезбедување лица и имот, Службен весник на РМ, бр. 80/99.
10. Закон за прекршоците, Службен весник на Република Македонија, бр. 62/2006.
11. Закон за прекршоците против јавниот ред и мир, Службен весник на Република Македонија, 2007.
12. Закон за општата управна постапка (Службен весник на Република Македонија, бр. 38, од 26.05.2005 година).
13. Закон за јавните собири (Службен весник на Република Македонија, бр. 55/95 и 19/2006).
14. Закон за оружје (Службен весник на Република Македонија, бр. 7, од 2005 година).

15. Закон за спречување на насилството и недостојното однесување на спортските натпревари („Службен весник на Република Македонија“ бр. 89/2004).
16. Закон против нелојалната конкуренција, („Службен весник на Република Македонија“ бр. 80/99 од 1999).
17. Закон за заштита на лични податоци („Службен весник на Република Македонија“ бр. 7/05 од 2005).
18. Закон за слободен пристап до информации од јавен карактер, („Службен весник на Република Македонија“ бр. 13/06).
19. Правилник за содржината на програмите и начинот на оспособување на физичките лица за физичко и техничко обезбедување; полагање на стручните испити; формата и содржината на образецот на барањето за издавање на лиценца за приватно обезбедување и формата и содржината на обрасците на лиценцата за приватно обезбедување (Сл. весник на РМ бр. 79/13).
20. Правилник за формата и содржината на обрасците на легитимациите за приватно обезбедување, начинот и нивното издавање и употреба (Сл. весник на РМ бр. 56/13)
21. Правилник за видовите и типовите на огнено оружје и другите средства за присилба за потребите на правните лица кои вршат приватно обезбедување, бројот на часови за оспособување за гаѓање со огнено оружје и формата и содржината на налогот за носење на оружје“ – објавен во Службен весник на РМ бр. 89/2013 од 24.06.2013 година.
22. Правилник за формата и содржината на образецот на барањето за издавање дозвола за приватно обезбедување и формата и содржината на образецот на дозволата (Сл. весник на РМ бр. 49/13 од 2.4.2013).
23. Правилник за формата и содржината на образецот на барањето за донесување решение заради неиздавање дозвола, односно недонесување решение за одбивање на барањето за издавање дозвола за приватно обезбедување (Сл. весник на РМ бр. 49/13 од 2.4.2013).
24. Правилник за начинот на вршење на транспорт и пренос на пари и други вредносни пратки (Сл. весник на РМ бр. 99/13 од 24.06.2013).

25. Правилник за формата и содржината на обрасците на потврдите за успешно завршена дресура на дресирано куче, успешно завршена обука за употреба на дресирано куче, извршена проверка на нивото на работната способност на дресирано куче набавено од странство и за проверка на работната способност на дресирано куче кое врши работи на приватно обезбедување (Сл. весник на РМ бр. 96/13 од 5.7.2013).
26. Правилник за минималните технички и безбедносни услови што треба да ги исполнуваат објектите за практичното оспособување за ракување со оружје на правните лица.
27. Правилник за видот и начинот на вршење на лекарскиот преглед за утврдување на здравствената способност за поседување и носење на оружје.
28. Правилник за начинот на пренесување на оружје и муниција преку државната граница.
29. Правилник за видовите на оружје кои можат да се набавуваат врз основа на одобрение и значењето на одделни видови на оружје од А и Д категорија.
30. Правилник за видовите на оружје кои можат да се набавуваат врз основа на одобрение и значењето на одделни видови оружје од А и Д категорија.
31. Правилник за минималните технички и безбедносни услови што треба да ги исполнуваат објектите на цивилните стрелишта.
32. Упатство за начинот на примена на средствата за присилба - Службен весник на РМ бр. 86/2013.
33. Програма за оспособување и полагање стручен испит за физичко обезбедување.

Толкување на кратенки

КЗ, Кривичен законик

ЗПК, Закон за казнена постапка

ЗПО, Закон за приватно обезбедување

ЦОН, Центар за обезбедување и надзор

ЕКПЧ, Европска Конвенција за правата на човекот и основните слободи.

